

Verksamheten vid
scenkonstallianserna
– En utvärdering

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-86673-29-1
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2012

Förord

Arbetsmarknaden för professionella skådespelare, dansare och musiker kännetecknas av förhållandevis få tillsvidareanställningar. För att bl.a. öka den sociala och ekonomiska tryggheten för frilansande scenkonstnärer, avlasta arbetslöshetskassan samt utveckla arbetsförmedling och öka frilansande scenkonstnärers möjlighet till kompetensutveckling har riksdagen i olika omgångar beslutat om att anslå medel till s.k. scenkonstallianser där ett antal professionella skådespelare, dansare och musiker fått anställning och ersättning under perioder då de saknar engagemang.

Mot denna bakgrund inledde kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp våren 2011 en uppföljning och utvärdering av verksamheten vid scenkonstallianserna. Arbetet har inriktats på att följa upp resultatet av verksamheten i förhållande till de syften som regeringen ställt upp och som riksdagen har ställt sig bakom samt de villkor som regeringen har beslutat om för statsbidraget till allianserna. Resultatet har även analyserats i förhållande till relevanta delar av de övergripande nationella kulturpolitiska målen.

Underlaget till uppföljningen och utvärderingen har tagits fram av utvärderaren Liv Hammargren vid utvärderings- och forskningssekretariatet vid riksdagens utskottsavdelning i samarbete med föredraganden vid kulturutskottets kansli Karin Josephson. I arbetet har även kanslichefen Ann Aurén deltagit.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin rapport till kulturutskottet.

Stockholm i mars 2012

Andreas Carlson (KD), ordförande

Anne Marie Brodén (M)

Christina Zedell (S)

Per Lodenius (C)¹

Tina Ehn (MP)

Mattias Karlsson (SD)

Bengt Berg (V)

Anna Steele (FP)

¹ Per Lodenius ersatte Anders Flanking fr.o.m. den 14 oktober 2011.

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Innehållsförteckning.....	4
Sammanfattning.....	7
1 Inledning.....	11
1.1 Bakgrund.....	11
Utskottens arbete med utvärdering och uppföljning.....	11
Utvärderingens syfte och genomförande.....	12
2 Alliansmodellens utveckling och syfte.....	13
2.1 Regeringen föreslår en ny anställningsform för scenkonstnärer.....	13
2.1.1 Riksdagen beslutar om ett försök med en teaterallians.....	14
2.1.2 Utvärdering av försöket med en teaterallians.....	15
2.2 Alliansmodellen permanentas och byggs ut.....	16
2.2.1 Försöket med en teaterallians permanentas.....	16
2.2.2 En allians för dansare inrättas.....	16
2.2.3 En musikallians inrättas.....	18
2.3 Villkor för statsbidraget till scenkonstallianserna.....	18
2.4 Riksdagsmotioner om scenkonstallianserna.....	19
2.5 2009 års kulturutredning.....	19
2.5.1 Kulturutredningen föreslår sammanslagning av allianserna.....	19
2.5.2 Nya kulturpolitiska mål.....	20
3 Verksamheten vid scenkonstallianserna.....	21
3.1 Scenkonstallianserna är aktiebolag.....	21
3.2 Villkor för anställning regleras i kollektivavtal.....	22
3.2.1 Grundläggande krav.....	22
3.2.2 Tidigare engagemang grunden för beräkning av meriter.....	25
3.2.3 Musikalliansen beaktar även andra faktorer än arbetad tid.....	25
3.2.4 Lönenivåer och tidskonton för alliansanställda.....	25
3.3 Kompetensutveckling och förmedling.....	27
3.3.1 Kompetensutveckling.....	27
3.3.2 Förmedling och matchning.....	28
3.3.3 Stöd vid karriärväxling.....	31
3.4 Alliansernas samarbete med andra aktörer.....	31
3.4.1 Arbetsförmedlingen och scenkonstallianserna.....	31
3.4.2 Alliansernas samarbete med centrubildningarna.....	35
3.4.3 Samarbetet mellan allianserna.....	37
3.4.4 Alliansernas kontakter med näringslivet.....	37
4 Scenkonstalliansernas anställda.....	39
4.1 Anställningsformer och konstnärernas arbetsmarknad.....	39
4.2 Antal utövare och deras anställningsformer.....	40
4.3 Antalet alliansanställda.....	40
4.4 Rekrytering till scenkonstallianserna.....	41

4.4.1	Rekrytering till Teateralliansen	41
4.4.2	Rekrytering till Dansalliansen	42
4.4.3	Rekrytering till Musikalliansen	43
4.4.4	Kunskapspridning om alliansernas verksamhet	44
4.5	Vilka är de alliansanställda?.....	45
4.5.1	Könsfördelning bland alliansens anställda	45
4.5.2	Åldersstruktur för alliansernas anställda	46
4.5.3	Geografisk spridning av de alliansanställda	47
4.5.4	Utbildning	49
4.5.5	Genrerepresentation i scenkonstallianserna.....	51
4.5.6	Personalomsättning	52
4.5.7	Tjänstledighetsgrad och genomsnittlig utbetalad lön	54
4.6	Alliansanställningens konsekvenser för enskilda frilansare	54
4.6.1	Sjukfrånvaro och föräldraledighet.....	55
4.6.2	Anställningen ger möjlighet att göra ekonomiska åtaganden.....	55
4.6.3	Anställningen innebär gemenskap och stöd	55
5	Finansiering och styrning av scenkonstallianserna	57
5.1	Utvecklingen av statsbidraget till scenkonstallianserna	57
5.2	Den statliga styrningen av bidraget till scenkonstallianserna.....	58
5.2.1	Kulturrådets handläggning av statsbidraget till allianserna	58
5.3	Regeringens återrapportering till riksdagen	60
5.3.1	Budgetlagens bestämmelser	60
5.3.2	Riksdagens behov av resultatinformation.....	61
5.3.3	Regeringens återrapportering om scenkonstallianserna.....	62
6.1	Kostnadsfördelningen i alliansernas verksamhet.....	63
6.2	Pris- och löneomräkning av anslag på statsbudgeten	64
6.2.1	Principerna för pris- och löneomräkningen	64
6.2.2	Riksdagen behandlar PLO på kulturområdet.....	65
6.2.3	Statsbidraget till scenkonstallianserna och PLO.....	66
6.2.4	Flera undantag från huvudprincipen för PLO.....	67
6.3	Pensioner: Olika pensionsavtal för scenkonstallianserna	68
6.3.1	Pensionsreform och PISA-förordningen	68
6.3.2	Kulturutskottets uppföljning av pensionsvillkoren på scenkonstområdet	69
6.4	Ekonomiska konsekvenser för a-kassan av alliansreformen	71
6.5	Allianserna avlastar Konstnärsnämndens stipendier	72
7	Utvärderingsgruppens bedömningar och förslag	74
	<i>Bilaga 1</i> Konstnärsnämndens kartläggning.....	83
	<i>Bilaga 2</i> Anslaget till kulturallianserna	92
	<i>Bilaga 3</i> Effekter för a-kassan.....	93
	Referenser	100

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens arbete

Kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp (utvärderingsgruppen) inledde våren 2011 en uppföljning och utvärdering av verksamheten vid scenkonstallianserna. Syftet har varit att ge utskottet ökade kunskaper om resultatet av verksamheten samt om scenkonstnärernas försörjningsmöjligheter och situation på arbetsmarknaden. Arbetet har inriktats på att följa upp resultatet av scenkonstalliansernas verksamhet i förhållande till de syften som regeringen ställt upp och som riksdagen har ställt sig bakom samt de villkor som regeringen har beslutat om för statsbidraget till allianserna. Resultatet har även analyserats i förhållande till relevanta delar av de övergripande nationella kulturpolitiska målen.

Statens satsning på allianser för scenkonstnärer

Arbetsmarknaden för professionella skådespelare, dansare och musiker kännetecknas av förhållandevis få tillsvidareanställningar och en stor andel tidsbegränsade anställningar. För att förbättra situationen för scenkonstnärerna har riksdagen i olika omgångar med början 1999 beslutat om att anslå medel till scenkonstallianser där professionella skådespelare, dansare och musiker kan få anställning och ersättning under perioder då de saknar engagemang. Det finns i dag tre scenkonstallianser, Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen som tillsammans har 315 anställda. För 2012 uppgår statens sammanlagda bidrag till scenkonstallianserna till 62 miljoner kronor.

Syftet med statens stöd till allianserna

Enligt de syften med statsbidraget, som riksdagen ställt sig bakom, ska allianserna

- öka frilansande scenkonstnärers sociala och ekonomiska trygghet
- avlasta arbetslöshetskassan
- utveckla matchning och arbetsförmedling
- öka frilansande scenkonstnärers möjlighet till kompetensutveckling
- öka den konstnärliga friheten
- stimulera den konstnärliga utvecklingen på området.

Med utgångspunkt i dessa syften har regeringen formulerat villkor för bidragen till scenkonstallianserna. Enligt gällande villkor ska allianserna

- verka för frilansande skådespelares, dansares och musikers trygghet och minskade beroende av arbetslöshetsförsäkringen
- stimulera till utveckling och rörlighet inom respektive konstområde.

Riksdagen beslutade 2009 om nya nationella kulturpolitiska mål. För att uppnå målen ska kulturpolitiken bl.a. främja kvalitet och konstnärlig förnyel-

se. I utvärderingen analyseras alliansernas verksamhet även i förhållande till dessa syften.

Alliansmodellens utformning

Alliansmodellen brukar beskrivas som en tredje anställningsform och innebär förenklat att frilansande skådespelare, dansare och musiker anställs av en s.k. allians som drivs i form av ett aktiebolag. Aktiebolaget finansieras i princip helt med statliga bidrag och ägs gemensamt av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna på respektive scenkonstområde.

Allianserna betalar ut lön till scenkonstnärerna under perioder då de saknar engagemang. Genom sin anställning får de möjlighet att vid behov vara sjuk-skrivna eller föräldralediga. Vidare betalar allianserna in pensionspremier för de anställda som även kan ta ut semester. Genom sin alliansanställning får scenkonstnärerna en jämnare inkomst och därmed en tryggare ekonomisk och social situation jämfört med om de skulle varva frilansuppdrag med perioder av arbetslöshet då många skulle vara beroende av arbetslöshetskassan för sin försörjning.

En anställning vid en scenkonstallians innebär inte att den anställde ska utföra arbetsuppgifter åt sin arbetsgivare. Syftet med verksamheten är i stället att den anställde ska ta så mycket tjänstledigt som möjligt för att arbeta som skådespelare, dansare respektive musiker hos andra arbets- eller uppdragsgivare. Allianserna tillämpar ett system med tidskonton. Den som inte är tjänstledig för att arbeta som skådespelare, dansare eller musiker i tillräcklig hög omfattning riskerar att förlora sin anställning.

Kompetensutveckling och arbetsförmedlande insatser

Samtliga tre scenkonstallianser erbjuder sina anställda olika former av kompetensutveckling, som till stor del också är öppna för andra professionella utövare inom respektive scenkonstområde som inte är anställda vid den aktuella alliansen. Allianserna arbetar även med arbetsförmedlande verksamhet. För samtliga tre allianser gäller att förmedlingsverksamheten i huvudsak är inriktad på att stärka de anställdas kontaktnät med presumtiva arbets- och uppdragsgivare för att på så sätt förbättra matchningen.

Krav för anställning

För att komma i fråga för en alliansanställning måste den som söker uppfylla de grundkrav som arbetsmarknadens parter kommit överens om i de kollektivavtal som reglerar respektive allians verksamhet. Endast utövande scenkonstnärer, dvs. skådespelare, dansare och musiker, kan anställas vid Teater-, Dans- respektive Musikalliansen. Den som anställs måste dessutom i viss omfattning ha meriter från statligt/offentligt finansierad verksamhet.

Utvärderingsgruppens bedömningar och förslag

Mot bakgrund av de iakttagelser som redovisas i rapporten gör gruppen ett antal bedömningar och presenterar förslag som sammanfattningsvis innebär följande:

- Utvärderingsgruppen anser att reformen med scenkonstallianser på ett avgörande sätt har ökat den sociala och ekonomiska tryggheten för dem som anställts, även om man samtidigt konstaterar att många kvalificerade frilansande skådespelare, dansare och musiker alltjämt står utanför allianserna.
- Kraven som måste uppfyllas för att få en alliansanställning regleras i kollektivavtal som parterna slutit. Kravet på att i viss omfattning ha arbetat inom statligt/offentligt finansierad verksamhet för att komma i fråga för en alliansanställning har historiska orsaker. Utvärderingsgruppen bedömer dock att det kan finnas skäl att överväga i vilken mån kravet alltjämt är relevant eller bör förändras. Gruppen föreslår att regeringen ger lämplig förvaltningsmyndighet i uppdrag att närmare utreda frågan. Därvid bör även de praktiska svårigheter som eventuellt kan finnas när det gäller värderingen av meriter från privat finansierad verksamhet tas upp samt hur dessa i så fall kan avhjälpas. Även frågan om hur meriter från tv och film ska bedömas bör övervägas liksom meriter som samma individ har från olika scenkonstområden. Uppdraget bör enligt gruppen genomföras i samråd med berörda aktörer/parter.
- Utvärderingsgruppen understryker att det är angeläget att staten kontrollerar och följer upp att de statsbidrag som ges används i enlighet med de syften och villkor som statsmakterna beslutat om. Utvärderingsgruppen menar mot denna bakgrund att det är väsentligt att resultatet av scenkonstalliansernas verksamhet återkommande följs upp och utvärderas och att regeringen säkerställer att relevanta uppgifter lämnas till riksdagen i enlighet med budgetlagens (2011:203) bestämmelser.
- Statsbidraget till scenkonstallianserna räknas inte om för att kompensera för förändrade kostnader för löneökningar som avtalats mellan parterna. Detta är i enlighet med huvudprincipen för systemet med pris- och löneomräkning (PLO) som endast tillämpas för vissa anslag på statsbudgeten. Utvärderingen visar att staten det senaste decenniet mångfaldigat sitt bidrag till alliansverksamhet. Utvärderingsgruppen menar därför att det i nuläget inte finns skäl att uppmana regeringen att frånga huvudprincipen för PLO i detta fall.
- De sammantagna samhällsekonomiska effekterna på arbetslöshetskassan kan antas vara begränsade då det i sammanhanget är förhållandevis få individer som berörs av alliansreformen. Samtidigt menar utvärderingsgruppen att allianserna inneburit en minskad administration av de tillfälliga men återkommande perioder av arbetslöshet som många frilansande scenkonstnärer har.

- Utvärderingsgruppen anser att föreliggande utvärdering ytterligare illustrerar behovet av de förändringar av scenkonstspensionerna som riksdagen tidigare givit regeringen till känna.
- Utvärderingsgruppen bedömer att allianserna på ett ändamålsenligt sätt erbjuder sina anställda stöd om frågan om karriärväxling blir aktuell.
- Utvärderingsgruppen konstaterar att allianserna erbjuder en av få möjligheter för frilansande scenkonstnärer att ta del av kompetensutveckling. Gruppen bedömer att denna verksamhet fyller en viktig funktion för såväl anställda som icke-anställda frilansares möjlighet att utvecklas i sitt yrke.
- Utvärderingsgruppen bedömer att allianserna arbetar aktivt med arbetsförmedlande insatser och att det sätt allianserna utformat arbetet på är anpassat till de förutsättningar som råder på scenkonstområdet. Samtidigt kan gruppen konstatera att resultatet av insatserna hittills inte har utvärderats på ett systematiskt sätt. Gruppen förutsätter dock att detta kommer att göras fortsättningsvis.
- Utvärderingsgruppen bedömer att samarbete mellan scenkonstallianserna och Arbetsförmedlingen bör eftersträvas när detta är ändamålsenligt. Gruppen konstaterar att det är viktigt att gällande regelverk, däribland lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) följs för att skattemedel ska användas på ett effektivt och ansvarsfullt sätt och för att rättssäkerheten ska upprätthållas. I den mån åtgärder kan vidtas som underlättar samarbetet utan att frångå dessa principer bör dessa prövas.
- Utvärderingsgruppen bedömer att det är viktigt att allianserna arbetar för att finna vägar att utveckla sina kontakter med näringslivet bl.a. eftersom detta skulle kunna öka scenkonstnärernas tillfällen till arbete.
- Det är positivt att scenkonstallianserna samarbetar med varandra i de fall man anser att detta är ändamålsenligt. Det är också positivt att allianserna samarbetar med centrumbildningarna i de fall detta bedöms ge ett mervärde till verksamheten.
- Av utvärderingen framgår att scenkonstalliansernas verksamhet i flera avseenden ligger väl i linje med ambitionerna i de nationella kulturpolitiska målen, men även att det kan finnas mekanismer som riskerar att medverka till att målen inte uppfylls.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Arbetsmarknaden för professionella skådespelare, dansare och musiker kännetecknas av förhållandevis få tillsvidareanställningar. En stor andel av scenkonstnärerna arbetar av denna anledning på frilansbasis och har olika former av tidsbegränsade anställningar med mellanliggande perioder då de saknar engagemang. För att bl.a. öka den sociala och ekonomiska tryggheten för frilansande scenkonstnärer, avlasta arbetslöshetskassan samt utveckla arbetsförmedling och öka frilansande scenkonstnärers möjlighet till kompetensutveckling har riksdagen i olika omgångar beslutat att anslå medel till s.k. scenkonstallianser där ett antal professionella skådespelare, dansare och musiker² fått anställning och ersättning under perioder då de saknar engagemang. Reformen har bl.a. inneburit att konstnärerna kunnat undvika att vända sig till arbetslöshetskassan för sin försörjning under dessa perioder. Sedan 1999 har tre allianser inrättats: Teateralliansen (1999), Dansalliansen (2006) och Musikalliansen (2008). För 2012 uppgår statens sammanlagda bidrag till scenkonstallianserna till 62 miljoner kronor per år.

Utskottens arbete med utvärdering och uppföljning

I riksdagsutskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut.³ Kulturutskottet beslutade den 15 februari 2011 att tillsätta en ny utvärderingsgrupp för utskottets uppföljningsarbete.⁴ Kulturutskottet har tidigare bl.a. genomfört uppföljningar av konsekvenserna av pris- och löneomräkningen av statsbidrag till teater och dans,⁵ scenkonstnärernas pensioner⁶ samt hyressättningen inom kulturområdet⁷. Våren 2011 påbörjade kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp föreliggande utvärdering av scenkonstallianserna.

² Med begreppet ”musiker” avses i föreliggande utvärdering instrumentalister/musiker, sångare, korister, musikalartister och dirigenter. Dessa kategorier omfattas alla av Musikalliansens verksamhet.

³ 4 kap. 8 § regeringsformen och 4 kap. 18 § riksdagsordningen.

⁴ Kulturutskottets protokoll 2010/11:19.

⁵ Rapport från riksdagen: *Statsbidrag till teater och dans – En uppföljning av pris- och löneomräkningens konsekvenser* (2005/06:RFR5).

⁶ Rapport från riksdagen: *Uppföljning av pensionsvillkoren inom scenkonstområdet* (2008/09:RFR1).

⁷ Rapport från riksdagen: *Uppföljning av hyressättningen inom kulturområdet* (2008/09:RFR13).

Utvärderingens syfte och genomförande

Syftet med föreliggande utvärdering är att ge kulturutskottet ökade kunskaper om resultatet av verksamheten vid scenkonstallianserna samt scenkonstnärernas försörjningsmöjligheter och situation på arbetsmarknaden. För att ge utskottet ett underlag för att bedöma utfallet av reformen med scenkonstallianser har arbetet inriktats på att följa upp resultatet av alliansernas verksamhet i förhållande till de syften som regeringen ställt upp och som riksdagen har ställt sig bakom samt de villkor som regeringen har beslutat om för statsbidraget till allianserna. Resultatet analyseras även i förhållande till relevanta delar av de övergripande nationella kulturpolitiska målen.

Uppgifterna i rapporten har samlats in genom dokumentstudier och intervjuer med representanter för Teateralliansen, Dansalliansen, Musikalliansen, Kulturdepartementet, Statens kulturråd, Konstnärsnämnden, Svensk Scenkonst samt de fackförbund⁸ som organiserar professionella skådespelare, dansare och musiker samt andra för frågan relevanta aktörer⁹.

⁸ Teaterförbundet, Musikerförbundet samt Sveriges yrkesmusikerförbund.

⁹ Se förteckning över intervjuer i rapportens källförteckning.

2 Alliansmodellens utveckling och syfte

2.1 Regeringen föreslår en ny anställningsform för scenkonstnärer

När lagen om anställningsskydd infördes 1974¹⁰ fick konstnärlig personal med lagens stöd för första gången möjlighet till tillsvidareanställningar på teatern. Såväl arbetsgivare som fackliga organisationer insåg att en strikt tillämpning av lagen skulle vara omöjlig och knappast ens önskvärd på det frilansbaserade teaterområdet. Eftersom lagen är dispositiv kunde parterna träffa ett avtal om särskilda regler för rätten till tillsvidareanställning.¹¹

Under 1990-talet hårdnade de ekonomiska villkoren för institutioner och fria grupper inom scenkonstområdet. På teaterområdet ledde krympande resurser tillsammans med den konstnärliga personalens rätt till tillsvidareanställningar till en låst situation som också försvårade den konstnärliga förnyelsen bl.a. eftersom omsättningen på skådespelare i ensemblerna vid institutionsteatern blev liten.

Mot denna bakgrund presenterade 1998 den dåvarande regeringen i en proposition om konstnärernas villkor förslaget om att på försök inrätta en teaterallians.¹² I propositionen konstaterade regeringen att det funnits goda möjligheter för frilansande skådespelare att få tillfälliga engagemang på institutionsteatern och andra teatrar med fast ensemble så länge det pågick en utbyggnad och expansion inom teaterområdet. Detta hade skapat försörjning för de frilansande skådespelarna samtidigt som det bidragit till förnyelseprocessen inom teatern. Regeringen konstaterade att teaterinstitutionernas ekonomiska förutsättningar hade försämrats och att möjligheterna till cirkulation mellan fast anställning och tidsbegränsade uppdrag inom teatern därmed minskat. Detta hade i sin tur lett till att frilansande skådespelare fått allt färre uppdrag och blivit alltmer beroende av arbetslöshetsersättning för sin försörjning.¹³

Regeringen föreslog att ett statligt bidrag till en s.k. tredje anställningsform inom teatern¹⁴ under en försöksperiod på ett och ett halvt år skulle införas fr.o.m. 1999. Bidraget skulle gå till löner till frilansande skådespelare under perioder då dessa saknade engagemang och syftade till att avlasta arbetslöshetskassan, öka frilansande skådespelares trygghet samt öka den konstnärliga friheten på teaterområdet.

¹⁰ Lagen (1974:12) om anställningsskydd, sedermera lagen (1982:80) om anställningsskydd.

¹¹ Teateralliansen: *En lägesrapport om Teateralliansen i oktober 2006*.

¹² Prop. 1997/98:87.

¹³ Prop. 1997/98:87 s. 38.

¹⁴ Den tredje anställningsformen härrörde från ett förslag från den s.k. Konstnärliga arbetsmarknadsutredningen, som i sin tur utgick från en modell som utarbetats gemensamt av Teaterförbundet och Teaternas riksorganisation. Se vidare *Arbete åt konstnärer* (SOU 1997:183).

Utöver att frilansande skådespelare skulle få ersättning under perioder då de saknade engagemang skulle alliansen även arbeta med artistförmedling.

Verksamheten skulle bedrivas i aktiebolagsform. Som förutsättning för att förslaget skulle kunna genomföras ställde regeringen upp ett krav på att arbetsmarknadens parter genom att sluta erforderliga avtal skulle komma överens om förändringar i de avtal som reglerar anställningsskyddet.¹⁵

Regeringen föreslog att försöket med en tredje anställningsform inom teaterområdet skulle finansieras inom ramen för arbetsmarknadspolitiken och uppgå till 10 miljoner kronor per år.¹⁶

I den arbetsgrupp med representanter för bl.a. Kulturdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet och arbetsmarknadens parter, som tog fram de praktiska förutsättningarna för Teateralliansens verksamhet, var kopplingen till det statligt stödda teaterområdet tydlig. Att det skulle vara arbetad tid vid de teatrar som helt eller delvis var statligt finansierade som skulle vara avgörande för anställningsrätten vid Teateralliansen var därmed en grundförutsättning.¹⁷

2.1.1 Riksdagen beslutar om ett försök med en teaterallians

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen om försöket med en teaterallians bereddes arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig till kulturutskottet som ansvarade för beredningen av regeringens förslag.

I sitt yttrande anförde arbetsmarknadsutskottet att det var välbekant att arbetslöshetsförsäkringen i hög grad fungerat som en yrkesförsäkring som gav inkomstutfyllnad för frilansande personer på teaterområdet. Mot denna bakgrund ställde sig arbetsmarknadsutskottet positivt till att regeringen sökte finna former för att förbättra de strukturella problemen.

Arbetsmarknadsutskottet konstaterade samtidigt att den försöksverksamhet som regeringen föreslagit syntes förutsätta ett inte obetydligt statligt stöd och att det på sikt inte kunde vara arbetsmarknadspolitiken som skulle belastas av teaterbranschens problem. Utskottet menade att om man av kulturpolitiska skäl ville stötta verksamheten vid teatrarna borde detta snarare göras inom ramen för kulturpolitiken. Arbetsmarknadsutskottet förutsatte vidare att de närmare föreskrifter som regeringen avsåg att utfärda skulle ges ett sådant innehåll att den verksamhet som skulle stödjas skulle bli acceptabel ur bl.a. arbetsrättslig och arbetsmarknadspolitisk synpunkt. Arbetsmarknadsutskottet tillstyrkte regeringens förslag med de reservationer som lades fram i yttrandet till kulturutskottet.¹⁸

Kulturutskottet hade inte några invändningar mot de bedömningar som arbetsmarknadsutskottet gjort av regeringens förslag. Kulturutskottet ansåg att det, mot bakgrund av den situation med ekonomiska problem som många teaterinstitutioner befann sig i och den svåra arbetsmarknadssituationen för

¹⁵ Prop. 1997/98:87 s. 38.

¹⁶ Prop. 1999/2000:1 utg.omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

¹⁷ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2012-02-16.

¹⁸ Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1997/98:AU8y s. 4.

många frilansande skådespelare, var värdefullt att pröva nya metoder för att komma till rätta med problemen. Kulturutskottet tillstyrkte således regeringens förslag att under en försöksperiod ge statligt bidrag till en tredje anställningsform på teaterområdet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan och antog därmed regeringens förslag.¹⁹

2.1.2 Utvärdering av försöket med en teaterallians

För att administrera de statliga medlen till försöket med en tredje anställningsform på teaterområdet bildade 1999 arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst tillsammans med den fackliga organisationen Teaterförbundet, som bl.a. organiserar skådespelare, och kollektivavtalsstiftelsen Trygghetsrådet TRS²⁰, ett aktieföretag under namnet TA Teateralliansen AB. Bolaget anställde 66 skådespelare i samband med den första rekryteringsomgången.

För att få kunskap om resultatet av försöket med Teateralliansen gav den dåvarande regeringen Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) i uppdrag att i samråd med Statens kulturråd, Konstnärsnämnden, Teaterförbundet och Teaternas Riksförbund utvärdera verksamheten.²¹ Hösten 2000 lämnade AMS sin slutrapport.²²

I rapporten konstaterade AMS att regeringens mål för verksamheten hade uppnåtts. Kostnaden för arbetslöshetsersättningen hade minskat något och den ekonomiska och sociala tryggheten för skådespelarna hade ökat. AMS bedömde vidare att den konstnärliga friheten hade gagnats av den ökade geografiska och yrkesmässiga rörligheten och av de förbättrade utvecklingsmöjligheter som man menade hade uppstått för skådespelarna.

Att kostnaderna för arbetslöshetskassan endast påverkats marginellt menade AMS berodde på att den grupp som anställdes vid alliansen varit relativt liten och att de anställda redan före försöket med Teateralliansen haft en förhållandevis hög sysselsättningsgrad. AMS beräkningar visade att den sammantagna kostnaden för försöksverksamheten blev högre än om de anställda i stället fått arbetslöshetsersättning, men underströk att de ökade kostnaderna skulle vägas mot andra vinster som ökad ekonomisk och social trygghet och ökad konstnärlig frihet. Dessutom konstaterade AMS att skatte- och avgiftsintäkterna för staten blivit högre än om de berörda personerna hade fått arbetslöshetsersättning.²³

¹⁹ Bet. 1997/98:KrU13 och rskr. 1997/98:303.

²⁰ Trygghetsrådet TRS är en kollektivavtalsstiftelse som grundas på ett omställningsavtal där bl.a. Svensk Scenkonst och Teaterförbundet är parter. Uppgifter i e-brev från Teaterförbundet 2012-02-14 respektive TRS 2012-02-14.

²¹ Regeringsbeslut N1999/3742/8.

²² Rapport från AMS, dnr A99-732-09.

²³ Rapport från AMS, dnr A99-732-09, s. 1 f.

2.2 Alliansmodellen permanentas och byggs ut

2.2.1 Försöket med en teaterallians permanentas

Mot bakgrund av AMS utvärdering gjorde regeringen i 2000 års ekonomiska vårproposition bedömningen att försöket med Teateralliansen fallit väl ut och föreslog därför en förlängning av försöket året ut och aviserade även att verksamheten därefter skulle permanentas. Reformen skulle enligt förslaget delvis finansieras inom ramen för statsbudgetens utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.²⁴

I samband med riksdagens behandling av propositionen framhöll arbetsmarknadsutskottet i ett yttrande till finansutskottet att kulturarbetarnas arbetsmarknad var att betrakta som mycket speciell och att det var angeläget att pröva olika former av åtgärder som kunde förbättra deras villkor. Man delade således regeringens uppfattning att det fanns skäl att låta försöksverksamheten fortsätta året ut.²⁵ Även finansutskottet tillstyrkte regeringens förslag om en förlängning av försöket med Teateralliansen. Riksdagen beslutade i enlighet med finansutskottets förslag.²⁶

I budgetpropositionen för 2001 föreslog regeringen, i enlighet med vad som hade aviserats i den ekonomiska vårpropositionen, att stödet till den tredje anställningsformen på teaterområdet skulle permanentas och även utökas. Regeringen föreslog vidare att medel skulle föras över från statsbudgetens utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv till ett anslag som sorterade under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. I propositionen slog regeringen fast att syftet med Teateralliansen var att öka skådespelarnas trygghet och kompetensutveckling samt att öka den konstnärliga friheten.²⁷ Riksdagen antog regeringens förslag.²⁸

2.2.2 En allians för dansare inrättas

I utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* från 2003 menade utredaren att alliansmodellen utöver att lösa många konstnärspolitiska problem även ökade konstnärernas sociala trygghet. Utredaren hävdade vidare att alliansreformen i stora delar löste de anställda scenkonstnärernas problem i förhållande till trygghetssystemen.²⁹

År 2003 gav också regeringen Statens kulturråd i uppdrag att ta fram förslag till ett handlingsprogram för den professionella dansen i Sverige.³⁰ Som

²⁴ Prop. 1999/2000:100, 2000 års ekonomiska vårproposition.

²⁵ Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1999/2000:AU4y, bil. 14 till bet. 1999/2000:FiU27.

²⁶ Bet. 1999/2000:FiU27 och rskr. 1999/2000:262.

²⁷ Prop. 2000/01:1, utg.omr. 17, s. 24, 32 och 58.

²⁸ Bet. 2000/01:FiU1, rskr. 2000/01:36, bet. 2000/01:KrU1 och rskr. 2000/01:59.

²⁹ SOU 2003:21, s. 148–149.

³⁰ Ku2003/2414/Kr.

en del i detta arbete genomfördes en utredning om förutsättningarna för en eventuell framtida dansallians.³¹

Utöver att ge en grupp frilansande dansare tryggare anställningsvillkor och att åstadkomma pensionsavtal för dem skulle målsättningen med en dansallians enligt utredningen även vara att åstadkomma ökad geografisk spridning samt minska kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen och för administration vid Arbetsförmedlingen. Vad gällde avlastandet av arbetslöshetsersättningen och Arbetsförmedlingen menade utredningen dock att det var vanskligt att mäta eventuella effekter av en allians, detta då det rörde sig om ”alltför små kostnader i ett i relation gigantiskt system med alltför många utomstående faktorer”.³²

Utredningen ansåg i stället att det var arbetsmarknadspolitiska argument i kombination med kulturpolitiska som skulle ligga till grund för bildandet av en allians för dansare. Då kulturpolitiken stödde en rörlig arbetsmarknad för dansarna där korta anställningar vid institutioner varvades med uppdrag hos fria koreografer och perioder då dansarna tvingades att ansöka om arbetslöshetsersättning borde staten ta ansvar för dem, menade utredningen.³³ Samtidigt underströks att en allians inte skulle lösa dansområdets problem med låga anslag och liten infrastruktur. Inte heller skulle situationen för de fria koreograferna förbättras eftersom de inte skulle omfattas av alliansens verksamhet.³⁴ Liksom på teaterområdet skulle även en majoritet av de frilansande dansarna stå utanför alliansen och det var därför viktigt att arbetet med att förbättra villkoren generellt på dansområdet fortsatte, menade utredningen.³⁵

Mot bakgrund av handlingsprogrammet för den professionella dansen och de positiva erfarenheter regeringen bedömde sig ha av Teateralliansens verksamhet föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2006 att en allians för dansområdet skulle inrättas. Regeringen föreslog att 4 miljoner kronor per år skulle avsättas för ändamålet och även att bidraget till Teateralliansen skulle höjas med 5 miljoner kronor till totalt 20 miljoner kronor per år.³⁶

Kulturutskottet ställde sig bakom regeringens förslag. Med anledning av en motion³⁷ i vilken motionärerna föreslog att en ytterligare utbyggnad av alliansmodellen utöver vad regeringen förslagit borde utredas, uttalade utskottet samtidigt att den nya dansalliansen borde få verka under en tid så att erfarenheter kunde vinnas innan ytterligare allianser inrättades.³⁸

³¹ Ann Larsson: *En framtida dansallians*, januari 2005.

³² Ann Larsson: *En framtida dansallians*, januari 2005, s. 9 och 17.

³³ Ann Larsson: *En framtida dansallians*, januari 2005, s. 7.

³⁴ Allianserna omfattar enbart utövare och inte upphovsmän.

³⁵ Ann Larsson: *En framtida dansallians*, januari 2005, s. 3.

³⁶ Prop. 2005/06:1, utg.omr. 17.

³⁷ Motion 2005/06:Kr398 (V).

³⁸ Bet. 2005/06:KrU1.

2.2.3 En musikallians inrättas

I vårpropositionen för 2007 aviserade regeringen att alliansmodellen borde byggas ut för dansare och att en allians för musiker skulle inrättas.³⁹ För att samordna de berörda parternas arbete med att organisera en musikallians gav regeringen i juli 2007 Statens kulturråd i uppdrag att ansvara för denna samordning.⁴⁰ Resultatet av arbetet och förslag på hur en kommande musikallians skulle kunna utformas redovisades i en rapport.⁴¹

I budgetpropositionen för 2008 presenterade regeringen ett förslag om att en allians för musiker skulle inrättas och att Dansalliansen skulle byggas ut. Regeringens avsikt med detta var att utveckla matchning och arbetsförmedling samt att stimulera den konstnärliga utvecklingen på området. Därmed, menade regeringen, bidrog allianserna till att förbättra arbetsmarknaden för scenkonstnärer.⁴²

För att finansiera utbyggnaden av alliansmodellen tillförde regeringen det aktuella anslaget⁴³ 30 miljoner kronor. Av propositionen framgick även att det ankom på regeringen att fördela medlen mellan den utbyggda Dansalliansen och den nya Musikalliansen och att ange de närmare villkoren för verksamheterna.⁴⁴

I sitt betänkande med anledning av propositionen sade sig kulturutskottet vara väl medvetet om de problem som fanns på den konstnärliga arbetsmarknaden och såg därför med tillfredsställelse på de föreslagna satsningarna för dansare och musiker genom vilka ett antal frilansande konstnärer inom scenkonstområdet kunde få en social och ekonomisk trygghet. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.⁴⁵

2.3 Villkor för statsbidraget till scenkonstallianserna

I regleringsbrevet till Kulturrådet specificerar regeringen villkoren för statens bidrag till scenkonstallianserna. Villkoren sammanfattar de syften som regering och riksdag ställt upp för verksamheten. Villkoren för bidraget är att Teater-, Dans- och Musikallianserna ska verka för frilansande skådespelares, dansares och musikers trygghet och minskade beroende av arbetslöshetsförsäkringen samt stimulera till utveckling och rörlighet inom respektive konstområde.⁴⁶

³⁹ Prop. 2006/07:100.

⁴⁰ Regeringsbeslut Ku2007/2376/Kr.

⁴¹ Kulturrådet 2007:10.

⁴² Prop. 2007/08:1, utg.omr. 17 s. 58 f.

⁴³ Utg.omr. 17 anslag 28:2, sedermera anslag 1:2.

⁴⁴ Prop. 2007/08:1, utg.omr. 17.

⁴⁵ 2007/08:KrU1 och rskr. 2007/08:59.

⁴⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens kulturråd, Ku2011/1960/RFS (delvis).

2.4 Riksdagsmotioner om scenkonstallianserna

I samband med beredningen av budgetpropositionen för 2012 behandlade kulturutskottet två motioner med förslag om att bidragen till scenkonstallianser skulle öka.⁴⁷ Miljöpartiet de gröna föreslog att anslaget skulle tillföras 20 miljoner kronor för 2012 utöver regeringens förslag. Syftet med detta skulle vara att alliansmodellen skulle kunna byggas ut och allt fler kulturutövare, också utanför branscherna musik, dans och teater, skulle kunna omfattas.⁴⁸ Även Vänsterpartiet föreslog att bidraget till Teater-, Musik- och Dansallianserna skulle öka med 20 miljoner kronor för att frilansande kulturutövares möjligheter till försörjning och kompetensutveckling därmed skulle förbättras.⁴⁹

Med anledning av dessa motioner erinrade kulturutskottet om att betydande satsningar gjorts på alliansmodellen under föregående mandatperiod då Teater- och Dansallianserna byggts ut och Musikalliansen inrättats. Utskottet ansåg vidare att alliansmodellen varit framgångsrik och påminde om att en uppföljning och utvärdering genomfördes av en arbetsgrupp inom kulturutskottet med företrädare för samtliga politiska partier.⁵⁰ Resultatet av gruppens arbete, som väntades bli klart under våren 2012, borde inte föregripas. Mot denna bakgrund kunde utskottet inte biträda motionsyrkandena.⁵¹

2.5 2009 års kulturutredning

2.5.1 Kulturutredningen föreslår sammanslagning av allianserna

I februari 2009 presenterade den senaste övergripande kulturutredningen sitt slutbetänkande.⁵² Utöver analys och förslag till den övergripande statliga organisationen på kulturområdet samt förslag till nya kulturpolitiska mål föreslog utredningen bl.a. även att Teater-, Dans- och Musikallianserna skulle slås samman till en gemensam scenkonstallians. Utredningen ansåg att de särskiljande dragen i verksamheterna kunde behållas samtidigt som betydande samverkansvinster och större kulturpolitisk tyngd borde kunna uppnås genom en sammanslagning.⁵³

I ett gemensamt remissvar från Teater-, Dans- respektive Musikalliansen ställde bolagen sig mycket kritiska till förslaget att slå samman allianserna. Man menade bl.a. att en sammanslagning skulle kunna bli administrativt fördyrande och i värsta fall äventyra möjligheterna att på bästa sätt genomföra bolagens huvuduppgifter. Man ansåg vidare att risken var stor att en samman-

⁴⁷ Bet. 2011/12:KrU1.

⁴⁸ Motion 2011/12:Kr320 (MP).

⁴⁹ Motion 2011/12:Kr286 (V).

⁵⁰ Utskottet avsåg arbetet med den föreliggande rapporten.

⁵¹ Bet. 2011/12:KrU1 s. 19.

⁵² Kulturutredningen (SOU 2009:16).

⁵³ Kulturutredningen (SOU 2009:16) kap. 7–13.

slagning skulle skapa oro och branschmässiga motsättningar samt behov av organisatoriska mellanstationer som skulle öka kostnaderna för verksamheten.⁵⁴

I sin proposition med anledning av Kulturutredningen gjorde regeringen bedömningen att Teater-, Dans- och Musikallianserna tills vidare borde drivas som tre separata bolag. Alla möjligheter till samarbete borde dock prövas.⁵⁵

2.5.2 Nya kulturpolitiska mål

På förslag av regeringen och mot bakgrund av Kulturutredningens förslag beslutade riksdagen 2009 om nya nationella kulturpolitiska mål.⁵⁶ Enligt dessa ska kulturpolitiken vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken bl.a. främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.⁵⁷

⁵⁴ Remissvar över Kulturutredningen (SOU 2009:26) från Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen, daterad 2009-05-15.

⁵⁵ Prop. 2009/10:3 s. 55.

⁵⁶ Prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5 och rskr. 2009/10:145.

⁵⁷ Prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5 och rskr. 2009/10:145. Utöver vad som framgår ovan ska kulturpolitiken enligt de kulturpolitiska målen främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor, främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas, främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan samt särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

3 Verksamheten vid scenkonstallianserna

3.1 Scenkonstallianserna är aktiebolag

Teater-, Dans- respektive Musikalliansen drivs i aktiebolagsform. Ägarsammansättningen varierar mellan respektive allians och har anpassats efter det aktuella scenkonstområdets särskilda förutsättningar. Fördelningen av ägandet i de tre allianserna presenteras i tabell 3:1 nedan.

TABELL 3:1 ÄGARFÖRHÅLLANDEN I SCENKONSTALLIANSENA

Allians	Ägare, andel i %			
	Svensk Scenkonst	Fackförbund	Trygghetsrådet TRS	Centrumbildning
Teater	33,3	33,3*	33,3	–
Dans	25	25*	25	25
Musik	45	45**	10	–

* Teaterförbundet

** Varav Sveriges Yrkesmusikerförbund (Symf) äger 17,5 %, Musikerförbundet äger 17,5 % och Teaterförbundet äger 10 %.

Arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst företräder arbetsgivare på scenkonstområdet. Medlemmarna representerar verksamheter som drivs i såväl statlig, regional, kommunal som privat regi.⁵⁸ Svensk Scenkonst är delägare i alla tre allianser, liksom stiftelsen Trygghetsrådet TRS⁵⁹. Även Teaterförbundet är delägare i samtliga tre allianser eftersom fackförbundet organiserar utövare på alla tre scenkonstområden. I Musikalliansen utgörs även det fackliga delägarskapet av Musikerförbundet och Sveriges yrkesmusikerförbund (Symf).⁶⁰

Dansalliansen skiljer sig från de andra två allianserna genom att den aktuella centrumbildningen på området, Danscentrum⁶¹, är delägare. Centrum-

⁵⁸ Uppgifter från Svensk Scenkonsts webbplats www.svenskscenkonst.se.

⁵⁹ Trygghetsrådet TRS är en stiftelse som bildats gemensamt av parterna genom kollektivavtal. Syftet med TRS verksamhet är att öka tryggheten i arbetslivet genom att underlätta omställning till nytt arbete och genom att stödja förebyggande insatser i syfte att undvika uppsägningar. Uppgifter från TRS i e-brev 2012-02-14.

⁶⁰ Musikerförbundet organiserar musiker och artister inom samtliga genrer (rock, pop, dansband, klassisk/konst, jazz, folk, studio, musikal och cover) samt upphovsmän (tonsättare, kompositörer, textförfattare och arrangörer), ledare (kapellmästare, dirigenter och körledare), verksamma inom området studio och scen (producenter, ljudtekniker och discjockeyer) och pedagoger (musiklärare och musikcirkelledare). Uppgifter från Musikerförbundets webbplats <http://www.musikerforbundet.se/>.

Symfs medlemmar återfinns i huvudsak inom verksamhet som kan hänföras till vad man brukar kalla den västerländska konstmusiken. Uppgifter från Symfs webbplats <http://www.symf.se/>.

⁶¹ Danscentrum är en medlems- och arbetsgivarorganisation för det fria danslivet och tecknar kollektivavtal med Teaterförbundet för fria dansgruppers och koreograferas räkning.

bildningar förekommer även på teater- respektive musikområdet men är alltså inte delägare i Teater- respektive Musikalliansen.⁶²

Som framgår av tabell 3:1 har ingen av delägarna i respektive bolag egen majoritet. Bakgrunden till fördelningen av ägandet är att viss jämvikt har ansetts vara lämplig då både arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer finns representerade bland ägarna.

3.2 Villkor för anställning regleras i kollektivavtal

Grunden för respektive scenkonstallians verksamhet är de kollektivavtal som parterna slutit. Villkoren för anställning vid allianserna regleras i dessa kollektivavtal.⁶³

3.2.1 Grundläggande krav

Samtliga allianser har vissa grundkrav som måste uppfyllas för att man ska komma i fråga för en anställning. Kraven är alliansspecifika men har vissa grundläggande gemensamma utgångspunkter. Den som får anställning ska ha dokumenterad professionell erfarenhet av att arbeta som skådespelare, dansare respektive musiker⁶⁴. Dessutom ska den som får anställning tidigare i viss omfattning ha arbetat i statligt/offentligt⁶⁵ finansierad verksamhet.

Rätt till anställning vid Teateralliansen

För att ha rätt till anställning vid Teateralliansen krävs att den sökande vid anställningstillfället har en dokumenterad professionell erfarenhet av att arbeta som skådespelare med en sammanlagd anställningstid vid en institution eller fri grupp med statligt stöd i en omfattning av minst fem år under den senaste femtonårsperioden.⁶⁶ Dessutom ska den sökande ha arbetat som fri-

⁶² Också Teatercentrum tecknar kollektivavtal med Teaterförbundet för fria teatergrupper, men är inte delägare i Teateralliansen. För det fria musiklivet finns inget motsvarande kollektivavtal.

⁶³ För Teateralliansen har kollektivavtal träffats mellan arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst och Teaterförbundet. För Dansalliansen har kollektivavtal träffats mellan alliansen och Teaterförbundet. Musikalliansens kollektivavtal har träffats mellan alliansen, Sveriges Yrkesmusikerförbund (Symf), Svenska Musikerförbundet (SMF) och Teaterförbundet.

⁶⁴ Med begreppet musiker avses här musiker, sångare, korister, musikalartister, och dirigenter.

⁶⁵ Avtal beträffande regler för anställning m.m. för konstnärlig personal vid TA Teateralliansen AB, perioden 2011-01-01–2011-12-31, 3 § punkt 2, Kollektivavtal Musikalliansen perioden 2008-06-01–2009-12-31 (prolongerat) 3 § punkt 1, samt Kollektivavtal beträffande regler för anställning m.m. för konstnärlig personal (dansare) vid DA Dansalliansen AB perioden 2010-01-01–2011-12-31, 3 § punkt 2.

⁶⁶ De teatrar som avses är statsunderstödda teatrar som vid anställningsperioden varit bundna av Riksavtalet mellan Teaterförbundet och Svensk Scenkonst, fria teatergrupper som under anställningsperioden uppburit ett- eller treårsbidrag enstaka produktionsbidrag enligt Statens kulturråds beslut. Därutöver kan genomgången statlig teaterhögskola eller motsvarande på minst tre år tillgodoräknas som ett års yrkeserfarenhet. Då det finns särskilda skäl kan Teateralliansens styrelse godkänna annan anställning inom yrket som kvalificerande.

lans inom sitt yrkesområde den senaste treårsperioden räknat från det tänkta anställningsdatumet och haft minst tolv månaders anställning inom yrkesområdet under samma treårsperiod. (Dessa tolv månader kan vara anställningar hos arbetsgivare med eller utan offentlig finansiering.)⁶⁷

Rätt till anställning vid Dansalliansen

För anställning vid Dansalliansen gäller grundkravet att dansaren under den senaste tvåårsperioden räknat från den tänkta anställningstidpunkten ska ha arbetat minst åtta månader som dansare. (Dessa åtta månader kan vara anställningar hos arbetsgivare med eller utan offentlig finansiering.) Därtill ska dansaren under den senaste åttaårsperioden ha arbetat minst 24 månader som dansare med anställning hos arbetsgivare med offentlig finansiering.⁶⁸

Rätt till anställning vid Musikalliansen

För att ha rätt till anställning vid Musikalliansen krävs att den sökande musikers⁶⁹ verksamhet omfattas av offentligt kulturstöd. Den sökande ska därvid under de senaste fem åren räknat vid anställningstillfället ha uppburit offentligt kulturstöd enligt minst ett av följande krav:

- under minst 80 produktionsveckor⁷⁰ ha varit engagerad som utövare vid en institution som finansieras av offentligt kulturstöd
- ha medverkat i väsentlig utsträckning som utövare i fri musikgrupp som vid minst två tillfällen uppburit ekonomiskt stöd från Statens kulturråd
- vid minst ett tillfälle ha medverkat i väsentlig utsträckning som utövare vid inspelning av fonogram som erhållit fonogramstöd från Statens kulturråd
- vid minst två tillfällen ha uppburit arbetsstipendium eller annat stöd från Konstnärsnämnden
- regelbundet ha uppträtt hos arrangör som mottagit stöd som arrangerande musikförening från Statens kulturråd eller annat offentligt stöd för arrangörer⁷¹
- ha medverkat i väsentlig mån som utövare i en turné som finansieras av Rikskonserter eller annan offentligt finansierad turnéarrangör.⁷²

⁶⁷Särskilda regler gäller för den som varit sjukskriven eller föräldraledig under den period som meriterna beräknas på. Avtal beträffande regler för anställning m.m. för konstnärlig personal vid TA Teateralliansen AB, perioden 2011-01-01–2011-12-31, 3 §.

⁶⁸Särskilda regler gäller för den som varit sjukskriven, föräldraledig eller gravid under den period som meriterna beräknas på. Kollektivavtal beträffande regler för anställning m.m. för konstnärlig personal (dansare) vid DA Dansalliansen AB perioden 2010-01-01–2011-12-31.

⁶⁹Med begreppet musiker avses här musiker, sångare, korister, musikalartister och dirigenter.

⁷⁰En produktionsvecka kan vara allt från en konsertproduktion under en kväll, en del av en vecka eller en veckas arbete i en längre produktion eller anställning.

⁷¹Detta gäller endast tillsammans med ett annat kriterium.

⁷²Då det finns särskilda skäl kan Musikalliansens styrelse godkänna även annan yrkeserfarenhet som kvalificerande.

Utöver att uppfylla något av dessa krav ska den sökande vara professionell och därvid ha varit verksam som frilansande utövare inom musikområdet under minst 18 månader de senaste tre åren räknat från den tänkta anställningstidpunkten. För att uppfylla kraven krävs inte 18 hela månaders engagemang, utan det är i princip tillräckligt med 18 endagarsengagemang fördelat på 18 månader.⁷³

Synen på grundkraven för alliansanställning

Flertalet av de organisationer som utvärderingen inhämtat uppgifter från bedömer att grundkravet på att i viss omfattning ha arbetat för en verksamhet med statligt/offentligt stöd för att komma i fråga för anställning vid scenkonstallianserna är rimligt.

Även om inrättandet av den första scenkonstalliansen till viss del var en arbetsmarknadspolitisk reform uppfattar många statens fortsatta satsning på allianserna som en del av kulturpolitiken eftersom verksamheten sedan drygt ett decennium finansieras med medel från statens kulturbudget (utg.omr. 17).⁷⁴ Mot denna bakgrund uppfattas det också som rimligt att staten stöder de enskilda skådespelare, dansare och musiker som arbetar vid de scener och i de grupper som statsmakterna har valt att stödja verksamhetsmässigt genom t.ex. verksamhets- eller projektbidrag. Kraven på meriter från statligt/offentligt finansierad verksamhet för att få en alliansanställning understryker att allianserna är en del av den statliga kulturpolitiken, menar man. Inrättandet av allianserna bygger dessutom på kollektivavtal som parterna träffat, vilket visar att parterna är överens om grundkravens utformning.⁷⁵ (Se vidare avsnitt 2.1.)

Även om det generellt sett finns ett brett stöd för alliansmodellen och kollektivavtalens anställningskriterier, som man uppfattar som tydliga och utan utrymme för godtycke, förekommer också en diskussion om de krav som gäller för att få en alliansanställning. Sammanfattningsvis är det följande frågor som tas upp:

- Frågan om meriter från film och tv, som i stor utsträckning är offentligt finansierade. Dessa meriter beaktas inte på samma sätt i samband med rekrytering till allianserna som meriter från offentligt finansierade verksamheter vid institutionsteatrar och fria professionella teatrar.
- Frågan om avgränsningen till offentligt finansierad verksamhet. Synpunkten att erfarenheter från privat finansierad verksamhet borde kunna likställas med erfarenheter från offentligt finansierad verksamhet diskuteras. Dis-

⁷³ Särskilda regler gäller för den som varit sjukskriven, föräldraledig eller gravid under den period som meriterna beräknas på. Kollektivavtal Musikalliansen perioden 2008-06-01–2009-12-31 (prolongerat).

⁷⁴ Som framgår av avsnitt 2.2.1 fördes medel över från statsbudgetens utg.omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv till utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid i samband med permanentandet av Teateralliansens verksamhet. Bet. 2000/01:FiU1, rskr. 2000/01:36, bet. 2000/01:KrU1 och rskr. 2000/01:59.

⁷⁵ Uppgifter i intervjuer: Sveriges Musikerförbund 2011-04-11, SYMFM 2011-04-11 och Svensk Scenkonst 2011-09-01.

kussionen förs mot bakgrund av att scenkonstområdet är under förändring och många scenkonstnärer går mellan privat och offentligt finansierade uppdrag. Samtidigt påpekas att en förändring av grundkravens utformning skulle öka komplexiteten i alliansernas rekryteringsarbete när det gäller värderingen av meriter.

- Frågan om att sökande i huvudsak enbart får tillgodoräkna sig meriter från de enskilda scenkonstområdena och inte lägga samman meriter som dansare, musiker och skådespelare. Denna fråga tas främst upp av musikalartister som kan ha anställningar som utövare inom de olika scenkonstområdena.
- Omständigheten att allianserna endast anställer utövande scenkonstnärer och inte upphovsmän som t.ex. regissörer, koreografer och scenografer, trots att dessa grupper uppges ha motsvarande behov.⁷⁶

3.2.2 Tidigare engagemang grunden för beräkning av meriter

Utöver att de sökande ska uppfylla de grundläggande kraven beräknas deras meriter på grundval av omfattningen av tidigare yrkesverksamhet som professionell skådespelare, dansare respektive musiker. Detta görs i syfte att rangordna de sökande som uppfyller grundkraven. Detaljerna i beräkningssystemen är specifika för respektive allians och ingår som en del av kollektivavtalen som verksamheten för respektive allians grundar sig på.

Som ett resultat av de omfattande meritkraven framhåller allianserna att de skådespelare, dansare och musiker som får anställning är mycket kvalificerade.⁷⁷

3.2.3 Musikalliansen beaktar även andra faktorer än arbetad tid

I samband med rekryteringen av musiker⁷⁸ till Musikalliansen utses en arbetsgrupp som behandlar ansökningarna som kommit in. Utöver de grundkrav som redovisas ovan och den sammanlagda tid som den sökande kan tillgodoräkna sig, bör arbetsgruppen i enlighet med kollektivavtalet även i urvalsarbetet beakta faktorer som mångfald i uttryck, geografisk spridning och jämställdhet.⁷⁹

3.2.4 Lönenivåer och tidskonton för alliansanställda

Lönenivåer

Lönenivåerna för de alliansanställda ska enligt kollektivavtal ligga över den ersättning som arbetslöshetsersättningen ger men under lönerna vid de stats-

⁷⁶ Uppgifter i e-brev från Teaterförbundet 2012-02-14.

⁷⁷ Intervjuer med Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen, april 2011, samt e-brev från Teateralliansen 2011-05-09.

⁷⁸ Med begreppet musiker avses här musiker, sångare, korister, musikalartister och dirigenter.

⁷⁹ Kollektivavtal Musikalliansen perioden 2008-06-01–2009-12-31 (prolongerat), 3 §.

understödda scenkonstinstitutionerna. Allianserna tillämpar även lönetrappor som är beroende av den anställdes ålder. För 2011 gällde de lönenivåer som framgår av tabell 3:2 a–c nedan.

TABELL 3:2 LÖNENIVÅER FÖR TEATER-, DANS-
RESPEKTIVE MUSIKALLIANSENS AN
STÄLLDA 2011, KONSTNÄRLIG PERSONAL

3:2 a Lönenivåer för Teateralliansen

Ålderskategori	Månadslön
Upp till 40 år	20 676
40–49 år	21 176
50–55 år	21 676
55 år –	22 176

3:2 b Lönenivåer för Dansalliansen

Ålderskategori	Månadslön
Upp till 29 år	19 436
30–39 år	19 985
40–49 år	20 534
50 år –	21 083

3:2 c Lönenivåer för Musikalliansen

Ålderskategori	Månadslön
Upp till 39 år	20 770
40–49 år	21 300
50–54 år	21 830
55 år –	22 360

Källa: Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen.

Tidskonton

Samtliga tre allianser tillämpar system med s.k. tidskonton för de anställda. Systemen skiljer sig åt mellan allianserna, men förenklat kan den generella konstruktionen beskrivas på följande sätt: Vid anställningens början får den anställda ett ingångskonto med tid som beräknas på den tid han eller hon arbetat under en viss period före anställningens början. När scenkonstnären inte har engagemang som skådespelare, dansare respektive musiker träder denne i tjänst vid alliansen och tiden på kontot börjar förbrukas. När den alliansanställda åter får engagemang tar denne tjänstledigt från alliansen och tiden på kontot fylls på i den omfattning som engagemanget motsvarar omräknat enligt särskilda beräkningssystem.

Som en annan del av tidskontot gäller även för de anställda vid Teateralliansen respektive Dansalliansen att de måste ha arbetat i viss omfattning som skådespelare respektive dansare under de senaste åren. För Teateralliansens anställda gäller att man måste ha arbetat som skådespelare i minst tolv måna-

der under den senaste treårsperioden. För Dansalliansens anställda gäller att den anställde måste ha arbetat som dansare i minst åtta månader under den senaste tvåårsperioden.

Syftet med alliansernas tidskonton är att premiera en hög sysselsättningsnivå. Den som inte arbetar som skådespelare, dansare respektive musiker i tillräckligt hög omfattning tär på sitt tidskonto och kommer så småningom att förlora sin tjänst vid den aktuella scenkonstalliansen när tidskontot tömts. För fortsatt anställning krävs således att den anställde återkommande är tjänstledig från alliansen för att arbeta som frilansande scenkonstnär. Anställningar och uppdrag i offentligt respektive privat finansierad verksamhet värderas lika. Detta är alltså en skillnad i förhållande till de krav som gäller för att meritera sig för en alliansanställning och som innebär att den sökande i viss omfattning ska ha arbetat i en statligt/offentligt finansierad verksamhet.

3.3 Kompetensutveckling och förmedling

3.3.1 Kompetensutveckling

Samtliga tre scenkonstallianser arbetar aktivt med kompetensutveckling.

Teateralliansens verksamhet för kompetensutveckling

Teateralliansen arrangerar återkommande en skådespelarstudio med bl.a. röst- och rörelseträning samt olika seminarier för skådespelare. Kurserna är inte enbart öppna för Teateralliansens anställda, men för att bibehålla en professionell nivå måste externa deltagare uppfylla vissa meritkrav och ansöka för att få delta.⁸⁰

För att stimulera och möjliggöra cirkulationen bland tillsvidareanställda skådespelare vid landets institutionsteatrar och för att ge frilansande skådespelare möjlighet till årsvisa vikariat på dessa teatrar har Teateralliansen när resurserna tillåter ett program för utbytesskådespelare. Detta innebär att Teateralliansen årsanställer en till tre s.k. utbytesskådespelare. Dessa är tillsvidareanställda skådespelare på någon svensk institutionsteater som under tolv månader – ett spelår alternativt kalenderår – har en anställning på Teateralliansen på samma villkor som alliansens egna anställda. Utbytesskådespelarna har således samma lönesättning som de alliansanställda och har kravet att vara tjänstlediga från Teateralliansen i minst fyra månader. Under det år de är anställda på Teateralliansen är de tjänstlediga från sina respektive teatrar. Förutsättningen för utbytestjänstgöringen är att teatern varifrån utbytesskådespelaren är tjänstledig anställer en frilansande skådespelare som ersätter honom eller henne under den aktuella perioden. Den som anställs som ersättare

⁸⁰ Intervju med representanter för Teateralliansen, april 2011.

av institutionen måste antingen vara anställd vid Teateralliansen eller uppfylla de grundkrav som ställs på alliansens skådespelare.⁸¹

Dansalliansens verksamhet för kompetensutveckling

Dansalliansen arrangerar kompetensutveckling bl.a. i form av workshops där koreografer och dansare möts under ett antal dagar eller veckor och arbetar tillsammans. Upplägget ger möjlighet till fördjupning i olika konstnärliga uttryck och tekniker. Vidare arrangeras seminarier och kurser som syftar till att bredda dansarnas kompetens och öka deras möjligheter att arbeta med gränsöverskridande scenkonst.

Dansare som inte är anställda får delta i Dansalliansens kompetensutvecklingsinsatser efter ansökan. Även nyutexaminerade eller mindre erfarna dansare får delta men det är viktigt att antalet begränsas så att kompetensutvecklingen kan hållas på en hög professionell nivå. Dansalliansen genomför också insatser som syftar till utbyte mellan institutioner och det fria danslivet. Däri ingår bl.a. ett utbytesprogram för tillsvidareanställda dansare som fungerar enligt samma modell som Teateralliansens program för utbytestjänstgöring.⁸²

Musikalliansens verksamhet för kompetensutveckling

Musikalliansen har ett kompetensutvecklingsprogram för konstnärlig utveckling som vänder sig till såväl anställda som andra professionella musiker. I programmet ingår bl.a. seminarier, workshoppar, temadagar, repertoarutveckling för musikgrupper och repertoarutveckling för sångare.⁸³ Vidare arrangeras temadagar, t.ex. om hur man driver eget företag.⁸⁴

Kulturkraftsprojekten och Trappan

Samarbete mellan allianserna och de av Europeiska socialfonden (ESF) finansierade projekten Kulturkraft Syd, Kulturkraft Väst och Kulturkraft Stockholm förekommer i olika omfattning. Kulturkraftsprojekten erbjuder professionellt yrkesverksamma personer inom bl.a. teater, dans och musik olika former av kompetenshöjande aktiviteter. Teateralliansen är vidare huvudman för kompetensutvecklingssatsningen Trappan som finansieras av Västra Götalandsregionen.

3.3.2 Förmedling och matchning

Gemensamt för de tre allianserna är att deras arbete med förmedling och matchning i första hand syftar till att genom olika aktiviteter föra samman de anställda utövarna med potentiella arbets- eller uppdragsgivare, dvs. inte att

⁸¹ Uppgift från Teateralliansen i e-brev 2011-10-19.

⁸² Intervju med representant för Dansalliansen, april 2011, samt e-brev 2011-05-10 och 2012-02-16.

⁸³ Repertoarutveckling för sångare (RUS) avser subventionerad repetitionstid med pianist och riktar sig till yrkesverksamma sångare och musikalartister. Uppgift i e-brev från Musikalliansen 2012-02-15.

⁸⁴ Intervju med representanter för Musikalliansen, april 2011.

förmedla enskilda uppdrag. Alliansernas förmedlingsverksamhet har därmed en annan karaktär än traditionell platsförmedling, även om sådan också förekommer i begränsad omfattning.⁸⁵

Orsaken till förmedlingsverksamhetens utformning är den särskilda karaktär konstnärsyrken har. Engagemang som skådespelare, dansare och musiker är i hög grad beroende av att upphovsmän, initiativtagare och arrangörer känner till de enskilda scenkonstnärerna och deras konstnärliga uttryck. Som ett resultat av detta är insatser som på olika sätt främjar att sådana kontakter uppstår en central del i alliansernas arbete för att öka de alliansanställdas tillfällen till anställning och uppdrag.

Mot bakgrund av det sätt på vilket arbeten förmedlas är det enligt allianserna svårt att uppskatta hur många uppdrag som alliansernas förmedlingsinsatser genererar. En insats där kontakter uppstått kanske inte direkt leder till ett engagemang, men kontakten kan komma att spela en avgörande roll för möjligheten att få arbete längre fram. Dessutom uppger allianserna att de nya kontakterna kan medföra att nya konstellationer av personer uppstår som tillsammans tar initiativ till projekt där andra bereds tillfälle till arbete.

Teateralliansens arbete med förmedling

Teateralliansen uppger att man förmedlar enskilda uppdrag i begränsad omfattning. Drygt tio, oftast tidsmässigt längre arbetsuppdrag om året förmedlas via Teateralliansens förmedling. Alliansen har en katalog, både i pappersform och digitalt, över sina anställda som arbetsgivare kan få tillgång till. I katalogen återfinns även de s.k. utbytesskådespelarna och de teaterstudenter från landets teaterhögskolor som avlagt examen de senaste två åren och som har valt att vara med. (Se vidare avsnitt 4.4.4.)

Teateralliansen uppger att alliansens förmedlingsverksamhet syftar till att de anställda, och även de nyutexaminerade teaterstudenter som är anslutna, ska få så många uppdrag som möjligt. Eftersom den förtroendeskapande form av kontaktförmedling man arbetar med är långsiktig och ofta indirekt snarare än direkt, är det svårt att föra någon närmare statistik över utfallet av förmedlingsverksamheten med avseende på antalet förmedlade uppdrag.⁸⁶

Dansalliansens arbete med förmedling

Liksom Teateralliansen uppger Dansalliansen att alliansens förmedlande arbete huvudsakligen fokuserar på att arrangera och stödja möten mellan dansare och arbetsgivare. Om man blir anlita som dansare beror mycket på om den aktuella koreografen känner till dansaren, hans eller hennes sätt att ta till sig och tolka koreografens rörelsematerial samt dennes förmåga att improvisera. Dansalliansens förmedlingsverksamhet inriktas därför på att skapa kontakter mellan koreografer och dansare. Kontakter skapas bl.a. genom de

⁸⁵ Intervjuer med representanter för Teater-, Dans- respektive Musikalliansen, april 2011.

⁸⁶ Uppgift från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

workshoppar som Dansalliansen arrangerar och vid de auditioner alliansen årligen arrangerar där såväl anställda som icke anställda dansare kan delta. Vidare sprider Dansalliansen information till sina anställda om auditioner där koreografer och andra arbetsgivare söker dansare. Alliansen menar att dessa insatser resulterar i att dansare som deltar erbjuds arbete men att anställningar ofta inte sker i direkt anslutning till insatserna utan först ett antal månader eller upp till ett år senare.

Ytterligare en insats som Dansalliansen genomför inom ramen för sin arbetsfrämjande och förmedlande verksamhet är att alliansen sedan 2008 bidragit med stöd till koreografer, som alltså inte kan anställas vid alliansen eftersom de är upphovsmän och inte utövande dansare. Genom detta stöd får koreografer bättre förutsättningar att kunna delta med produktioner vid utbudsdagar där smakprov ur dessa visas för presumtiva arrangörer. Medverkan vid utbudsdagar bidrar till fler bokningar och ett ökat antal arbetstillfällen för dansare. Dansalliansen konstaterar att man genom de olika aktiviteter alliansen arrangerar skapar ett utvidgat kontaktnät inom dansområdet, vilket leder till att nya projekt och samarbeten initieras.

I likhet med Teateralliansen ägnar sig även Dansalliansen åt mer traditionellt förmedlingsarbete. De anställda dansarna presenteras t.ex. på alliansens webbplats, och koreografer, teatrar, producenter m.fl. arbetsgivare kan kontakta Dansalliansen då de söker dansare. Även om ett antal uppdrag förmedlas på detta sätt och alliansen noterar de tillfällen då en förmedlad kontakt leder till ett engagemang, understryker Dansalliansen att möjligheten att föra en korrekt statistik är mycket begränsad. Man menar också att statistiken inte skulle kunna ge en komplett bild av hur många dansare som får anställning genom Dansalliansens insatser.⁸⁷

Musikalliansens arbete med förmedling

Musikalliansen uppger att alliansen redan i ett tidigt skede beslutade att avhålla sig från individuell förmedling av den konstnärliga personalen. Dels omfattar Musikalliansen en stor genrebredd med väsentligt skilda förutsättningar för de olika genrerna, dels fungerar förmedlingen inom de olika delarna av musiklivet på olika sätt. Att tillgodose de många behoven hade krävt en stor administrativ insats som det inte finns budgetmässigt utrymme för, enligt Musikalliansen.

Mot bakgrund av de specifika förhållanden som råder på musikområdet vad gäller arbetsförmedling och matchning har Musikalliansen genomfört en omfattande kartläggning av förmedlingskedjan för frilansmusiker för att identifiera på vilket sätt alliansen bäst ska rikta sina insatser. Även Arbetsförmedlingen, Konstnärsnämnden, Myndigheten för kulturanalys samt Musikcentrum och Musikcentrum väst⁸⁸ har deltagit i arbetet. Undersökningen

⁸⁷ Intervju med Dansalliansen, april 2011, samt uppgifter i e-brev 2011-05-10 och 2012-01-05.

⁸⁸ Musikcentrum och Musikcentrum Väst är ideella föreningar för det fria musiklivet. I slutet av 2011 gick föreningarna samman i Musikcentrum Riks. Organisationen har

visar att musikområdet kännetecknas av att det är svårt att identifiera vilka uppdragsgivare som finns och verifierar också påståendet att kontakter ofta är avgörande för att få engagemang. En konkret insats för att stärka frilansmusikernas nätverk är de temadagar som arrangeras av Musikalliansen. Som ett resultat av sättet på vilket arbeten förmedlas är det enligt Musikalliansen svårt att uppskatta hur många uppdrag som alliansens förmedlingsinsatser genererat.⁸⁹

3.3.3 Stöd vid karriärväxling

Samtliga tre scenkonstallianser erbjuder sina anställda stöd om frågan om att byta yrke blir aktuell. Eftersom karriären som professionell dansare för många avslutas i 40-årsåldern är detta en särskilt viktig uppgift för Dansalliansen. I Dansalliansens verksamhet ingår därför kompetensutvecklings- och karriärutvecklingsinsatser för att öka dansarnas möjligheter till ett framtida arbete inom andra områden.

För att medverka till en bra karriärväxling erbjuder alliansen individuell rådgivning och arrangerar seminarier om hur den anställde ska gå till väga för att byta karriär när tiden som professionell dansare är över. Programmet för seminarierna har tagits fram i dialog med Trygghetsrådet TRS, som även deltagit i Dansalliansens arbete med att ta fram ett förslag om att inrätta ett särskilt karriärutvecklingscenter för dansare på motsvarande sätt som finns i t.ex. Storbritannien och Nederländerna.⁹⁰

Teateralliansen erbjuder sina anställda personligt stöd och rådgivning i samband med karriärväxling om detta blir aktuellt.⁹¹ Detta kan t.ex. inträffa om en anställd inte varit tjänstledig för att arbeta som skådespelare i tillräckligt stor omfattning och därför riskerar att förlora sin anställning vid alliansen. Även Musikalliansen erbjuder sina anställda personligt stöd och rådgivning i samband med karriärväxling om detta skulle bli aktuellt.⁹²

3.4 Alliansernas samarbete med andra aktörer

3.4.1 Arbetsförmedlingen och scenkonstallianserna

Arbetsförmedlingen Kultur Media

Arbetsförmedlingen Kultur Media är ett arbetsmarknadsområde inom Arbetsförmedlingen som omfattar hela Sverige. Arbetsmarknadsområdet är indelat i

bl.a. i uppgift att förmedla musikgrupper till olika arrangörer och uppbär för detta syfte ett statligt verksamhetsbidrag som handläggs av Statens kulturråd.

⁸⁹ Intervju med representant för Musikalliansen, april 2011, samt uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2011-05-09 och 2011-12-20.

⁹⁰ Intervju med representant för Dansalliansen, april 2011, samt e-brev 2011-05-10 och 2012-02-16.

⁹¹ Intervju med representanter för Teateralliansen, april 2011.

⁹² Intervju med representanter för Musikalliansen, april 2011.

fyra kontorsområden med ett ledningskansli och minst en arbetsförmedlare i varje län. Bemannade kontor med särskild inriktning mot kultur och medier finns i Stockholm, Göteborg, Malmö och Umeå.⁹³

Arbetsförmedlingens branschråd för scen och ton

Allianserna är med i Arbetsförmedlingens branschråd för scen och ton. I branschrådet medverkar arbetsgivare, branschorganisationer, fackliga representanter och arbetsförmedlare.

Den primära uppgiften för branschrådet är att genom idé- och kunskapsutbyte förbättra matchningen mellan arbetsgivare eller uppdragsgivare och arbetssökande genom att öka Arbetsförmedlingen Kultur Medias kunskaper om de behov som finns och förbättra samarbetet mellan Arbetsförmedlingen Kultur Media, arbetsgivarna och de fackliga organisationerna. Enligt Arbetsförmedlingen ger branschrådet parterna en reell möjlighet att påverka hur myndigheten kan förbättra sin service.⁹⁴

Alliansernas samarbete med Arbetsförmedlingen

De tre allianserna samarbetar i olika omfattning med Arbetsförmedlingen Kultur Media i frågor som rör kompetensutveckling och platsförmedling. Det förefaller finnas en tydlig skillnad i förutsättningarna för samarbetet mellan allianserna och Arbetsförmedlingen vad gäller förmedlande insatser å ena sidan och kompetensutvecklande insatser å den andra. Generellt sett förefaller kontakterna och samarbetet med Arbetsförmedlingen Kultur Media ha förbättrats under senare år när det gäller förmedlingsfrågor, då sådant samarbete varit aktuellt, och bedöms nu av allianserna och Arbetsförmedlingen fungera tillfredsställande. Teateralliansen uppger bl.a. att samarbetet med Arbetsförmedlingen Kultur Media numera präglas av öppenhet och en positiv anda.⁹⁵

Varken Arbetsförmedlingen Kultur Media eller scenkonstallianserna bedömer dock att samarbetet avseende kompetensutveckling har varit framgångsrikt. Orsaken till detta bedöms vara utformningen av de regler om exempelvis upphandling av utbildning som myndigheten måste beakta.⁹⁶

Alliansernas samarbete med Arbetsförmedlingen om förmedling

Under hösten 2011 har Dansalliansen deltagit som samarbetspart till Arbetsförmedlingen Kultur Media och Eures (European Employment Services)⁹⁷ vid genomförandet av ett s.k. showcase för frilansande dansare i anslutning

⁹³ Arbetsförmedlingens infoblad. E-brev Arbetsförmedlingen 2011-09-23.

⁹⁴ Internt pm från Arbetsförmedlingen: Rådet för Kulturarbetsmarknaden. E-brev 2011-09-23.

⁹⁵ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

⁹⁶ Uppgifter från Arbetsförmedlingen Kultur Media i e-brev 2011-12-19.

⁹⁷ Eures (European Employment Services) är ett samarbetsnätverk som ska främja fri rörlighet för arbetstagare inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Även Schweiz deltar. I nätverket ingår bl.a. offentliga arbetsförmedlingar, fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer. Europeiska kommissionen ansvarar för samordningen av nätverket. Uppgifter från Eures webbplats.

till European Job Day Culture. Resultatet av den utvärdering Dansalliansen genomfört av insatsen visar att det förefaller som om det finns förutsättningar för ett flexibelt arbetssätt när det gäller samarbete avseende förmedlande insatser riktade mot dansare som önskar arbeta över gränserna. Dock upplever alliansen att Arbetsförmedlingen avsatt för lite resurser för projektet.⁹⁸

Musikalliansen påpekar å sin sida att det i villkoren för alliansernas statsbidrag inte finns krav på samarbete mellan Arbetsförmedlingen Kultur Media och allianserna. Musikalliansen menar vidare att verksamheten vid Arbetsförmedlingen Kultur Media respektive Musikalliansen till stor del riktar sig mot olika målgrupper; de musiker som är potentiellt anställningsbara i Musikalliansen, och för vilka alliansens verksamheter i huvudsak är avsedda, är inte arbetslösa utan snarare inkomstlösa under perioder. Samtidigt understryker alliansen att Arbetsförmedlingen Kultur Media alltid bjuds in och ofta deltar i Musikalliansens olika arrangemang.⁹⁹

Musikalliansen menar även att mäklandet av arbete inom musikområdet sker på sätt som är svåra att formalisera och som gör att de möjliga kontaktytorna för samarbete med Arbetsförmedlingen är ganska små.¹⁰⁰

Lagen om offentlig upphandling och samarbete om kompetensutveckling

Teateralliansens kompetensutvecklingsprogram är öppet också för de frilansskådespelare som inte är anställda vid alliansen. Teateralliansen uppger emellertid att man har problem att få resurserna att räckas för att möta efterfrågan på kompetensutveckling, inte minst från dem som inte är anställda. För att komma till rätta med detta problem bedömer Teateralliansen att viss samplanering av kursutbudet tillsammans med Arbetsförmedlingen Kultur Media skulle kunna vara ändamålsenlig, alternativt att Arbetsförmedlingen skulle köpa utbildningsplatser av alliansen till sina arbetssökande. Vid de tillfällen då denna typ av samarbete har aktualiserats menar Teateralliansen dock att Arbetsförmedlingen krävt en så lång framförhållning i planeringen att det svårigen gått att förena med alliansens verksamhet, som utgår från att skådespelarna med kort varsel ska kunna ta uppdrag.

Ytterligare ett hinder för att de arbetssökande frilansande skådespelarna som inte är anställda av Teateralliansen ska kunna delta i de kurser som arrangeras är arbetslöshetskassans regler. Även om en arbetslös frilansare som uppstår arbetslöshetsersättning och som deltar i en kurs arrangerad av alliansen förbinder sig att lämna kursen om något arbete skulle dyka upp under kurstiden (vilket för övrigt även gäller de alliansanställda skådespelarna) måste den arbetslöse, enligt Teateralliansen, avstå från sin ersättning från arbetslöshetskassan de dagar hon eller han deltar i kursen. Detta innebär att

⁹⁸ Uppgifter från Dansalliansen i e-brev 2012-01-05.

⁹⁹ Uppgifter från Musikalliansen i e-brev 2011-12-20.

¹⁰⁰ Uppgifter från Musikalliansen i e-brev 2011-12-20 samt Musikalliansen, Musikcentrum väst och Musikcentrum 2011: *Kartlägningsprojekt frilansförmedling, 2011*.

ett deltagande i en kurs kan bli dyrt för den enskilde, även om själva kursen är kostnadsfri.¹⁰¹

Vid två tillfällen har *Dansalliansen* och Arbetsförmedlingen Kultur Media diskuterat möjligheten till samverkan om kompetensutveckling. Frågorna har rört möjligheten för Arbetsförmedlingen att upphandla hela kurser eller enstaka platser på de kurser som arrangeras av alliansen. Inget av dessa alternativ visade sig möjligt att genomföra. Liksom Teateralliansen uppfattar Dansalliansen att Arbetsförmedlingens långa handläggningstider för interna beslut varit orsaken till detta. Dessutom pekar Dansalliansen på att de regler för upphandling som Arbetsförmedlingen har att följa försvårar samarbetet. Dansalliansen konstaterar därmed att möjligheterna till samarbete med Arbetsförmedlingen Kultur Media om kompetensutveckling är begränsade.

För att Dansalliansen ska kunna arrangera kurser i samverkan med Arbetsförmedlingen alternativt upplåta platser på redan planerade kurser finns det behov av en kontaktperson på Arbetsförmedlingen med ett nationellt ansvar för kompetensutveckling för dansare, enligt Dansalliansen. Beslut behöver kunna fattas med ett minimum av byråkrati och med stor flexibilitet i framförhållningen. Detta är nödvändigt då dansarna med kort varsel måste kunna ta de engagemang som erbjuds dem och de kompetensutvecklande insatserna därmed måste anpassas efter förutsättningarna för dansarnas arbetsmarknad.¹⁰²

I likhet med allianserna bedömer *Arbetsförmedlingen Kultur Media* att samarbetet mellan myndigheten och allianserna i flera avseenden fungerar väl. Man framhåller bl.a. att man är med och stöder scenkonstallianserna i deras rekryteringsarbete och att allianserna medverkar i Arbetsförmedlingen Kultur Medias branschråd för scen och ton som bidrar till kunskapsutbyte och kontaktbyggande. Allianserna har också konkret medverkat och deltagit vid olika rekryteringsträffar och informationsmöten som Arbetsförmedlingen Kultur Media arrangerat.

Arbetsförmedlingen Kultur Media delar emellertid även Teater- respektive Dansalliansens uppfattning att det funnits svårigheter i samarbetet avseende kompetensutveckling. Påståendet att beslutsprocessen inom Arbetsförmedlingen generellt skulle ta lång tid ställer sig myndigheten dock frågande till. De beslut som kan ta längre tid att fatta är sådana som är kopplade till kompetensutvecklingsinsatser där regelverket för myndighetsutövning med vidhängande krav på rättssäkerhet är styrande. I första hand är det de krav som återfinns i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) som upplevs bidra till att beslutsprocessen kan kompliceras och ta längre tid.

Arbetsförmedlingen Kultur Media menar att det skulle finnas vinster att göra vad gäller samverkan och samordning med scenkonstallianserna kring kompetensutvecklingsinsatser men konstaterar samtidigt att LOU i hög utsträckning påverkar dessa möjligheter. Vid möten där representanter för allianserna tillsammans med upphandlingsansvariga vid Arbetsförmedlingen

¹⁰¹ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

¹⁰² Uppgifter från Dansalliansen i e-brev 2012-01-05.

försökt komma till en lösning i denna fråga har man tvingats att konstatera att det inte var möjligt.

Upphandlingsorganisationen inom Arbetsförmedlingen liksom vissa avtalskonstruktioner har emellertid förändrats under de senaste åren, och Arbetsförmedlingen Kultur Media har för avsikt att under 2012 ta upp en ny diskussion med allianserna och ansvariga för upphandlingen inom myndigheten om möjligheterna att åstadkomma ett samarbete när det gäller gemensamma kompetensutvecklingsinsatser.

Olika målgrupper för och syften med utbildningsinsatserna

Vad gäller frågan om samverkan med scenkonstallianserna i frågor som rör kompetensutveckling framhåller Arbetsförmedlingen även att det internt hos Arbetsförmedlingen de senaste åren funnits en prioriteringsordning som bl.a. haft sin grund i regeringens regleringsbrev till myndigheten där det i princip endast varit de som stått längst ifrån arbetsmarknaden som haft tillgång till arbetsmarknadsutbildning. Detta motsvarar således inte de grupper som alliansernas verksamhet avser. De som tillhör de prioriterade grupperna inom Arbetsförmedlingen Kultur Media har haft tillgång till arbetsmarknadsutbildning, men det har i regel inte varit aktuellt med korta kompletteringsutbildningar inom det kulturyrke som den arbetslöse har haft. Arbetsförmedlingens utbildningsinsatser har i stället varit inriktade mot yrkesväxling där deltagarna utbildas för arbete inom helt andra yrkesområden. Detta gör således att syftet med scenkonstalliansernas respektive Arbetsförmedlingens utbildningsinsatser ofta inte är detsamma.¹⁰³

Prioriteringsordningen för 2012 ser ut på ett liknande sätt, men Arbetsförmedlingen bedömer trots detta att möjligheterna för myndigheten att bedriva kompetensutveckling tillsammans med allianserna har ökat något.¹⁰⁴

3.4.2 Alliansernas samarbete med centrumbildningarna

På såväl teater- som dans- och musikområdet finns sedan 1970-talet s.k. centrumbildningar. Centrumbildningarna är föreningar som organiserar det fria teater-, dans- respektive musiklivet¹⁰⁵ och uppbär statligt verksamhetsstöd. Samarbetet mellan de tre scenkonstallianserna och centrumbildningarna inom respektive område är av varierande omfattning.

Teateralliansen och Teatercentrum

Teateralliansen uppger att man har goda relationer och kontakter med Teatercentrum men att något mer organiserat samarbete mellan alliansen och cent-

¹⁰³ Intervju Arbetsförmedlingen Kultur Media 2011-09-20.

¹⁰⁴ Uppgifter från Arbetsförmedlingen Kultur Media i e-brev 2011-12-19.

¹⁰⁵ Det fria teater-, dans- respektive musiklivet omfattar sammanfattningsvis fria grupper och koreografer samt musiklivet utanför institutionerna.

rumbildningen inte förekommer i dag. Orsaken till detta uppges bl.a. vara att verksamheterna delvis har olika inriktning.¹⁰⁶

Dansalliansen och Danscentrum

Som framgår av avsnitt 3.1 är Danscentrum delägare i Dansalliansen. Dansalliansen samarbetar med Danscentrums regionala organisationer om kompetensutveckling och förmedling för frilansande dansare. Ett antal workshoppar per år genomförs i samarbete med Danscentrum Stockholm, Syd, Väst och Norr. Dansalliansen ansvarar i dessa fall för administrationen, och Danscentrum står för lokalerna. Innehållsmässigt innebär samarbetet ofta att workshoppar med inbjudna koreografer eller coacher kombineras med Danscentrums dagliga träning för dansare. Detta upplägg uppges minska kostnaderna för båda parter.

Samarbetet om förmedlande insatser har bl.a. omfattat en satsning benämnd Projekt Audition med stöd från Danscentrum. Danscentrum har även deltagit i arbetet med European Jobday Culture tillsammans med Dansalliansen och Arbetsförmedlingen. (Se vidare avsnitt 3.4.1.)

Under hösten 2011 samarbetade Dansalliansen och Danscentrum kring uppgiften att arrangera ett s.k. showcase som Arbetsförmedlingen Kultur Media och det europeiska samarbetsnätverket Eures (European Employment Services)¹⁰⁷ genomförde.

Under 2011 har Dansalliansen påbörjat en dialog med Danscentrum om möjligheten att gemensamt arrangera kompetensutvecklingsinsatser som riktar sig till dansare som önskar arbeta inom regeringens kulturpolitiska satsning Skapande skola och Institutet Dans i Skolan.

Som framgår av avsnitt 3.3.2 har Dansalliansen sedan 2008 bidragit med stöd till koreografer. Stödet administreras i samarbete med Danscentrum.¹⁰⁸

Musikalliansen och Musikcentrum Riks

Musikalliansen har genomfört ett omfattande samarbete med Musikcentrum¹⁰⁹ avseende en kartläggning av förmedlingskedjan för frilansmusiker bl.a. i syfte att identifiera hur förmedlingsinsatser för frilansmusiker bör organiseras.¹¹⁰

¹⁰⁶ Uppgifter i e-brev från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

¹⁰⁷ Eures (European Employment Services) är ett samarbetsnätverk som ska främja fri rörlighet för arbetstagare inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Även Schweiz deltar. I nätverket ingår bl.a. offentliga arbetsförmedlingar, fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer. Europeiska kommissionen ansvarar för samordningen av nätverket. Uppgifter från Eures webbplats.

¹⁰⁸ Uppgifter i e-brev från Dansalliansen 2012-01-05.

¹⁰⁹ Centrumbildningen arbetar bl.a. med att förmedla musikgrupper till arrangörer. Verksamheten omorganiserades under 2011. De två separata föreningarna Musikcentrum, med säte i Stockholm, och Musikcentrum väst, med säte i Göteborg, har gått samman i en nationell centrumbildning benämnd Musikcentrum Riks. De tidigare föreningarna utgör nu regionala avdelningar i verksamheten och benämns Musikcentrum öst och Musikcentrum väst.

¹¹⁰ Musikalliansen, Musikcentrum väst och Musikcentrum 2011: *Kartlägningsprojekt frilansförmedling, 2011.*

Musikalliansen och Musikcentrum Riks har vidare inlett ett samarbete om internationell representation på mässor och festivaler. Exempelvis besökte man under 2011 tillsammans Jazzahead i Bremen och Womex i Köpenhamn. Under januari 2012 representerade alliansen och centrumbildningen gemensamt Sverige på Scandinavia House i New York med ett svenskt s.k. showcase som utgjordes av nio musikgrupper. Projektet finansierades med medel från Statens musikverk och syftade till att öka intresset för svensk musik på den internationella arenan och att informera svenska frilansmusiker om den internationella musikarbetsmarknaden.

Musikalliansen har även haft samarbete med Musikcentrum¹¹¹ i olika projekt avseende regeringens satsning Skapande skola. I samarbetet har bl.a. ingått en gemensam temadag med seminarier och workshoppar. Musikalliansen har också besökt Musikcentrums s.k. showcase, föreställningar och utbudsdagar för att få en bild av hur Musikalliansen kan utveckla sina reperto-
arutvecklingsdagar så att de även innefattar en satsning på musikgrupper inom barnmusikområdet.¹¹²

3.4.3 Samarbetet mellan allianserna

Scenkonstallianserna har löpande kontakt på kanslinivå, och alliansernas verksamhetsledare träffas regelbundet för kunskaps- och erfarenhetsutbyte samt för att diskutera möjligheter till samverkan. Samarbeten om gemensamma kompetensutvecklingsinsatser riktade mot dansare och skådespelare respektive dansare och musiker har genomförts.

Samarbete förekommer även i administrativa frågor och i lokalfrågor. Dansalliansen och Teateralliansen har ett samarbetsavtal som inkluderar att Teateralliansen svarar för viss löneadministration, och Dansalliansen hyr även sina kontorslokaler av Teateralliansen. Under 2011 genomförde Dansalliansen och Teateralliansen en gemensam upphandling och utvecklade ett datasystem för hantering av tidskonton, löneunderlag och statistik. Allianserna genomför även årligen minst ett möte som är gemensamt för de tre alliansernas styrelser.¹¹³

3.4.4 Alliansernas kontakter med näringslivet

Teateralliansen uppger att dess kontakter med näringslivet är tämligen begränsade. En pressad arbetsmarknad för det konventionella skådespelararbetet gör dock att skådespelarna söker nya områden där de kan utnyttja sina yrkeskunskaper. Detta i kombination med näringslivets ökade insikter om att intern såväl som utåtriktad information, personalutvecklingsprogram och reklam kan förbättras genom att insatserna ges en professionell gestaltning har långsamt öppnat nya arbetsområden för skådespelarna, enligt alliansen. Teateralliansen

¹¹¹ Musikalliansen har i detta sammanhang i första hand samarbetet med Musikcentrum öst.

¹¹² Uppgifter från Musikalliansen i e-brev 2011-12-20.

¹¹³ Uppgifter från Dansalliansen i e-brev 2012-02-20, Musikalliansen 2012-02-21.

uppger att kontakterna med näringslivet ökat de senaste åren och att uppdrag inom näringslivet för skådespelare allt oftare förmedlas via alliansen.¹¹⁴

Dansalliansen uppger att man i viss omfattning förmedlar kontakt då icke offentligt finansierade arbetsgivare söker dansare. Det kan handla om arbetstillfällen vid privatteater, inom reklamfilm och modeshower eller vid andra evenemang.¹¹⁵

Musikalliansen har ännu inte utvecklat några omfattande kontakter med näringslivet. Alliansen överväger emellertid att eventuellt ansöka om medlemskap i föreningen Kultur och Näringsliv, som arbetar för att stärka kulturens position och konkurrenskraft i näringsliv och samhälle¹¹⁶. Musikalliansen har även upprättat kontakt med Tillväxtverket för informationsutbyte i frågor om kulturella och kreativa näringar.¹¹⁷

¹¹⁴ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

¹¹⁵ Uppgifter från Dansalliansen i e-brev 2012-01-05.

¹¹⁶ Kultur och Näringslivs webbplats <http://www.kulturnaringsliv.se/verksamhet/>

¹¹⁷ Uppgifter i e-brev 2011-12-20.

4 Scenkonstalliansernas anställda

4.1 Anställningsformer och konstnärernas arbetsmarknad

I Sverige finns två anställningsformer: tillsvidareanställning (även kallad fast anställning) och tidsbegränsad anställning. En tillsvidareanställning är inte tidsreglerad, utan avslutas genom att arbetstagaren eller arbetsgivaren säger upp anställningen. Tidsbegränsad anställning är ett samlingsbegrepp för olika former av anställningar som slutar vid en bestämd tidpunkt. Det kan handla om vikariat, behovsanställningar, s.k. objekts- och projektanställningar, säsongsanställningar eller provanställningar. Inom bl.a. scenkonsten används begreppet frilansare för att beskriva de professionella utövare som går mellan olika tidsbegränsade anställningar och uppdrag. Också den som arbetar på en scenkonstinstitution med olika former av visstidsanställningar är således en frilansare liksom scenkonstnärer med egen firma som åtar sig uppdrag.¹¹⁸

Enligt Konstnärsnämnden har förekomsten av fasta anställningar inom kultursektorn varit betydligt vanligare i Skandinavien än i övriga Europa, vilket legat i linje med den skandinaviska välfärdsstatsmodellen. Inom konstnärliga yrken har tillsvidareanställningar dock blivit färre även i Sverige det senaste decenniet.¹¹⁹ Detta illustreras exempelvis av utvecklingen på teaterområdet. Teateralliansen uppger att de offentligt ägda teatrarna 1990 hade drygt 700 tillsvidareanställda skådespelare. I dag finns det ca 200 skådespelare med tillsvidareanställning. Det innebär att ca 500 fasta tjänster för skådespelare har försvunnit under den senaste 20-årsperioden.¹²⁰

Bland annat mot bakgrund av den stora förekomsten av tidsbegränsade anställningar inom kultursektorn bedömer Konstnärsnämnden att klyftan är stor mellan konstnärers arbetsmarknad och arbetsmarknaden generellt vad gäller anställningsformer. Det finns således grund för att diskutera konstnärers arbetsliv som en alldeles specifik arena med särskilda arbetsvillkor som ligger långt ifrån vad som gäller för den svenska arbetsmarknaden i allmänhet, menar myndigheten.¹²¹

Konstnärsnämnden har genomfört en omfattande kartläggning av konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster som redovisas i tre rapporter publicerade mellan 2009 och 2011.¹²² I bilaga 1 till föreliggande

¹¹⁸ En frilansare kan arbeta som egenföretagare och ha F-skattsedel. Detta är vanligt bland frilansmusiker, men ovanligt bland skådespelare och dansare. Det förekommer att frilansare växlar mellan arbeten som arbetstagare med arbeten som egenföretagare. Uppgifter i e-brev från Teateralliansen 2011-05-09 samt Musikalliansen 2012-02-15.

¹¹⁹ Konstnärsnämnden 2011.

¹²⁰ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

¹²¹ Konstnärsnämnden 2011, s. 31–32.

¹²² Konstnärsnämnden: *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004–2005* (2009), *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv. Ekonomi, arbete och familjeliv* (2010) samt *Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster* (2011).

rapport finns en sammanställning av vissa av kartläggningens resultat. Syftet med sammanställningen är att sätta scenkonstalliansernas verksamhet i ett större sammanhang.

4.2 Antal utövare och deras anställningsformer

Enligt uppgifter från scenkonstallianserna och de fackliga organisationer som organiserar skådespelare, dansare och musiker¹²³ uppskattas antalet professionella skådespelare till mellan 2 200 och 2 400, antalet professionella dansare till mellan 600 och 700 och antalet professionella musiker till mellan 3 500 och 8 000.¹²⁴

Av skådespelarna är det mellan 8 procent och 9 procent som har en tillsvidareanställning medan drygt 90 procent arbetar på frilansbasis. Bland dansarna är det mellan 17 procent och 20 procent som har en tillsvidareanställning medan drygt 80 procent arbetar som frilans. Uppgifterna vad gäller professionella musiker är mer osäker. Mellan 15 procent och 34 procent uppskattas ha en tillsvidareanställning och mellan 66 procent och 85 procent arbetar på frilansbasis.

Av dem som arbetar som frilansande skådespelare är mellan 6 och 7 procent anställda vid Teateralliansen. Mellan 9 och 10 procent av frilansdansarna är anställda vid Dansalliansen. Bland frilansmusiker har mellan ca 1,5 procent och 3,5 procent anställning vid Musikalliansen.

TABELL 4:1 UPPSKATTNING AV ANTAL PROFESSIONELLA SKÅDESPELARE, DANSARE OCH MUSIKER OCH DERAS ANSTÄLLNINGSFORMER 2011

	Totalt antal professionella utövare	Andel tillsvidareanställda	Andel frilansare	Andel av frilansarna som är alliansanställda
Skådespelare	2 200–2 400	8–9 %	91–92 %	6–7 %
Dansare	600–700	17–20 %	80–83 %	9–10 %
Musiker	3 500–8 000	15–34 %	66–85 %	1,5–3,5 %

Källa: Teaterförbundet, Musikerförbundet och Svenska yrkesmusikerförbundet samt Teater-, Dans- respektive Musikalliansen.

4.3 Antalet alliansanställda

Allianserna har genomfört flera rekryteringsomgångar och antalet anställda vid scenkonstallianserna har ökat sedan respektive verksamhet inleddes.

Per den 1 januari 2012 uppgick antalet anställda skådespelare vid Teateralliansen till 134. Dansalliansen hade 60 anställda dansare och Musikalliansen

¹²³ Teaterförbundet, Musikerförbundet och Svenska yrkesmusikerförbundet.

¹²⁴ Uppgifterna avser förhållandena 2011.

hade 121 musiker anställda. Av tabell 4:2 nedan framgår utvecklingen av antalet anställd konstnärlig personal vid respektive scenkonstallians över tid.

TABELL 4:2 ANTAL ANSTÄLLDA (KONSTNÄRLIG PERSONAL) I SCENKONSTALLIANSERNA, UTVECKLING ÖVER TID

År	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12*
Teateralliansen	66	79	85	96	98	95	87	105	111	110	124	120	136	134
Dansalliansen								12	29	61	58	65	60	60
Musikalliansen										51	101	100	111	121
Totalt										256	283	285	307	315

Källa: Teateralliansen, Dansalliansen respektive Musikalliansen.

* Uppgifterna avser den 1 januari 2012.

4.4 Rekrytering till scenkonstallianserna

Alla tre scenkonstallianser bedömer att de som ansöker om anställning med få undantag är väl meriterade och uppfyller de grundkriterier som finns för anställning.

4.4.1 Rekrytering till Teateralliansen

Teateralliansen har genomfört sex rekryteringsomgångar sedan starten 1999. Vid den första rekryteringsomgången sökte ca 400 skådespelare varav 66 anställdes. De följande rekryteringsomgångarna har ungefär 200 skådespelare per tillfälle sökt anställning vid alliansen. Vissa har sökt flera gånger. Sammanlagt har 770 individer sökt. Vid det senaste rekryteringstillfället hösten 2011 anställdes 28 nya skådespelare. För närvarande har Teateralliansen 134 anställda.

Förklaringen till att antalet anställda skådespelare har ökat de senaste åren står att finna dels i höjningen av bidraget med 4 miljoner kronor för 2010 dels i att sysselsättningsgraden bland de anställda varit hög, vilket inneburit att ett ekonomiskt utrymme för nyanställningar skapats.¹²⁵

När Teateralliansen bildades bedömde organisationen att en rimlig omfattning av verksamheten skulle motsvara 400 tjänster. Denna bedömning gjordes mot bakgrund av att ca 400 tillsvidareanställningar försvunnit från de statligt stödda scenkonstinstitutionerna sedan slutet av 1980-talet och att Teateralliansen i viss mån inrättats för att kompensera för att tillsvidareanställningar försvunnit och teaterområdet blivit mer frilansbaserat (se avsnitt 2.1). Sedan bildandet av alliansen uppskattas att ytterligare 100 tillsvidareanställningar har försvunnit, och alliansen bedömer, som en konsekvens av detta, att målsättningen bör vara att minst 500 skådespelare ska ha sin anställning vid

¹²⁵ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev från oktober 2011.

Teateralliansen.¹²⁶ Alliansen bedömer att mellan 450 och 500 skådespelare uppfyller dagens grundkrav, vilket enligt alliansen tyder på att målsättningen med 500 anställda är rimlig också i dagens förändrade teatervärld.¹²⁷

4.4.2 Rekrytering till Dansalliansen

Fem genomförda rekryteringsomgångar

Dansalliansen har sedan verksamheten startade 2006 genomfört fem anställningsomgångar. 168 individer har sökt totalt, vissa vid flera tillfällen. Vid den första rekryteringsomgången anställdes tolv dansare. Genom att riksdagen tillskjutit ytterligare medel har antalet anställda ökat och uppgår för närvarande till 60. Detta är dock en minskning med fem anställda i förhållande till 2010.

Representanter för Dansalliansen bedömer att det finns ca 100 dansare som arbetar på frilansbasis som lever upp till grundkraven för anställning enligt kollektivavtalet.

Satsning på yngre dansare upphör av ekonomiska skäl

Efter att ha genomfört tre anställningsomgångar kunde Dansalliansen konstatera att få av dem som anställdes var under 30 år. Orsaken till detta var de höga kraven på tidigare yrkesverksamhet som gjorde det svårt för yngre dansare att kvalificerade sig för anställning. Som framgår av avsnitt 3.2.1 beräknas meriterna för sökande till Dansalliansen på omfattningen av den sammanräknade anställningstiden under den senaste åttaårsperioden. Dansare som ännu inte verkat i åtta år eller dansare som under sina första år inte haft längre anställningsperioder hade därmed svårt att konkurrera med äldre dansare.

Mot denna bakgrund har Dansalliansen sedan 2008 rekryterat yngre dansare enligt särskilda krav där meriterna beräknas på omfattningen av dansarens yrkesverksamhet de senaste två åren. Den sökande får inte vara över 30 år och tjänsterna är tidsbegränsade. Systemet möjliggör för Dansalliansen att under en begränsad period ge unga dansare en anställning. Dessa dansare som är i början av sina karriärer får därigenom tillgång till grundläggande social och ekonomisk trygghet samt förmedling och kompetensutveckling i Dansalliansens regi. Dansalliansen menar att de tidsbegränsade anställningarna bidrar till att ge unga bättre förutsättningar att kunna etablera sig som frilansande dansare.

Besluten om de tidsbegränsade anställningarna av unga dansare har fattats inför varje anställningsomgång utifrån det ekonomiska utrymme som funnits. Vid det första tillfälle då modellen tillämpades 2008 anställdes nio dansare. År 2009 återanställdes sju dansare som uppfyllt kriterierna för fortsatt anställning. År 2010 genomfördes en ny anställningsomgång som resulterade i att

¹²⁶ Rapporter från riksdagen: *Uppföljning av pensionsvillkoren inom scenkonstområdet*, 2008/09:RFR1.

¹²⁷ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

nio unga dansare anställdes. År 2011 återanställdes sju av dessa dansare, vilket är det antal yngre dansare som för närvarande har tidsbegränsade anställningar. Då dessa dansare avslutar sin anställningsperiod den 30 juli 2012 kommer Dansalliansen enligt uppgift inte längre att ha ekonomiskt utrymme för att fortsätta satsningen.¹²⁸

Den genomsnittliga kostnaden för satsningen på yngre dansare har i stort motsvarat den genomsnittliga kostnaden för en dansare anställd enligt ordinarie kriterier, dvs. ca 170 000 kronor per anställd och år. Denna kostnad inkluderar lön, arbetsgivaravgifter samt kostnader för arbetsmarknadsförsäkringar och pension. Därutöver tillkommer kostnader för kompetensutveckling, friskvård m.m. Den genomsnittliga kostnaden för anställningen av unga dansare under perioden den 1 augusti 2008–30 juni 2011 beräknas till totalt ca 1,5 miljoner kronor per år.

Dansalliansen uppger att man även fortsättningsvis skulle vilja erbjuda yngre dansare möjlighet till tidsbegränsade anställningar. En förutsättning för detta är dock att Dansalliansen beviljas ett utökat statsbidrag. Alternativet skulle vara att anställda enligt ordinarie kriterier skulle behövas sägas upp, vilket Dansalliansen ser som en icke önskvärd utveckling.¹²⁹

4.4.3 Rekrytering till Musikalliansen

Musikalliansen har genomfört fyra rekryteringsomgångar sedan verksamheten startade 2008. Vid respektive rekryteringstillfälle har 471, 583, 601 och 423 personer sökt. Totalt har 2 078 ansökningar från 1 222 individer behandlats. Musikalliansen bedömer att ungefär 500 professionella musiker är kvalificerade för anställning vid alliansen i enlighet med kollektivavtalets grundkrav.

Musikalliansens styrelse tillsätter vid varje anställningsomgång en arbetsgrupp som i urvalsarbetet bör beakta faktorer som mångfald i uttryck, geografisk spridning och jämställdhet. Utifrån en lista med de sökande rangordnade efter den sammanlagda tid de enligt kollektivavtalets beräkningsregler¹³⁰ kan tillgodoräkna sig gör arbetsgruppen ett urval där de ovanstående faktorerna övervägs.¹³¹ Som framgår ovan beaktar Teater- respektive Dansalliansen inte på motsvarande sätt denna typ av kvalitativa faktorer i samband med rekrytering.

¹²⁸ Dansalliansens anslag har sedan 2008 varit oförändrat (se tabell 5:1). För perioden 2008–2013 beräknas kostnadsökningarna för avtalsreglerade lönerrevisioner uppgå till ca 12 procent vilket motsvarar ca 1,5 miljoner kronor.

¹²⁹ E-brev från Dansalliansen 2011-05-10.

¹³⁰ Vid beräkningen av den tid som de sökande kan tillgodoräkna sig används en schablonmodell som innebär en viktning beroende av vilken typ av arbetssätt som förekommit. Detta innebär att ett enstaka speljobb ger fyra gånger så många poäng som en arbetsdag vid en institution där även repetitionstid räknas.

¹³¹ Musikalliansens arbetsgrupp uppskattar att en "felmarginal" på ± 10 procent är rimlig vid bedömningen om två sökande uppskattas ha en i storleksordningen likvärdig omfattning av sin yrkesverksamhet. Utifrån ett sådant synsätt görs ingen egentlig kvotering, men ambitionen är att åstadkomma ett utifrån kriterierna välavvägt urval. Uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2011-12-20.

Vid rekryteringsarbetet 2010–2011 övergick Musikalliansen till ett helt internetbaserat ansökningsförfarande. Resultatet har blivit att en databas byggts upp med uppgifter från 727 sökande som redovisat drygt 228 000 speluppdrag i samband med sina ansökningar. Vid framtida rekryteringar behöver de som redan lagt in uppgifter i databasen bara komplettera med nytillkomna meriter. Databasen kan på detta sätt användas som ett it-verktyg för att få fram uppgifter om meriter i samband med nyrekrytering till alliansen.¹³²

Som framgår av tabell 4:2 har antalet anställda vid Musikalliansen ökat sedan starten 2008. Den främsta orsaken till att Musikalliansen har kunnat öka antalet anställda trots att statsbidraget till verksamheten varit oförändrat är att de redan anställda visat sig ha ett mindre löneuttag än förväntat.¹³³

4.4.4 Kunskapsspridning om alliansernas verksamhet

Teateralliansen bedömer att kännedomen om alliansen bland landets professionella skådespelare är så gott som hundra procentig. Även teaterhögskolorna är väl informerade. Inom ramen för satsningen *Unga Teateralliansen* besöker en representant för alliansen varje år samtliga teaterhögskolor för att informera om verksamheten.

Unga Teateralliansen innebär att landets alla nyutexaminerade skådespelare erbjuds att få en tvåårig knytning till Teateralliansen. Den som väljer att delta får ingen anställning, men får ingå i alliansens artistförmedling, förtur att delta i kompetensutveckling och tillgång till alliansens personalavdelning för rådgivning och information. Syftet med verksamheten är att minska tröskeln till arbetsmarknaden. Teateralliansens erfarenheter av arbetet med *Unga Teateralliansen* är positiva, och man uppger att anslutningsgraden bland avgångsstudenterna brukar vara nära hundra procentig.¹³⁴

Dansalliansens bedömning är att mer än 90 procent av de professionella utövande dansarna i landet känner till Dansalliansen. Alliansen deltar varje år i informationsträffar med avgångseleverna vid Kungl. Svenska Balettskolan och Balettkademien i Stockholm för att sprida kunskap om verksamheten. Information om Dansalliansens verksamhet sprids genom olika kanaler inom dansområdet och når samtliga dansare som deltar i daglig träning, vilken arrangeras av Danscentrums regionala organisationer samt Balettkademien i Stockholm och Göteborg. År 2008 genomförde Dansalliansen även en enkätundersökning som nådde 404 frilansande dansare.¹³⁵

I samband med de rekryteringsomgångar som Musikalliansen haft har bl.a. annonskampanjer genomförts. År 2010 genomförde alliansen även en enkätundersökning som nådde nära 7 000 frilansmusiker. Antalet prenumeranter på det nyhetsbrev som Musikalliansen ger ut uppgår i dagsläget till 1 140 personer. Prenumeranterna utgörs troligtvis huvudsakligen av frilansmusiker. Mot denna bakgrund bedömer Musikalliansen att dess verksamhet är välkänd

¹³² Uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2012-02-15.

¹³³ Uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2011-12-20.

¹³⁴ Uppgifter i e-brev från Teateralliansen 2011-12-20

¹³⁵ Uppgifter i e-brev från Dansalliansen 2012-01-05 och 2012-02-16.

inom det fria musiklivet. Representanter för alliansen träffar även orkestercheferna vid de svenska symfoniorkestrarna och informerar om alliansens verksamhet.

Även om Musikalliansen i första hand riktat sina informationsinsatser till de musiker som är yrkesverksamma har vissa specifika insatser riktats till musikstudenter. Musikalliansen har genomfört gemensamma utbildningsprojekt med Musikhögskolorna där anställda i Musikalliansen agerat coacher för studenter. Musikalliansen har även under flera år deltagit i ett stort alumniprojekt på musikhögskolorna i Malmö och Stockholm benämnt Save the date. Musikalliansen har också deltagit under en heldag på Kungl. Musikhögskolan (KMH) för studenter där dessa fått vägledning om sitt kommande yrkesliv. Studenter vid musik- och operahögskolor har vidare möjlighet att delta i Musikalliansens temadagar och träffar angående repertoarutveckling för sångare (RUS). Musikalliansen skickar även ut relevant information om sin verksamhet och rekrytering till musikhögskolorna.¹³⁶

4.5 Vilka är de alliansanställda?

I detta avsnitt redogörs för sammansättningen av den konstnärliga personalen vid de tre scenkonstallianserna med avseende på kön, ålder, geografisk spridning och utbildningsnivå. För Musikalliansen redogörs även för de anställdas genretillhörighet. Även frågan om personalomsättning behandlas liksom frågan om graden av tjänstledighet och löneuttag från allianserna.

4.5.1 Könsfördelning bland alliansens anställda

I Teateralliansen är könsfördelningen ganska jämn, drygt 47 procent av de anställda är kvinnor och knappt 53 procent är män. I Dansalliansen dominerar kvinnorna då drygt 70 procent av de anställda är kvinnor medan knappt 30 procent är män. I Musikalliansen är drygt 42 procent av de anställda kvinnor och knappt 58 procent män.

TABELL 4:3 KÖNSFÖRDELNING MELLAN RESPEKTIVE SCENKONSTALLIANS ANSTÄLLDA; KONSTNÄRLIG PERSONAL

	Teateralliansen	Dansalliansen	Musikalliansen
Kvinnor	47,4 %	70,5 %	42,3 %
Män	52,6 %	29,5 %	57,7 %

Källa: Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen.

Allianserna menar att könsfördelningen bland de anställda i stort motsvarar fördelningen mellan kvinnor och män bland samtliga professionella utövare inom respektive yrke. Detta påstående stöds även i viss mån av Konstnärsnämndens statistik.¹³⁷ Musikalliansen framhåller emellertid att man i rekryte-

¹³⁶ Uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2011-12-20.

¹³⁷ Konstnärsnämnden 2010, s. 18 f.

ringsprocessen i enlighet med det grundläggande kollektivavtal som reglerar verksamheten bl.a. beaktar frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män.

4.5.2 Åldersstruktur för alliansernas anställda

Den genomsnittliga åldern liksom medianåldern bland de anställda varierar mellan de tre scenkonstallianserna. Den genomsnittliga åldern och även medianåldern för anställda vid Teateralliansen är 52 år. För anställda vid Dansalliansen är den genomsnittliga åldern respektive medianåldern 36 år. Vid Musikalliansen är den genomsnittliga åldern 44 år och medianåldern 46 år.

Fördelningen av anställda i olika åldrar vid respektive allians framgår av diagrammen 4:4 a–c.

DIAGRAM 4:4 A ÅLDERSSTRUKTUR BLAND TEATERALLIANSENS ANSTÄLLDA

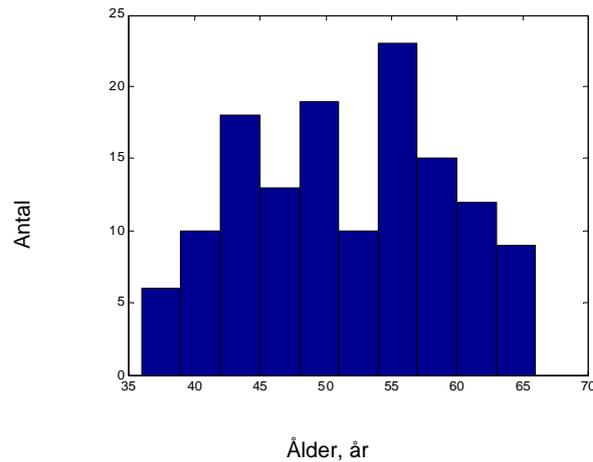

DIAGRAM 4:4 B ÅLDERSSTRUKTUR BLAND DANSALLIANSENS ANSTÄLLDA

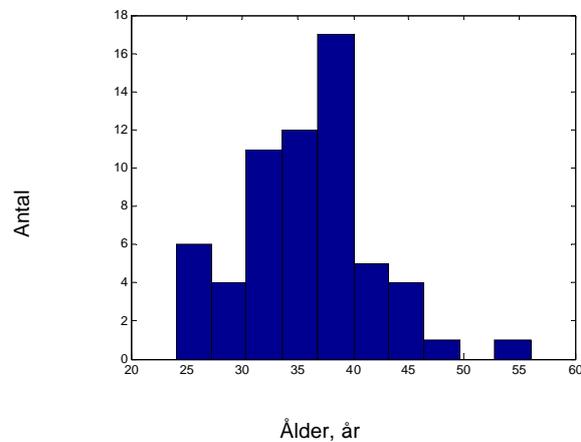
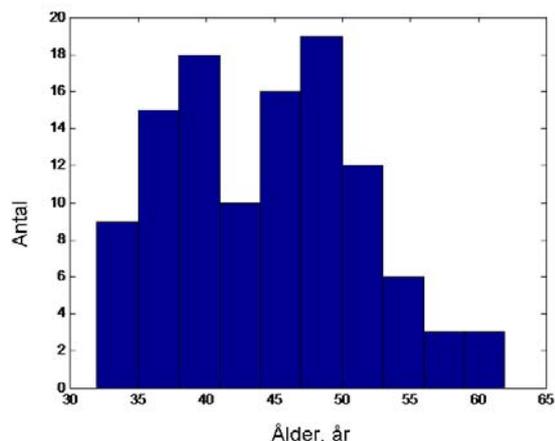

DIAGRAM 4:4 C ÅLDERSSTRUKTUR BLAND MUSIKALLIANSENS ANSTÄLLDA

Som framgår av diagrammen 4:4 a–c är flertalet anställda hos Teateralliansen mellan 42 och 60 år gamla. Få anställda är under 40 år och den yngsta skådespelaren är 36 år. De flesta av Dansalliansens anställda är mellan 30 och 40 år, och den yngsta dansaren är 24 år gammal. Musikalliansen har en jämnare åldersfördelning, även om ingen anställd är under 32 år och få är över 55 år.

Orsaker till åldersstrukturen bland scenkonstalliansernas anställda

Att den genomsnittliga åldern bland i första hand Teateralliansens anställda är förhållandevis hög beror enligt alliansen på de omfattande grundkrav på arbetslivserfarenhet som finns som villkor för anställning. Också omfattningen på verksamheten gör att det är svårt för yngre att hävda sig även om de uppfyller grundkraven. Antalet platser är få och den faktiska omfattningen på tidigare yrkesverksamhet för dem som anställts har alltid legat långt över grundkravens nivåer. Anledningen till detta är att antalet sökande med mycket lång erfarenhet inom yrket varit stort.¹³⁸

Att den genomsnittliga åldern bland Dansalliansens anställda är lägre än för de två andra allianserna är bl.a. ett resultat av att den professionella karriären för dansare i allmänhet påbörjas tidigare och är kortare än vad som är fallet för skådespelare och musiker. Alliansens satsning på unga dansare gör även att medelåldern sänks. När de tidsbegränsade ungdomsanställningarna avvecklas sommaren 2012 beräknas den genomsnittliga åldern emellertid höjas avsevärt.

4.5.3 Geografisk spridning av de alliansanställda

Av tabell 4:5 a–c framgår den geografiska spridningen avseende bostadsort bland de tre alliansernas anställda. Sammanfattningsvis kan man konstatera

¹³⁸ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

att de anställda i samtliga allianser i huvudsak återfinns i storstadslänen (Stockholm, Västra Götaland och Skåne), framför allt i Stockholms län.

Bland Teateralliansens anställda bor 88 procent i storstadslänen. 71 procent bor i Stockholms län. Dansalliansens anställda bor till 95 procent i storstadslänen, och knappt 74 procent bor i Stockholms län. Bland Musikalliansens anställda är knappt 85 procent bosatta i storstäderna och nästan 60 procent i Stockholms län. Flest anställda som är bosatta utanför storstadslänen har därmed Musikalliansen där ca 15 procent är bosatta utanför storstadslänen. Motsvarande siffra för Teateralliansen och Dansalliansen är 12 procent respektive 5 procent.

TABELL 4:5 A GEOGRAFISK SPRIDNING (BOSTADSORT) BLAND TEATERALLIANSENS ANSTÄLLDA

Län	Antal	Antal kvinnor	Antal män	Andel av samtliga (%)
Stockholm	96	49	47	71,1
Västra Götaland	12	4	8	8,9
Skåne	11	4	7	8,1
Dalarna	2	2	0	1,5
Gotland	2	1	1	1,5
Gävleborg	2	1	1	1,5
Västernorrland	2	1	1	1,5
Östergötland	2	0	2	1,5
Kronoberg	1	1	0	0,7
Södermanland	1	0	1	0,7
Värmland	1	0	1	0,7
Västerbotten	1	0	1	0,7
Västmanland	1	0	1	0,7
Uppsala	1	1	0	0,7
Totalt	135	64	71	100

TABELL 4:5 B GEOGRAFISK SPRIDNING (BOSTADSORT) BLAND DANSALLIANSENS ANSTÄLLDA

Län	Antal	Antal kvinnor	Antal män	Andel av samtliga (%)
Stockholm	45	32	13	73,8
Västra Götaland	7	5	2	11,5
Skåne	6	4	2	9,8
Västerbotten	1	1	0	1,6
Västernorrland	2	1	1	3,3
Totalt	61	43	18	100

TABELL 4:5 C GEOGRAFISK SPRIDNING (BOSTADSORT) BLAND MUSIKALLIANSENS ANSTÄLLDA

Län	Antal	Antal kvinnor	Antal män	Andel av samtliga (%)
Stockholm	66	25	41	59,5
Västra Götaland	18	9	9	16,2
Skåne	10	6	4	9,0
Uppsala	4	1	3	3,6
Södermanland	3	1	2	2,7
Östergötland	3	1	2	2,7
Kalmar	2	1	1	1,8
Gotland	1	1	0	0,9
Gävleborg	1	1	0	0,9
Jämtland	1	1	0	0,9
Jönköping	1	0	1	0,9
Kronoberg	1	0	1	0,9
Totalt	111	47	64	100

Den geografiska koncentrationen av de alliansanställda till storstadslänen speglar situationen för hela scenkonstområdet. Konstnärsnämnden visar t.ex. i sina studier att en stor andel av landets alla professionella konstnärer bor i storstadsområdena. Ungefär två tredjedelar av personer verksamma inom teaterområdet bor i Storstockholm, och inom dansområdet bor drygt 90 procent i storstadsområdena.

Trots att tillgänglighet till konstnärliga uttryck genom regionalisering länge varit ett väsentligt kulturpolitiskt mål i Sverige liksom i övriga Skandinavien tenderar konstnärer att bosätta sig i storstadsområden samtidigt som man ofta utövar sitt konstnärliga yrke i hela landet, enligt Konstnärsnämnden. I studier av konstnärers boendemönster har det hävdats att storstadens ombytliga arbetsmarknad matchar konstnärers arbetsvillkor och behovet av ett stort utbud av direkt konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete och kompletteringsarbete. I storstäderna finns också de etablerade scenerna och dess publik, en centrering av konstnärliga nätverk och erkända utbildningsinstitutioner. Förutom en sådan ansamling av ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital anses utrymmet vara störst i storstäderna för en experimentell konst som ligger i framkant. Denna storstadens koncentration av kulturscener, sociala kontakter, kulturella och ekonomiska resurser har i tidigare studier visat sig vara särskilt väsentliga för konstfältets resurssvaga grupper som nyetablerade, kvinnor eller invandrade konstnärer.¹³⁹

4.5.4 Utbildning

Av tabellerna 4:6 a–b framgår utbildningsnivån för Teater- respektive Dansalliansens anställda (konstnärlig personal). Kategorierna visar de anställdas

¹³⁹ Konstnärsnämnden 2011, s. 72.

högsta fullföljda utbildningsnivå. Detta innebär t.ex. att den som gått enstaka kurser på universitetet utan att ta någon examen redovisas i den kategori som benämns gymnasium.

Musikalliansen saknar uppgifter om utbildningsbakgrunden för sina anställda. Orsaken till detta är enligt alliansen att den helt avgörande faktorn vid alliansens bedömning av meriter är graden av yrkesverksamhet. Den som uppfyller de grundläggande kraven anses hålla professionell klass.¹⁴⁰

Utbildningsbakgrund hos Teateralliansens anställda

Av Teateralliansens anställda har knappt 12 procent gymnasiekompetens som högsta utbildningsnivå och drygt 73 procent har genomgått högskoleutbildning. För ca 15 procent av Teateralliansens anställda saknas uppgifter om utbildningsbakgrund.

TABELL 4:6 A HÖGSTA FULLFÖLJDA UTBILDNINGSNIVÅ BLAND TEATERALLIANSENS ANSTÄLLDA (KONSTNÄRLIG PERSONAL)

	Antal	Varav kvinnor	Varav män	Andel av samtliga (%)
Högskola	99	45	54	73,3
Gymnasium	16	9	7	11,8
Ingen uppgift	20	10	10	14,8
Totalt	135	64	71	100

Källa: Teateralliansen.

Utbildningsbakgrund hos Dansalliansens anställda

Bland Dansalliansens anställda har knappt 43 procent gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå medan knappt 38 procent har en slutförd högskoleutbildning. Cirka 20 procent har grundskola som högsta utbildningsnivå.

TABELL 4:6 B HÖGSTA FULLFÖLJDA UTBILDNINGSNIVÅ BLAND DANSALLIANSENS ANSTÄLLDA (KONSTNÄRLIG PERSONAL)

	Antal	Varav kvinnor	Varav män	Andel av samtliga (%)
Högskola	23	19	4	37,7
Gymnasium	26	18	8	42,6
Grundskola	12	6	6	19,7
Totalt	61	43	18	100

Källa: Dansalliansen.

¹⁴⁰ Uppgifter från Musikalliansen i e-brev 2011-12-20.

4.5.5 Genrerepresentation i scenkonstallianserna

Frågan om vilka genrer som finns representerade i respektive scenkonstallians har olika relevans för Teater-, Dans- respektive Musikalliansen. För Teateralliansen saknar t.ex. frågan relevans.

Endast modern och nutida dans representerad i Dansalliansen

Samtliga anställda vid Dansalliansen utövar modern och nutida dans.¹⁴¹ Detta har sin förklaring i grundkraven för anställning vid alliansen som innebär att den sökande ska ha erfarenhet från verksamhet med offentligt stöd. De genrer som uppbär offentligt stöd inom dansen är företrädesvis balett och modern och nutida dans. Vad gäller balettgenren finns det i princip endast en arbetsgivare, Kungliga Operan, som uppbär offentligt stöd. Förutsättningarna för att arbeta som frilansande dansare inom balettgenren i Sverige är således mycket begränsade.

Dansalliansen tillkom som en del av stödet till den offentligt finansierade dansen. Mot denna bakgrund har också Dansalliansens kriterier utformats med en stark koppling till offentligt stödd dans. Möjligheten till anställning vid Dansalliansen styrs således inte av vilken genre dansaren är verksam inom utan av hur mycket anställningstid dansaren har haft hos arbetsgivare som uppburit någon form av offentligt stöd. Av denna anledning ser inte Dansalliansen representationen av genrer som något problem.¹⁴²

Fjorton genrer representerade i Musikalliansen

I Musikalliansen finns 14 genrer representerade. Dessa är inte statiska, utan utövarna kan arbeta inom olika genrer. Tabell 4:7 visar emellertid den huvudsakliga genre inom vilken respektive anställd är verksam.

¹⁴¹ Majoriteten har dock en bred dansutbildning samt erfarenheter från olika scenkonstområden. Det innebär att många anställda även har erfarenhet från andra genrer, t.ex. show, musikal, musikteater och teater. Flera anställda har även erfarenhet av att arbeta med film.

¹⁴² Uppgifter i e-brev från Dansalliansen 2012-01-05.

TABELL 4:7 MUSIKGENRER REPRESENTERADE I MUSIKALLIANSEN, ANTAL ANSTÄLLDA OCH ANDEL AV SAMTLIGA

Genre	Antal, samtliga	Antal kvinnor	Antal män	Andel av samtliga (%)
Klassisk	35	22	13	31,5
Visa	1	1	0	0,9
Jazz/blues/latin	24	5	19	21,6
Världsmusik	5	2	3	4,5
Opera	7	5	2	6,3
Folkmusik	9	1	8	8,1
Tidig musik	2	2	0	1,8
Improvisation	4	0	4	3,6
Rock	1	0	1	0,9
Nutida	7	2	5	6,3
Pop	1	0	1	0,9
Musikal	6	3	3	5,4
Film-/teatermusik	7	3	4	6,3
Kammarmusik	2	1	1	1,8
Totalt	111	47	64	100

Musikalliansen uppger att det vid de två första rekryteringsomgångarna rådde en viss obalans till förmån för orkestermusiker inom den klassiska musiken. Vid de två senaste rekryteringstillfällena har dock flest musiker från jazzområdet funnits bland dem som haft mest tid att tillgodoräkna sig inom ramen för beräkningssystemet för meriter. Eftersom många musiker arbetar genreöverskridande är det enligt Musikalliansen svårt att med statistisk noggrannhet påvisa någon exakt balans eller obalans i representationen mellan olika genrer.¹⁴³

4.5.6 Personalomsättning

Ett antal personer har av olika orsaker avslutat sina alliansanställningar vid scenkonstallianserna. Vid Teateralliansen har sammanlagt 49 skådespelare avslutat sina anställningar. Hos Dansalliansen har 13 dansare slutat sina anställningar och vid Musikalliansen har 3 personer slutat.

Den alliansanställda som inte tar tjänstledigt i tillräckligt hög omfattning för att arbeta som skådespelare, dansare respektive musiker förlorar på sikt sin anställning. Skådespelare och dansare kan dessutom förlora sin alliansanställning om de inte uppfyller kravet på att i viss omfattning ha haft engagemang under de senaste tre respektive två åren (se vidare avsnitt 3.2.4). Sam-

¹⁴³ Uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2011-12-20.

manlagt har 24 skådespelare¹⁴⁴ och 4 dansare fått avsluta sina alliansanställningar av dessa orsaker. Ingen musiker har fått sluta på denna grund.

18 av Teateralliansens anställda har gått i pension. 7 skådespelare och 2 dansare har avslutat sina alliansanställningar då de fått en annan tillsvidareanställning hos andra arbetsgivare. Dessutom har Dansalliansen haft 7 tidsbegränsade tjänster för yngre dansare som avslutats (se vidare avsnitt 3.3.1 och 4.4.2). 3 anställda vid Musikalliansen har avlidit.

I tolkningen av uppgifterna om antalet personer som har avslutat sina anställningar bör man ta hänsyn till att de tre scenkonstallianserna bedrivit sin verksamhet under olika lång tid och att omfattningen på verksamheten skiljer sig åt med avseende på antalet anställda.

TABELL 4:8 ORSAKER TILL AVSLUTAD TJÄNST VID SCENKONSTALLIANSERNA, ANTAL PERSONER SOM SLUTAT

	Teateralliansen	Dansalliansen	Musikalliansen
Orsak till att anställd slutat			
Tömt det grundläggande tidskontot	1	0	0
Uppfyller ej krav på att under de senaste åren haft engagemang i tillräcklig omfattning*	23	4	–
Pension	18	0	0
Annan tillsvidareanställning	7	2	0
Avslutade tidsbegränsade anställningar**	0	7	0
Avlidna	0	0	3
Totalt	49	13	3

Källa: Teater-, Dans- respektive Musikalliansen.

*För skådespelare anställda vid Teateralliansen gäller att man ska ha arbetat som skådespelare i minst 12 månader den senaste treårsperioden. För dansare anställda vid Dansalliansen gäller att man ska ha arbetat som dansare i minst 8 månader den senaste tvåårsperioden.

** I kategorin redovisas inte personer som varit anställda inom ramen för Teater- respektive Dansalliansens program för utbytestjänstgöring.

Teater- respektive Dansalliansen för inte register över vad som händer med dem som fått lämna sin anställning som ett resultat av att de inte uppfyller kraven på att i tillräckligt hög omfattning ta tjänstledigt för att arbeta som skådespelare eller dansare. (Som framgår ovan har frågan inte aktualiserats för Musikalliansen eftersom ingen ännu fått lämna sin tjänst av denna orsak.) Enligt uppgift från Teateralliansen och Dansalliansen är det emellertid flera av dessa personer som valt att karriärväxla och utbilda sig eller söka jobb inom ett annat yrkesområde. Både Teateralliansen och Dansalliansen uppger att man i dessa fall bistått med stöd i beslutet om att byta yrke och även hjälpt till med att ansöka om t.ex. utbildningsplatser.

¹⁴⁴ Av dessa har ett antal skådespelare utnyttjat kollektivavtalets möjlighet att ta ut pension före 65 års ålder då de inte längre uppfyllt kraven för tidskontot.

Teater- respektive Dansalliansen påpekar att systemet med tidskonton är ett stöd i arbetet med att hjälpa anställda till karriärväxling eftersom man i god tid kan se om en anställds tidskonto håller på att ta slut alternativt om en anställd inte kommer att uppfylla de övriga kriterierna för fortsatt anställning. I dessa fall inleder Teater- respektive Dansalliansens kansli en dialog med den anställde om strategier för vilka åtgärder man ska vidta innan kontot är tömt och anställningen avslutas. På detta sätt kommer inte beskedet om att anställningen kommer att upphöra som något oväntat, utan den anställde har tid att fundera över sin situation och över olika handlingsalternativ med stöd av sin arbetsgivare.¹⁴⁵

4.5.7 Tjänstledighetsgrad och genomsnittlig utbetalad lön

För att få en uppfattning om förvärvsfrekvens bland de alliansanställda har uppgifter om den genomsnittliga lönen som allianserna betalar ut per månad till sina anställda inhämtats. För Teater- respektive Dansalliansen har även uppgifter om tjänstledighetsgrad inhämtats. Musikalliansens system med schablonmässiga beräkningar av tidskontona gör att uppgiften om tjänstledighetsgrad saknas för denna allians.¹⁴⁶

Enligt uppgift från Teateralliansen var tjänstledighetsgraden bland de anställda ca 55 procent 2010. Den genomsnittliga lönen som Teateralliansen betalade ut per månad utslaget på samtliga anställda skådespelare uppgick till 9 360 kronor.

Tjänstledighetsgraden för Dansalliansens anställda var 2010 i genomsnitt 57 procent. Den genomsnittliga lönen som Dansalliansen betalade ut per månad till dansarna uppgick till 8 800 kronor.

Det genomsnittliga löneuttaget från Musikalliansen uppgick 2010 till 8 121 kronor i månaden per anställd.¹⁴⁷

4.6 Alliansanställningens konsekvenser för enskilda frilansare

En anställning vid en scenkonstallians innebär en ökad social och ekonomisk trygghet. Utöver en regelbunden inkomst medför anställningen en möjlighet att vid behov vara sjukskriven från arbete samt att vara föräldraledig. Anställningen innebär även att den anställde kan göra större ekonomiska åtaganden.

¹⁴⁵ Uppgifter vid intervjuer med Teater- respektive Dansalliansen i april 2011.

¹⁴⁶ Se vidare bilaga 3.

¹⁴⁷ Som framgår av avsnitt 4.4.3 beräknas tjänstledigheten för Musikalliansens anställda enligt ett komplicerat schablonssystem. Mot denna bakgrund riskerar uppgifterna om graden av tjänstledighet att ge en missvisande bild, varför den inte redovisas i detta sammanhang.

4.6.1 Sjukfrånvaro och föräldraledighet

Teateralliansen bedömer att frånvaron på grund av sjukdom bland de anställda, i likhet med skådespelarkollektivet i stort, är låg. 2010 uppgick sjukfrånvaron till 1,18 procent och 2011 till 0,32 procent. Föräldraledigheten bland Teateralliansens anställda är även den tämligen låg. 2010 uppgick frånvaron på grund av föräldraledighet till 0,66 procent och 2011 till 0,23 procent. Huvudorsaken till det låga uttaget av föräldraledighet bedöms vara att den genomsnittliga åldern för alliansens anställda är 52 år och den period i livet då de flesta skaffar eller har små barn därmed har passerat.¹⁴⁸

Dansalliansens frånvaro på grund av sjukskrivning var 1,02 procent för 2010, vilket enligt Dansalliansen är en för dansare låg nivå. Dansalliansens frånvaro på grund av föräldraledighet var 6,7 procent för 2010, vilket är en förhållandevis hög nivå. Detta har enligt alliansen sin grund i att en stor majoritet av de anställda dansarna är mellan 30 och 40 år, dvs. i en ålder då det inte är ovanligt att bilda familj.¹⁴⁹

Bland Musikalliansens anställda uppgick frånvaron på grund av sjukskrivning 2011 till 1,55 procent, vilket alliansen bedömer som en låg nivå.¹⁵⁰ Många av de anställda är födda på 1970-talet och är i familjebildande ålder. Frånvaron på grund av föräldraledighet på 2,2 procent bedömer Musikalliansen mot denna bakgrund som medelhög.¹⁵¹

4.6.2 Anställningen ger möjlighet att göra ekonomiska åtaganden

Utöver en mer jämn och förutsägbar inkomst samt trygghet vid sjukdom och föräldraskap, medför en anställning vid en scenkonstallians även en möjlighet för de anställda att göra olika ekonomiska åtaganden. Ett exempel är möjligheten att ta banklån för att t.ex. köpa bostad. Många frilansare som per definition saknar en tillsvidareanställning beviljas inte lån eftersom många banker har som krav att låntagaren ska ha en stadig inkomst. Möjligheten att kunna ta bostadslån uppfattas av många som en stor och viktig positiv förändring som påverkar privatlivet på ett väsentligt sätt.¹⁵²

4.6.3 Anställningen innebär gemenskap och stöd

Enskilda frilansare som utredningen varit i kontakt med uppger att yrkeslivet som frilansare kan vara ensamt eftersom man saknar varaktiga arbetskamrater. Att alltjämt kunna arbeta som frilansare med de konstnärliga fördelar det innebär och samtidigt vara del av en arbetsgemenskap som scenkonstallianserna utgör för de anställda, upplevs av många som mycket betydelsefullt. Även den kontinuerliga kontakten med en arbetsgivare som man kan vända

¹⁴⁸ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

¹⁴⁹ Uppgifter från Dansalliansen i e-brev 2012-01-05.

¹⁵⁰ Om man räknar bort de två fall av långtidssjukskrivningar som förekommit uppgår sjukfrånvaron vid Musikalliansen till 0,73 procent.

¹⁵¹ Uppgifter från Musikalliansen i e-brev 2011-12-20 och 2012-01-31.

¹⁵² Uppgift från skådespelaren Cecilia Nilsson 2011-09-02.

sig till med olika frågor, exempelvis när det gäller behovet av kompetensutveckling, friskvård eller karriärväxling, uppfattas som en positiv del av anställningen.

5 Finansiering och styrning av scenkonstallianserna

5.1 Utvecklingen av statsbidraget till scenkonstallianserna

Verksamheten vid scenkonstallianserna finansieras med vissa mindre undantag helt med bidrag från staten.¹⁵³ Budgetåret 2012 uppgår det totala stödet till allianserna till 62 miljoner kronor, vilket är en oförändrad nivå i jämförelse med de två föregående åren. Den senaste höjningen av statsbidraget till scenkonstallianserna gjordes för 2010 då Teateralliansens bidrag höjdes med 4 miljoner kronor. Bidraget till Dans- respektive Musikalliansen har varit oförändrat sedan 2008.

År 2012 uppgår statsbidraget till Teateralliansen till 28 miljoner kronor. Bidraget till Dansalliansen uppgår till 12 miljoner kronor och bidraget till Musikalliansen till 22 miljoner kronor.

I tabell 5:1 redovisas utvecklingen av statsbidraget till scenkonstallianserna över tid.

TABELL 5:1 STATSBRIDRAGET TILL SCENKONSTALLIANSENA, MILJONER KRONOR, UTVECKLING ÖVER TID

År	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Teateralliansen	10	10	15	15	15,4*	16,5**	15	20	24***	24	24	28	28	28
Dansalliansen								4	4	12	12	12	12	12
Musikalliansen										22	22	22	22	22
Totalt								24	28	58	58	62	62	62

Källa: Regleringsbrev till Statens kulturråd för budgetåren 2007–2012 samt uppgifter från Teateralliansen avseende bidraget till Teateralliansen åren 1999–2006.

* Inklusivt ett engångsbidrag om 400 000 kronor.

** Inklusivt ett engångsbidrag om 1,5 miljoner kronor.

*** Höjningen av bidraget avsåg att kompensera Teateralliansen för ökade pensionskostnader på grund av den ändrade SPV-premier.

Bidraget till scenkonstallianserna ingår som en del av anslag 1:2 på statsbudgetens utgiftsområde 17. I det årliga regleringsbrevet till Statens kulturråd (Kulturrådet), som är den myndighet som handlägger bidraget, specificerar regeringen de belopp som respektive allians ska få.

¹⁵³ Teateralliansen får förutom det statliga bidraget ett mindre bidrag om ca 300 000 kronor per år från Svensk Scenkonst baserat på en avgift från landets institutionsteatrar. Nivån bygger på en viss procent av teaternas lönekostnader för frilansande skådespelare under året. Dessutom får Teateralliansen viss kompensation för de administrativa tjänster man utför i egenskap av huvudman för kompetensutvecklingsprojektet Trappan i Göteborg.

5.2 Den statliga styrningen av bidraget till scenkonstallianserna

I regleringsbrevet till Kulturrådet specificerar regeringen utöver bidragsbeloppet till respektive allians även villkoren för bidraget. Villkoren för bidraget är att Teater-, Dans- och Musikallianserna ska verka för frilansande skådespelares, dansares och musikers trygghet och minskade beroende av arbetslöshetsförsäkringen samt stimulera till utveckling och rörlighet inom respektive konstområde.

Villkoret att allianserna skulle verka för att skådespelares, dansares och musikers särskilda kunskaper bättre tas till vara inom andra områden som t.ex. lärarutbildning och näringsliv förekom i regleringsbrevet för 2011 men har tagits bort för verksamhetsåret 2012.¹⁵⁴

Utöver villkoren i regleringsbrevet regleras Kulturrådets bidragsfördelning även i förordningen (1984:326) om statsbidrag till kulturella ändamål.

5.2.1 Kulturrådets handläggning av statsbidraget till allianserna

Krav på ansökan och återrapportering

I regleringsbrevet till Kulturrådet specificerar regeringen de belopp som respektive scenkonstallians ska få. Därefter begär Kulturrådet varje år in ansökningar från allianserna innan bidragen betalas ut. Myndigheten menar att kravet på ansökningar från allianserna görs enligt förordningen (1984:326) om statsbidrag till kulturella ändamål och med stöd av de generella villkoren för myndighetens bidragshantering, som tidigare fanns i Kulturrådets regleringsbrev.¹⁵⁵ Enligt de tidigare generella villkoren i regleringsbrevet skulle Kulturrådet pröva respektive bidragssökande institutions och organisations verksamhetsmässiga prestation och ekonomiska situation samt göra prövningen utifrån kulturpolitiska prioriteringar.¹⁵⁶ Formuleringen återfinns emellertid inte i myndighetens regleringsbrev för 2012, men Kulturrådet gör bedömningen att förhållningssättet trots detta ligger i linje med myndighetens uppdrag.¹⁵⁷

I Kulturrådets beslut om bidrag framgår att om alliansernas verksamhet ändras väsentligt i förhållande till vad som angivits i den aktuella alliansens ansökan kan detta innebära att bidraget måste återbetalas till staten. Av beslutet framgår vidare vilka uppgifter som allianserna ska redovisa till Kulturrådet avseende sin verksamhet. Redovisningskraven omfattar bl.a. en bedömning av i vilken grad regeringens villkor för statsbidraget som anges i Kulturrådets regleringsbrev har uppnåtts och på vilket sätt allianserna verkat för att

¹⁵⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Statens kulturråd, Ku2010/1135/KV, Ku2010/2028/SAM och Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens kulturråd, Ku2011/1960/RFS (delvis).

¹⁵⁵ Intervju med representanter för Statens kulturråd, april 2011.

¹⁵⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Statens kulturråd, Ku2010/1135/KV, Ku2010/2028/SAM, s. 2.

¹⁵⁷ E-brev från Kulturrådet 2012-01-30.

utvärdera de effekter som verksamheten haft för frilansande skådespelares, dansares, respektive musikers trygghet, utveckling och rörlighet. Redovisningen ska även innehålla information om

- utformning, omfattning och resultat av rekrytering, artistförmedling och kompetensutveckling¹⁵⁸
- hur allianserna har samverkat med övriga aktörer inom det aktuella scenkonstområdet
- mångfald i uttryck, jämställdhet, åldersfördelning och geografisk spridning
- resultatet av eventuella utredningar eller annan omvärlds- och analysverksamhet.

Vidare ska verksamhetsberättelse och bokslut samt revisionsberättelse, upprättad av godkänd eller auktoriserad revisor, bifogas vid slutredovisningen varje år.¹⁵⁹

I samband med arbetet med föreliggande utvärdering har det framkommit att relationen mellan Kulturrådet och scenkonstallianserna inte är närmare reglerad och att det inte är helt entydigt för vare sig Kulturrådet eller allianserna vilka krav staten ska ställa på allianserna i samband med den praktiska handläggningen av statsbidraget. Allianserna ställer sig i viss mån frågande till Kulturrådets krav på att allianserna ska behöva ansöka om de statsbidrag som riksdagen redan har beslutat om att de ska få. Nivåerna på beloppen till respektive allians har även specificerats av regeringen i Kulturrådets regleringsbrev. Synpunkten att ansökningsförfarandet medför en administrativ påлага på allianserna har presenterats. Kravet på att allianserna ska återrapportera hur statsbidraget använts och vilka resultat som nåtts uppfattar allianserna däremot som självklart.¹⁶⁰

Löpande kontakter men ingen utvärdering

I Kulturrådets årsredovisning för 2010 framgår att myndigheten under detta år inlett ett arbete med att förtydliga återrapporteringskraven för respektive scenkonstallians för att få ett bättre underlag för sin analys av verksamhetsresultaten.¹⁶¹ Kulturrådet uppger att man ännu så länge inte kan se några tydliga effekter av de nya frågor som utformats kring återrapporteringen. Däremot menar man att myndigheten fått en bättre bild av vilka aktiviteter som allianserna genomför. Kulturrådet bedömer dock att det kommer att dröja ytterligare en tid innan man samlat in tillräckligt med underlag för en mer omfattande analys.

I sitt budgetunderlag till regeringen för perioden 2012–2014 konstaterar Kulturrådet att verksamheten vid Teater- respektive Dansalliansen nu pågått

¹⁵⁸ I redovisningen av kompetensutveckling ska även framgå hur och i vilken omfattning icke anställda frilansare deltagit.

¹⁵⁹ Statens kulturråd, beslut 2011-02-07 dnr KUR 2011/72, beslut 2011-02-14 dnr KUR 2011/159 och beslut 2011-03-14 dnr KUR 2011/1001.

¹⁶⁰ Intervjuer med representanter för Teateralliansen, Dansalliansen respektive Musikalliansen, april 2011.

¹⁶¹ Statens kulturråd: *Årsredovisning 2010*, s. 15.

så länge att betydande erfarenheter har kunnat vinnas och att allianserna därför bör utvärderas i relation till de mål som sattes upp då verksamheten inleddes.¹⁶² I underhandskontakter med Kulturrådet i samband med arbetet med föreliggande utvärdering har det framkommit att man inte inlett eller i närtid planerat för någon utvärdering av scenkonstallianserna. Man ser emellertid med tillfredsställelse på kulturutskottets initiativ att utvärdera verksamheten.¹⁶³

Kulturrådet framhåller vidare att myndigheten har löpande kontakter med samtliga tre allianser. Hur dessa kontakter konkret gestaltar sig skiljer sig åt mellan allianserna. Generellt sett är dock kontakterna tätare med de allianser som inrättats senast. Musikalliansen har också en omfattande utåtriktad verksamhet med t.ex. seminarier där Kulturrådet har medverkat i bl.a. panelsamtal.¹⁶⁴

5.3 Regeringens återrapportering till riksdagen

Enligt budgetlagens bestämmelser ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen beslutat om.¹⁶⁵

5.3.1 Budgetlagens bestämmelser

Sedan slutet av 1990-talet ska regeringen enligt budgetlagen redovisa mål och resultat till riksdagen. Formerna för denna resultatredovisning har varit och är föremål för utvecklingsarbete, inom både riksdag och regering. Utvecklingsarbetets syfte är att ge riksdag och regering ett bättre underlag för prioriteringsdiskussioner och för att lättare kunna bedöma värdet av insatta resurser i förhållande till politiskt beslutade mål. Inom riksdagen har utvecklingen av mål- och resultatstyrningen bl.a. behandlats av Riksdagskommittén och varit föremål för insatser inom olika utskott.

Riksdagen beslutade våren 2011 om en reformerad budgetlag (2011:203). I propositionen konstaterades att de synpunkter som riksdagen har haft på resultatredovisningen inte fullt ut har tillgodosetts. Regeringen ansåg därför att det vore naturligt och önskvärt att den politiska viljeinriktningen och de politiska prioriteringarna formulerades i termer av mål och att dessa mål borde underställas riksdagen för beslut. De mål som föreslås bör vara formulerade på ett sådant sätt att de är möjliga att följa upp. Målen bör avse de effekter man vill uppnå med de statliga insatserna.

Vidare menade regeringen att budgetpropositionen bör vara det naturliga dokumentet för den löpande redovisningen av mål och resultat, vilket ligger i linje med vad riksdagen anfört vid upprepade tillfällen. Det är viktigt att det

¹⁶² Statens kulturråd: *Budgetunderlag 2012–2014*, dnr KUR 2010/5977, s. 27.

¹⁶³ Uppgifter från Statens kulturråd i e-brev 2011-12-14.

¹⁶⁴ Uppgifter från Statens kulturråd i e-brev 2011-12-14.

¹⁶⁵ 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203).

finns en koppling mellan budgetförslaget och redovisningen av mål och resultat. Regeringen menade att med uppnådda resultat avses i första hand de resultat som har uppnåtts genom statens verksamhet och resursinsatser. Det är således effekterna av statens verksamhet och de bidrag som insatserna inneburit som bör redovisas i förhållande till de mål riksdagen har beslutat om. Enligt regeringen är det inte enbart den anslagsfinansierade delen av verksamheten som är av intresse.

Regeringen konstaterade vidare att riksdagen har framfört att utgiftsområdesindelningen och riksdagens beredningsordning bör vara grunden för resultatinformationen till riksdagen. Regeringen menade därför att resultatinformationen bör knytas till de beslut som riksdagen fattar och att det är en fördel om grunderna för resultatinformationen är stabila över tiden.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte regeringens lagförslag när det gäller förslaget om resultatredovisningen.¹⁶⁶ Den reformerade budgetlagen trädde i kraft den 1 april 2011.¹⁶⁷

5.3.2 Riksdagens behov av resultatinformation

I budgetpropositionen för 2012 anger regeringen att man strävar efter att kontinuerligt utveckla resultatstyrningen i syfte att tydliggöra kopplingen mellan budgetförslagen och de resultat som uppnås. Regeringen bedömde att resultatstyrningen utvecklas i rätt riktning, men vill samtidigt framhålla att den noga följer utvecklingen av myndigheternas resultatredovisning.¹⁶⁸

I riksdagsutskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut.¹⁶⁹ Som en del i utskottens löpande uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar.

Riksdagen har vid två tillfällen under senare år, 2001 och 2006, beslutat om riktlinjer för riksdagens arbete när det gäller bl.a. behandlingen av regeringens resultatredovisning.¹⁷⁰ Av riktlinjerna framgår bl.a. att riksdagen är en central länk i styrkedjan, både när det gäller ekonomisk styrning och regelstyrning. För att styrningen ska fungera måste riksdagen få information om resultaten. Detta avser bl.a. om resurser har fördelats enligt de politiska prioriteringarna och om avsedda resultat har uppnåtts samt om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Utskottens arbete med uppföljning och utvärdering är ett sätt att få en sådan resultatinformation och stärka kopplingen till beslut om lagstiftning och budget. Av riktlinjerna framgår vidare att uppföljning och utvärdering inom riksdagen bör ha en framåtblickande inriktning och användas till att ge underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottens beredningsarbete. Utskottens uppföljning och utvärdering bör enligt riktlinjerna användas som ett instrument för att bedöma vilka eventuella justeringar i budget eller lagstiftning som kan behövas.

¹⁶⁶ Prop. 2010/11:40, bet. 2010/11:KU14.

¹⁶⁷ Budgetlagen (2011:203).

¹⁶⁸ Prop. 2011/12:1.

¹⁶⁹ 4 kap. 8 § regeringsformen och 4 kap. 18 § riksdagsordningen.

¹⁷⁰ Förs. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

Ett centralt dokument i mål- och resultatdialogen mellan riksdagen och regeringen är utskottens budgetbetänkanden, där utskotten har möjlighet att ta ställning till de resultat som regeringen redovisar i förhållande till av riksdagen beslutade mål och anslagna medel. Regeringen måste enligt riktlinjerna på ett bättre sätt leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning. Detta är enligt riksdagens riktlinjer nödvändigt för att dialogen mellan riksdag och regering ska kunna fortsätta.

5.3.3 Regeringens återrapportering om scenkonstallianserna

Regeringens återrapportering av resultatet av scenkonstalliansernas verksamhet till riksdagen bygger i första hand på de uppgifter som Kulturrådet samlar in från respektive allians. I den mån regeringen redovisar uppgifterna till riksdagen har detta gjorts i budgetpropositionen och i den kulturpolitiska propositionen *Tid för kultur*.¹⁷¹ (Se vidare avsnitt 2.5.)

I budgetpropositionen för 2012 bedömer regeringen att alliansverksamheterna på teater-, dans- och musikområdena på ett framgångsrikt sätt möter kulturpolitiska och arbetsmarknadspolitiska målsättningar och att verksamheten är ytterligare ett sätt att stärka kulturskapares möjligheter att leva på sitt konstnärskap. Regeringen påpekar även att bidraget till Teateralliansen har höjts med 4 miljoner kronor fr.o.m. 2010.¹⁷²

¹⁷¹ Prop. 2009/10:3.

¹⁷² Prop. 2011/12:1, utg.omr. 17 s. 99 f.

6 Ekonomiska förutsättningar och effekter

I detta avsnitt redovisas vissa ekonomiska förutsättningar för och effekter av scenkonstalliansernas verksamhet. De frågor som behandlas är kostnadsfördelningen i scenkonstalliansernas verksamhet, systemet med pris- och löneomräkning (PLO), pensionsfrågor, alliansernas påverkan på arbetslöshetskassan samt vissa stipendier som Konstnärsnämnden beslutar om.

6.1 Kostnadsfördelningen i alliansernas verksamhet

Bidraget till respektive scenkonstallians används dels till de anställda scenkonstnärernas löner, dels till administration, lokaler, kostnader för förmedling och kompetensutveckling samt för övriga kostnader som är förknippade med alliansernas respektive verksamhet.

Av Teateralliansens totala verksamhetskostnader 2010 utgjordes ca 82 procent av den konstnärliga personalens löner. Motsvarande siffra för Dansalliansen var 73 procent. Av Musikalliansens totala kostnader utgjordes 62 procent av löner till den konstnärliga personalen. Den andel av respektive allians verksamhetskostnader som utgjordes av lokalkostnader uppgick till drygt 2 procent för Teateralliansen, ca 1 procent för Dansalliansen och knappt 1,5 procent för Musikalliansen.

Övriga kostnader som bl.a. innefattade förmedling och kompetensutveckling, administration (inklusive lön för den administrativa personalen) och övriga verksamhet utgjorde samma år 16 procent av Teateralliansens, 26 procent av Dansalliansens och drygt 36 procent av Musikalliansens totala kostnader.

För att sätta alliansernas kostnadsfördelning i relation till andra verksamheter kan det vara intressant att göra en jämförelse med de statliga förvaltningsmyndigheterna vars verksamhetskostnader på motsvarande sätt som allianserna i huvudsak utgörs av personal.¹⁷³ För dessa s.k. kontorsmyndigheter uppgår kostnaderna för personal i genomsnitt till drygt 60 procent av den totala kostnaden för verksamheten och lokalkostnaderna utgör ca 10 procent. Av de totala kostnaderna omfattar 30 procent övrig verksamhet.¹⁷⁴

Jämförelsen visar att andelen av de totala kostnaderna som utgörs av lokalkostnader för samtliga allianser är låg. Att en låg andel av kostnaderna utgörs av lokaler är ett resultat av att den anställda konstnärliga personalen

¹⁷³ Jämförelsen mellan förvaltningsmyndigheterna och scenkonstallianserna är behäftad med stora brister. Förutom avgörande skillnader i verksamheter bör man bl.a. notera att kostnaderna för den administrativa personalen är inräknad i kategorin löner för förvaltningsmyndigheterna, men inte för allianserna.

¹⁷⁴ ESV 2009:28: *Statens verksamhetskostnader i nyckeltal 2008*, s. 11 f.

vid allianserna till skillnad från kontorsmyndigheterna inte ska ha en fast arbetsplats.¹⁷⁵

Den andel som utgörs av lönekostnader för den konstnärliga personalen vid Teater- respektive Dansalliansen är däremot hög. Detta är förväntat och i enlighet med statens syfte med statsbidraget till allianserna. Att en lägre andel (dock högre än för förvaltningsmyndigheterna) går till löner vid Musikalliansen uppges bero på att verksamheten är förhållandevis ny och alliansen bedömer att andelen kommer att öka de närmaste åren. För 2012 beräknar Musikalliansen att lönekostnaderna för den konstnärliga personalen kommer att ha stigit till 77 procent av de totala kostnaderna.

6.2 Pris- och löneomräkning av anslag på statsbudgeten

För att justera för myndigheternas förändrade kostnader för hyror och löner använder regeringen särskilda index för att beräkna anslagen i samband med den årliga budgetpropositionen. Systemet benämns pris- och löneomräkning (PLO) och syftar till att förhindra att anslag urholkas till följd av inflation och löneökningar.¹⁷⁶

6.2.1 Principerna för pris- och löneomräkningen

Systemet med PLO infördes i början av 1990-talet som en följd av övergången till mål- och resultatstyrning som den bärande principen för den ekonomiska styrningen i staten. Detta innebar bl.a. att myndigheterna till skillnad från tidigare själva kom att få avväga nyttan av t.ex. lokalkostnader mot nyttan av lönekostnader givet de mål som statsmakterna formulerat för verksamheten.¹⁷⁷ För att möjliggöra en långtgående delegering av uppgifter till myndigheterna, och för att undvika intrång eller inblandning i lönerörelsen, har det varit angeläget att skapa ett system för pris- och löneomräkning där myndigheterna genom sitt handlande inte kan påverka kompensationen. Systemet med pris- och löneomräkning är ett generellt system med en automatisk beräkning. Det tar således inte direkt hänsyn till den faktiska utgiftsutvecklingen under det enskilda anslaget.¹⁷⁸

Grunden för PLO-systemet har sedan dess det beslutades varit att det är de beslutade anslagsnivåerna för *myndigheternas* verksamhet som ska pris- och löneomräknas. Anslagsmedel som går till transfereringar (bidrag) omfattas

¹⁷⁵ För Dansalliansen finns det dock ett behov av ändamålsenliga lokaler för träning och workshoppar. Ambitionen om en dansstudio har dock ännu inte kunnat förverkligas då Dansalliansen under uppbyggnadsfasen prioriterat anställning av dansare.

¹⁷⁶ Uppgifter från Finansdepartementet, intervju 2011-06-28.

¹⁷⁷ Rapporter från riksdagen: *Statsbidrag till teater och dans – En uppföljning av pris- och löneomräkningens konsekvenser*, 2005/06:RFR5, s. 6 f.

¹⁷⁸ Prop. 2010/11:1 bil. 1 Förslag till statsbudget för 2011, finansplan och skattefrågor m.m. s. 203–204.

inte av omräkningen.¹⁷⁹ De kostnader som ska räknas om för förvaltningsmyndigheterna är löner, hyror och övriga förvaltningskostnader. Vid omräkningen används separata index för prisutvecklingen inom de tre nämnda utgiftsgrupperna.

När pris- och löneomräkningen fick sin nuvarande form beslutade riksdagen om följande riktlinjer:

- Myndigheternas verksamhet ska prövas som en helhet. Anslagsnivån är ett uttryck för beslutad och förväntad ambitionsnivå i verksamheten.
- Den allmänna prisutvecklingen inom den konkurrensutsatta sektorn ska utgöra utgångspunkt vid fastställandet av kompensationen för kostnadsutvecklingen.
- Statsmakternas ansvar inom ramen för den statliga budgetprocessen ska särskiljas från frågor som det ankommer på staten som arbetsgivare att förhandla om i likhet med andra parter på arbetsmarknaden.¹⁸⁰

6.2.2 Riksdagen behandlar PLO på kulturområdet

Kulturutskottet följer upp PLO för teater- och dansinstitutioner samt anslagsutvecklingen för fria grupper

År 2005 genomförde riksdagens utredningstjänst på uppdrag av kulturutskottet en uppföljning av genomförda pris- och löneomräkningar och kostnadsutvecklingen för teater- och dansinstitutioner samt fria grupper. En central fråga för uppföljningen var varför anslagen till teater och dans pris- och löneomräknas på olika sätt.¹⁸¹

I uppföljningen konstaterades att det i princip endast är förvaltningsanslag som ska pris- och löneomräknas, men att Finansdepartementet och fackdepartementen ibland träffat överenskommelser som innebär att undantag från denna princip görs så att även vissa s.k. icke-förvaltningsanslag räknats om. Undantagen är en följd av unika överenskommelser. För anslagen som finansierade teater och dans gjordes sådana undantag för de två anslag som finansierade nationella respektive regionala institutioner.¹⁸²

I kulturutskottets betänkande med anledning av regeringens budgetproposition för 2007 konstaterade utskottet att PLO är en del av den statliga mål- och resultatstyrningen och att systemet därför i första hand används för att inflationsanpassa myndighetsanslag. Samtidigt konstaterade man att merparten av anslagen på statsbudgeten inflationsjusteras i någon form. Förmåner

¹⁷⁹ Systemet med PLO ska bidra till att skapa förutsättningar för en produktivitetstutveckling som motsvarar den som uppnås i den privata sektorn. Av denna anledning reduceras löneindex med ett produktivitetsavdrag som motsvarar produktivitetstutvecklingen i den privata tjänstesektorn. Prop. 2010/11:1 bil. 1 Förslag till statsbudget för 2011, finansplan och skattefrågor m.m. s. 203–204.

¹⁸⁰ Prop. 1991/92:100, bil. 1, bet. 1991/92:FiU20 och rskr.1991/92:128.

¹⁸¹ Rapporter från riksdagen: *Statsbidrag till teater och dans – En uppföljning av pris- och löneomräkningens konsekvenser*, 2005/06:RFR5, s. 6f.

¹⁸² Rapporter från riksdagen: *Statsbidrag till teater och dans – En uppföljning av pris- och löneomräkningens konsekvenser*, 2005/06:RFR5, s. 7f.

som pensioner samt sjuk- och föräldrapenning räknas t.ex. upp med hänsyn till prisbasbeloppet, medan nivån på biståndsanslaget är knuten till ett nominellt mått på den ekonomiska utvecklingen i Sverige (1 procent av BNI). För rena bidragsanslag, menade utskottet, används däremot vanligtvis en ordning som innebär att anslagsnivåerna återkommande justeras genom särskilda politiska beslut.¹⁸³

Riksdagens gör tillkännagivande om PLO på kulturområdet

Hösten 2004 gjorde riksdagen på förslag av kulturutskottet ett tillkännagivande till regeringen i vilket man bl.a. begärde att gjorda pris- och löneomräkningar inom utgiftsområde 17 skulle redovisas på ett tydligt sätt i budgetpropositionen och att regeringen skulle utvärdera effekterna av det nuvarande pris- och löneomräkningssystemet för anslagen inom kultursektorn.¹⁸⁴ Beslutet medförde att regeringens redovisning blev tydligare i efterföljande budgetpropositioner. Däremot kom den begärda utvärderingen av effekterna av PLO inte till stånd.¹⁸⁵

Ökade bidrag utan PLO

Våren 2006 konstaterade kulturutskottet bl.a. mot bakgrund av utvärderingen av PLO för teater- och dansinstitutioner samt anslagsutvecklingen för fria grupper att statsbidrag till fria grupper inte omfattas av någon årlig automatisk pris- och löneomräkning. Detta eftersom pris- och löneomräkningssystemet utformats för i första hand statsmakternas styrning av de statliga myndigheterna. Utskottet kunde samtidigt konstatera att statsbidraget till de fria grupperna utvecklats positivt under de senaste tio åren. Mellan 1997 och 2006 ökade det med 90 procent, vilket är mer än vad som skulle ha varit fallet om anslaget i stället enbart hade pris- och löneomräknats.¹⁸⁶

6.2.3 Statsbidraget till scenkonstallianserna och PLO

Bidragen till de tre scenkonstallianserna sorterar under anslag 1:2 på statsbudgetens utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Eftersom huvuddelen av anslaget dryga 200 miljoner kronor utgörs av transfereringar är det enbart en liten del av anslaget som pris- och löneomräknas. Den del av anslaget som utgörs av bidraget till scenkonstallianserna ingår inte i den del som räknas om enligt PLO.¹⁸⁷

¹⁸³ Bet. 2005/06:KrU1 s. 97 f.

¹⁸⁴ Bet. 2004/05:KrU1 s. 22–27 och rskr. 2004/05:97.

¹⁸⁵ Hösten 2005 gjorde riksdagen på förslag av kulturutskottet åter ett tillkännagivande om frågan om pris- och löneomräkningen, denna gång mer inriktat på den metod som används för att anpassa de statliga kulturinstitutionernas kompensation för lokalkostnader till den allmänna hyresutvecklingen. Bet. 2005/06:KrU1 s. 20–28.

¹⁸⁶ Bet. 2005/06:KrU27 s. 12.

¹⁸⁷ Uppgifter från Finansdepartementet, intervju 2011-06-28.

Statsbidraget till scenkonstallianserna avser att i första hand täcka löne- kostnader för de anställda. Allianserna har genom kollektivavtal förbundit sig att justera de anställdas löner i enlighet med de nivåer som avtalen för respektive scenkonstområde anger. Eftersom statsbidraget inte omfattas av systemet med pris- och löneomräkning justeras det därmed inte för alliansernas förändrade kostnader för i första hand löner som utgör alliansernas största utgifts- post. (Se vidare avsnitt 6.1.)

Som framgår av tabell 5:1 har reformmedel emellertid tillförts scenkonstal- lianserna i flera omgångar. Mellan 1999 och 2010 ökade bidraget till allians- verksamhet på scenkonstområdet från 10 till 62 miljoner kronor, vilket är den nivå som även gäller för 2012.

6.2.4 Flera undantag från huvudprincipen för PLO

Som framgår ovan ska transfereringar enligt huvudprincipen inte omfattas av PLO. Emellertid görs undantag från denna princip som bl.a. kulturutskottets utvärdering av statsbidragen till teater och dans visar. Ytterligare ett exempel på bidrag som räknas om i enligt med PLO är de medel som Konstnärsnämnden fördelar i form av bl.a. stipendier.¹⁸⁸

Statsbidraget till allianserna går till största del till löner som regleras ge- nom kollektivavtal. I likhet med Konstnärsnämndens och Författarfondens stipendier och ersättningar är bidraget därmed i första hand avsett att täcka kostnader för konstnärernas försörjning. Mot denna bakgrund kan det finnas anledning att undersöka hur statsbidraget till allianserna skulle förändras om även det omfattades av PLO.

Enligt beräkningar från riksdagens utredningstjänst (RUT) skulle en upp- räkning av 2011 års bidragsnivå innebära att bidraget skulle uppgå till drygt 62,6 miljoner kronor, vilket motsvarar en höjning med ca 570 000 kronor. Fördelningen mellan allianserna framgår av tabell 6:1. (Se vidare bilaga 2.)

TABELL 6:1 BERÄKNAT ANSLAG 2012 GIVET PLO-UPPRÄKNING, TUSENTAL KRONOR

	Anslag 2011	Anslag efter PLO 2012	Höjning
Teateralliansen	28 036	28 294	258
Dansalliansen	12 000	12 110	110
Musikalliansen	22 000	22 202	202
Totalt	62 036	62 606	570

¹⁸⁸ Statsbudgetens utgiftsområde 17 anslag 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer.

6.3 Pensioner: Olika pensionsavtal för scenkonstallianserna

Alliansernas pensionsinbetalningar för sina anställda görs inom ramen för olika system.

Dansalliansen respektive Musikalliansen omfattas av samma lösningar som fria grupper och privatteatrar avseende pensioner och andra avtalsförsäkringar. Det innebär att Dansalliansen respektive Musikalliansen omfattas av Avtalspension SAF-LO där pensionspremierna betalas till servicebolaget Fora¹⁸⁹ som administrerar avtalet. Avsättningar för pensioner som görs av Dans- respektive Musikalliansen bedöms av allianserna som rimliga och tämligen förutsägbara.¹⁹⁰

Teateralliansen å sin sida är ansluten till Statens tjänstepensionsverk (SPV) genom den s.k. PISA-förordningen.¹⁹¹ Villkoren för skådespelarnas pensioner regleras även genom kollektivavtal.¹⁹² Därmed omfattas Teateralliansens anställda av samma tjänstepensionsvillkor som anställda vid scenkonstinstitutionerna.

Eftersom det endast är Teateralliansen av de tre allianserna som omfattas av PISA-förordningen är det således endast denna allians som berörs direkt av de omständigheter som beskrivs i det följande avseende pensioner för scenkonstnärer.¹⁹³

6.3.1 Pensionsreform och PISA-förordningen

År 1998 genomfördes en omfattande pensionsreform i Sverige.¹⁹⁴ På scenkonstområdet har reformen fått flera direkta och indirekta konsekvenser. Sedan 2003 har tillsvidareanställda rätt att arbeta till 67 års ålder. Samtidigt har anställda skådespelare vid bl.a. Teateralliansen möjlighet enligt den s.k. PISA-förordningen att gå i pension redan vid 59 års ålder.¹⁹⁵ Detta innebär att arbetsgivarna gör inbetalningar för att de anställda ska kunna gå i pension vid 59 års ålder. Eftersom pensionen blir högre för den som arbetar längre och då många inte har kunnat arbeta upp en full ålderspension, enligt Teaterförbun-

¹⁸⁹ Fora är ett servicebolag som erbjuder administrativa lösningar för kollektivavtalade försäkringar och avgifter för parter på arbetsmarknaden. Fora ägs till lika delar av Svenskt Näringsliv och LO och arbetar utan vinstintresse. Uppgifter från Foras webbplats <https://www.fora.se> per den 9 maj 2011.

¹⁹⁰ Uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2011-12-20 och Dansalliansen 2012-01-05, samt Teaterförbundet 2012-02-14.

¹⁹¹ Förordning (2003:56) om tjänstepension och tjänstegrupplivförsäkring för vissa arbetstagare med icke-statlig anställning. PISA uttyds pensionsrätt icke-statlig anställda.

¹⁹² Det s.k. AIP-avtalet.

¹⁹³ Teateralliansen liksom Dansalliansen berörs även indirekt då scenkonstinstitutionerna är presumtiva arbetsgivare för de anställda skådespelarna respektive dansarna. Uppgifter i e-brev från Dansalliansen 2012-02-22.

¹⁹⁴ Pensionsreformen innebar bl.a. att den allmänna pensionen grundar sig på hela livsinkomsten i stället för på de 15 bästa inkomståren, som var fallet i det gamla ATP-systemet.

¹⁹⁵ Förordning (2003:56) om tjänstepension och tjänstegrupplivförsäkring för vissa arbetstagare med icke-statlig anställning (PISA).

det, väljer dock många att stanna på sin tjänst till 67 års ålder. Arbetsgivarna betalar därmed in stora pensionspremier för en förmån som den anställda inte kommer att utnyttja.

År 2003 förändrades även sättet på vilket SPV:s pensionspremier beräknas.¹⁹⁶ Det tidigare branschutjämnande premiesystemet för pensioner på scenkonstområdet ersattes i samband med detta med institutionsspecifika premier, vilket inneburit att kostnaderna på individnivå för de anställda blivit mer synliga och mer varierande mellan individer. Premierna har som ett resultat av detta på ett oväntat sätt kommit att påverka de enskilda institutionernas ekonomi.

6.3.2 Kulturutskottets uppföljning av pensionsvillkoren på scenkonstområdet

Kulturutskottet uppmärksammar scenkonstnärernas pensionsproblem

År 2008 följde kulturutskottet upp frågan om pensionsvillkoren inom scenkonstområdet. Arbetet syftade till att kartlägga problem kring pensioner som kunde finnas för scenkonstnärer samt tjänstepensionsavgifternas påverkan på institutionernas och de fria gruppernas val av repertoar och anställningsbeslut.

Av uppföljningen framgick bl.a. att Teateralliansen haft stora problem med tjänstepensionspremier systemet sedan övergången till institutionsspecifika premier 2007. Eftersom Teateralliansens anställda är frilansare med mycket varierande anställningstider inom och utom tjänstepensionssystemet kan de individuellt uträknade premierna variera kraftigt.

Av kulturutskottets uppföljning framgick samtidigt att Teateralliansen kompenserats för merparten av den kostnadsökning som övergången till institutionsspecifika premier inneburit. Teateralliansen uppgav dock att man inte fått fullständig kompensation för kostnadsökningarna. Vidare ansåg alliansen att kostnadsnivån inte kunde anses som annat än orimlig eftersom merparten av de anställda skådespelarna inte lyckats upparbeta full tjänstepension för perioden 59–65 år och därför valde att arbeta kvar till dess att ålderspensionen skulle falla ut. Alliansen konstaterade att de avgifter som organisationen betalade för att finansiera skådespelarnas rätt till pension före 65 års ålder därmed inte skulle komma att utnyttjas av den enskilde.¹⁹⁷

Riksdagen gör ett tillkännagivande om scenkonstspensionerna

Utskottets arbete ledde till att riksdagen bl.a. gav regeringen till känna att regeringen skyndsamt borde låta analysera vilka ekonomiska effekter övergången till institutionsspecifika premier haft för de statsunderstödda sång- och dansinstitutionerna som underlag för ett eventuellt ställningstagande till

¹⁹⁶ Avtal PA03. Avtalet reglerar pensionsförmåner för statligt anställda och hur förmånerna ska beräknas. Avtalsslutande parter är Arbetsgivarverket och de centrala arbetstagarorganisationerna på det statliga området. Centrala avtal 2008:3, 2008-06-18.

¹⁹⁷ Rapporter från riksdagen: *Uppföljning av pensionsvillkoren inom scenkonstområdet* (2008/09:RFR1).

en engångsjustering av statsbidragsnivåerna. Dessutom uppmanades regeringen att undersöka möjligheterna att ge institutionerna stabilare planeringsförutsättningar genom att sätta en gräns för hur omfattande en tjänstepensionsavgift får vara, mätt som andel av utbetald lön för en enskild scenkonstnär.¹⁹⁸

Inga konkreta åtgärder

År 2008 tillsatte regeringen en utredning med uppdraget att genomföra en översyn av regleringen av tjänstepensionerna för de anställda vid vissa statsunderstödda teater-, dans- och musikinstitutioner. Uppdraget inriktades på att finna förslag till ett system som skulle vara anpassat till de speciella förhållanden som råder på området. I uppdraget låg även att finna förslag på hur kostnaderna för arbetsgivarna skulle kunna bli förutsägbara.¹⁹⁹

Våren 2009 presenterade utredningen sitt slutbetänkande *Nytt pensionsystem för den statsunderstödda scenkonsten*.²⁰⁰ Utredningen innehöll ett antal förslag på hur man skulle kunna lösa de problem med pensionspremier som uppkommit på scenkonstområdet. Betänkandet har remissbehandlats och beretts i Regeringskansliet.²⁰¹

Riksdagen gör ett nytt tillkännagivande 2011

Som ett resultat av att regeringen inte vidtagit några åtgärder i fråga om problemen med scenkonstpensionerna föreslog ett enigt kulturutskott i december 2011 att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen om scenkonstpensionerna.

Kulturutskottet konstaterade att det pensionssystem som tillämpades på det statsunderstödda scenkonstområdet medförde negativa konsekvenser för såväl scenkonstinstitutionerna som de konstnärliga yrkesutövarna och publiken. Trots att det snart hade gått två decennier sedan det första beslutet om ett reformerat pensionssystem och trots att kulturutskottet vid flera tillfällen uttalat sig i detta ärende hade frågan ännu inte lösts. Kulturutskottet föreslog därför ett tillkännagivande som innebar att regeringen inom ramen för den ordinarie budgetprocessen, gärna i budgetpropositionen för 2013, skulle återkomma till riksdagen med besked om hur scenkonstpensionsfrågan kunde och borde lösas på ett statsfinansiellt ansvarsfullt sätt.²⁰² Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag och gjorde därmed ett tillkännagivande till regeringen.²⁰³

¹⁹⁸ Bet. 2008/09:KrU1 och rskr. 2008/09:89–93.

¹⁹⁹ *Scenkonstpensionsutredningen* Fi 2008:01 och prop. 2011/12:1, UO 2, s. 60.

²⁰⁰ SOU 2009:50.

²⁰¹ Prop. 2011/12:1, utg.omr. 2 s. 60.

²⁰² Förslaget innebar bl.a. att utskottet tillstyrkte motionsförslag från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

²⁰³ Bet. 2011/12:KrU1 och rskr. 2011/12:74.

Teateralliansen har kompenserats men de principiella invändningarna kvarstår

Teateralliansen bedömer att pensionslösningen för skådespelarna fortfarande är problematisk. Alliansens statsbidrag har visserligen höjts för att kompensera merkostnaderna för premieförändringen, detta har enligt alliansen minskat bolagets akuta ekonomiska svårigheter. Samtidigt menar Teateralliansen att problemen med den nuvarande lösningen inom SPV-systemet kvarstår och inte är bra vare sig för alliansen som företag eller för de anställda skådespelarna. Alla de principiella invändningar alliansen redovisade i samband med kulturutskottets utvärdering 2008 kvarstår, enligt alliansen.

Teateralliansen uppger att man betalar höga och oförutsägbara premier – i snitt mer än 30 procent av lönen – för ett pensionsskydd som alltför ofta inte kan utnyttjas. Att enskilda anställda periodvis kan få premier på mer än 100 procent av lönen, som ska betalas av en presumtiv arbetsgivare, försvårar alliansens arbete med att förmedla arbete åt dessa individer. Situationen kompliceras enligt Teateralliansen ytterligare av att arbetsmarknaden för frilansande skådespelare mellan 59 och 65 år redan är kärv.²⁰⁴

Dansalliansen berörs indirekt av pensionsproblematiken

Dansalliansen berörs liksom Teateralliansen av problematiken avseende att höga och oförutsägbara pensionspremier ska betalas av de scenkonstinstitutioner som är presumtiva arbetsgivare. I det förmedlande arbetet kan Dansalliansen konstatera att pensionsproblematiken har en negativ påverkan på de anställdas möjlighet att få arbete. Då PISA-förordningen ger dansare rätt att gå i pension vid 41 års ålder är premierna generellt sett ännu högre än för skådespelarna. För dansare anställda vid Dansalliansen, liksom för frilansande dansare i stort, gäller även att de ofta haft anställning vid scenkonstinstitutioner under begränsade tidsperioder. Därmed kan kostnaderna för pensionspremier bli mycket höga samtidigt som de allra flesta dansare aldrig kommer att omfattas av möjligheten till tidig pensionsavgång.²⁰⁵

6.4 Ekonomiska konsekvenser för a-kassan av alliansreformen

Ett av syftena med reformen med att inrätta allianser för professionella frilansande skådespelare, dansare och musiker var som framgår av avsnitt 2.1 bl.a. att avlasta arbetslöshetskassan. Enligt villkoren för statsbidraget till de tre allianserna som ställts upp i regeringens regleringsbrev till Statens kulturråd, som handlägger bidraget, ska allianserna verka för frilansande skådespelares, dansares och musikers minskade beroende av arbetslöshetskassan.²⁰⁶

²⁰⁴ Uppgifter från Teateralliansen i e-brev 2011-12-20.

²⁰⁵ Uppgifter i e-brev från Dansalliansen 2012-02-22.

²⁰⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens kulturråd, Ku2011/1960/RFS (delvis), regeringsbeslut 42.

Som framgår av avsnitt 2.1.2 genomförde AMS år 2000 en utvärdering av inrättandet av Teateralliansen bl.a. med avseende på effekterna på arbetslöshetskassan. Inom ramen för föreliggande utvärdering har möjligheten att på motsvarande sätt beräkna kostnadseffekten för berörda arbetslöshetskassor av införandet av Dans- respektive Musikalliansen undersökts. Resultatet av detta arbete redovisas i bilaga 3.

Av bilaga 3 framgår sammanfattningsvis att det är svårt att göra en bedömning av eventuella effekter som inrättandet av Dans- respektive Musikalliansen har haft på arbetslöshetskassan eftersom den grupp som fått alliansanställningar är förhållandevis liten, vilket gör att eventuella effekter på a-kassan blir små. Dessutom har båda de aktuella a-kassorna förlorat många medlemmar under senare år, vilket ytterligare komplicerar bedömningen av vilken eventuell påverkan på a-kassan som inrättandet av Dans- respektive Musikalliansen haft. Den s.k. 75-dagarsregeln som begränsar möjligheten att använda sig av a-kassan som inkomstutfyllnad vid deltidsarbetslöshet försvårar ytterligare möjligheten att göra korrekta beräkningar.

6.5 Allianserna avlastar Konstnärsnämndens stipendier

Konstnärsnämnden fördelar stipendier

En av den statliga myndigheten Konstnärsnämndens uppgifter är att fördela stipendier och bidrag inom olika konstområden samt till internationellt kulturutbyte.²⁰⁷ Stipendierna ska ge konstnär en sådan ekonomisk trygghet under viss tid att han eller hon kan ägna sig åt konstnärlig yrkesutövning utan avbrott.²⁰⁸ De långtidsstipendier som Konstnärsnämnden fördelar får användas av mottagaren utan krav på redovisning.

Anställda vid scenkonstallianserna kan inte få stipendier som är avsedda för konstnärens uppehälle. Däremot kan anställda vid allianserna beviljas projektbidrag och bidrag för internationellt kulturutbyte. Om en anställd vid en allians beviljas projektbidrag måste denne ta tjänstledigt från alliansen om hon eller han tar ut arvode från projektmedlen. Detta för att dubbla ersättningar inte ska utgå.

De medel som Konstnärsnämnden fördelar på teaterområdet bedöms inte ha avgörande påverkan på områdets struktur och arbetsmarknad totalt sett eftersom de medel myndigheten fördelar är små och det finns förhållandevis många institutionsteatrar med tillsvidare- och visstidsanställda. På dansområdet där fasta institutioner och tillsvidareanställda är mer ovanligt har de medel som Konstnärsnämnden fördelar däremot stor betydelse. Inrättandet av Dansalliansen har inneburit att arbetsstipendier frigjorts då äldre dansare fått an-

²⁰⁷ Prop. 2011/12:1 utg.omr. 17 Anslag 5:2. Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Konstnärsnämnden Ku2010/1203, 2011/14, 437/KV, 1960/RFS (delvis), anslag 5:2, ap. 4.

²⁰⁸ Förordning (1976:528) om bidrag till konstnärer.

ställning vid Dansalliansen, vilket varit positivt för yngre dansare som fått del av Konstnärsnämndens stipendier i större omfattning än tidigare.

Konstnärsnämndens stipendier och relationen till alliansanställning

Konstnärsnämnden uppger att vissa som fått anställning vid allianserna också uppburit långtidsstipendier från Konstnärsnämnden. Myndigheten menar att det är scenkonstalliansernas ansvar att kontrollera om detta förekommer och i så fall hindra att dubbla utbetalningar görs.

Teateralliansen bevakar kontinuerligt arbetssituationen för de anställda skådespelarna och menar att man har en god överblick över de anställdas engagemang.²⁰⁹

Konstnärsnämnden påpekar att stipendierna kan göra uppehåll i sina stipendier, dvs. ta ut pengarna med fördröjning, om de får ett arbete som omfattar mer än 50 procent. Denna möjlighet finns eftersom man inte får ta ut beviljade stipendiemedel om man arbetar mer än halvtid.²¹⁰ Musikalliansen har för närvarande tre anställda musiker som samtidigt får fleråriga skattepliktiga arbetsstipendier (långtidsstipendier) från Konstnärsnämnden. Dessa musiker är tjänstlediga 50 procent under den tid de uppbär dessa stipendier, vilket i stort sett innebär ett löneavdrag motsvarande stipendiesumman.²¹¹ Dansalliansen uppger att man i enlighet med alliansens regler kontrollerar vilka anställda som beviljats olika typer av stipendier och bidrag. Vid något enstaka tillfälle har dansare anställts som redan beviljats arbetsstipendium. I dessa fall har dansaren sökt tjänstledigt för den tid då arbetsstipendium betalats ut.²¹²

²⁰⁹ Uppgifter i e-brev från Teateralliansen 2012-02-01.

²¹⁰ Förordning (1976:528) om bidrag till konstnärer.

²¹¹ Uppgifter i e-brev från Musikalliansen 2012-01-30.

²¹² Uppgifter i e-brev från Dansalliansen 2012-02-01.

7 Utvärderingsgruppens bedömningar och förslag

Scenkonstområdet är i stor utsträckning frilansbaserat med förhållandevis få tillsvidareanställningar. Som ett resultat av detta varvar många frilansande skådespelare, dansare och musiker engagemang med perioder då de saknar arbetsgivare och inkomst. Mot denna bakgrund har staten i omgångar inrättat allianser för scenkonstnärer.

Enligt de syften med statsbidragen till allianserna, som riksdagen ställt sig bakom, ska allianserna

- öka frilansande scenkonstnärers sociala och ekonomiska trygghet
- avlasta arbetslöshetskassan
- utveckla matchning och arbetsförmedling
- öka frilansande scenkonstnärers möjlighet till kompetensutveckling
- öka den konstnärliga friheten
- stimulera den konstnärliga utvecklingen på området.

Vidare har regeringen med utgångspunkt i dessa syften formulerat villkor för bidragen till scenkonstallianserna. Enligt gällande villkor ska allianserna

- verka för frilansande skådespelares, dansares och musikers trygghet och minskade beroende av arbetslöshetsförsäkringen
- stimulera till utveckling och rörlighet inom respektive konstområde.

Riksdagen beslutade 2009 om nya nationella kulturpolitiska mål. För att uppnå målen ska kulturpolitiken bl.a. främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. I utvärderingen analyseras alliansernas verksamhet även i förhållande till dessa syften.

Scenkonstallianserna bidrar till frilansande scenkonstnärers trygghet

Sammanlagt 315 frilansande skådespelare, dansare och musiker har en alliansanställning. Dessa scenkonstnärer har därmed en regelbunden inkomst och kan undvika att vända sig till arbetslöshetskassan för sin försörjning under de perioder då de saknar engagemang. Utvärderingen visar att detta skapar en ekonomisk och social trygghet som dessutom förstärks av att den som har en alliansanställning lättare kan få banklån för att t.ex. köpa bostad. Den anställda kan också vara föräldraledig och sjukskriven med bättre villkor än den som arbetar på frilansbasis utan en alliansanställning. Allianserna erbjuder även kompetensutveckling och arbetar med arbetsförmedlande verksamhet. Den som riskerar att förlora sin anställning vid alliansen kan få arbetsgivarens stöd att karriärväxla. En alliansanställning innebär även att de anställda blir del av en varaktig arbetsgemenskap som många frilansare annars saknar.

Av utvärderingen framgår att den ökade trygghet som en alliansanställning innebär uppfattas som mycket positiv av samtliga individer och organisatio-

ner som tillfrågats. Även om utvärderingsgruppen kan konstatera att många kvalificerade frilansande skådespelare, dansare och musiker står utanför allianserna bedömer utvärderingsgruppen sammanfattningsvis att reformen med scenkonstallianser på ett avgörande sätt ökat den sociala och ekonomiska tryggheten för dem som anställts. Av utvärderingen framgår också att den avgjort största andelen av alliansernas totala kostnader utgörs av löner till den konstnärliga personalen. Det visar att den sociala och ekonomiska tryggheten för scenkonstnärerna prioriterats i verksamheten, vilket ligger väl i linje med alliansreformens syfte.

Scenkonstalliansernas effekt på a-kassan oklar

Det finns metodologiska problem att belägga vilka kostnadseffekter på arbetslöshetskassan som inrättandet av Dans- respektive Musikalliansen haft. Trots att det inte varit möjligt att göra en exakt kostnadsberäkning menar utvärderingsgruppen emellertid att de sammantagna samhällsekonomiska effekterna kan antas vara begränsade då det i sammanhanget är förhållandevis få individer som berörs av alliansreformen. I likhet med den utvärdering av Teateralliansen som dåvarande Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) genomförde 2000 menar utvärderingsgruppen att allianserna dock medfört andra vinster, inte minst den sociala och ekonomiska tryggheten för de frilansande scenkonstnärer som fått en alliansanställning. Utvärderingsgruppen bedömer även att alliansreformen medfört en minskad administration av de tillfälliga men återkommande perioder av arbetslöshet som många frilansande scenkonstnärer har. Den minskade administrationen torde ha avlastat såväl Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassan som de enskilda scenkonstnärer som fått en alliansanställning.

Kravet på tidigare engagemang i offentligt finansierad verksamhet kan ifrågasättas

Utvärderingen visar att meriterna för dem som ansöker om anställning vid scenkonstallianserna beräknas på grundval av omfattningen av tidigare yrkesverksamhet som enligt de grundkrav som parterna kommit överens om i kollektivavtal i viss omfattning ska utgöras av engagemang i statligt/offentligt finansierad verksamhet.²¹³

Förespråkarna för detta krav pekar på att det har historiska skäl och menar att det kan uppfattas som rimligt att staten stöder de enskilda frilansande skådespelare, dansare och musiker som arbetar vid de scener och i de grupper som staten, kommuner eller landsting valt att stödja verksamhetsmässigt, t.ex. genom verksamhets- och/eller projektbidrag. Kraven på tidigare meriter från statligt/offentligt finansierad verksamhet för att få en alliansanställning skulle

²¹³ Musikalliansen beaktar dock i viss mån andra faktorer, såsom mångfald i uttryck, geografisk spridning och jämställdhet, i samband med rekrytering av konstnärlig personal. Detta görs i enlighet med det kollektivavtal som ligger till grund för verksamheten.

därmed understryka att allianserna är en del av den statliga kulturpolitiken. I detta sammanhang vill gruppen dock framhålla att den statliga kulturpolitiken inte är begränsad till att enbart söka skapa goda förutsättningar för den kulturverksamhet som finansieras med offentliga medel.

Utvärderingen visar att det finns en diskussion om utformningen av de grundkrav som ska uppfyllas för att komma i fråga för en alliansanställning. Diskussionen gäller bl.a. frågan om att meriter från privat finansierad verksamhet inte är kvalificerande för anställning på samma sätt som meriter från statligt/offentligt finansierad verksamhet. Diskussionen sker mot bakgrund av att scenkonstområdet är under stark förändring, och många scenkonstnärer går mellan privat och offentligt finansierade anställningar och uppdrag.

Utvärderingsgruppen konstaterar att kravet på att i viss omfattning ha arbetat inom statligt/offentligt finansierad verksamhet har historiska skäl och att parterna kommit överens om villkoren för anställning i kollektivavtal (se avsnitt 2.1 och 3.2). Samtidigt bedömer utvärderingsgruppen att de negativa konsekvenserna för en enskild scenkonstnär som är välmeriterad och som har haft en hög sysselsättningsgrad som utövare inom sitt scenkonstområde under en längre tid, men i förhållande till alliansernas grundkrav inte i tillräcklig utsträckning arbetat åt arbetsgivare med statlig/offentlig finansiering, riskerar att bli betydande. Utvärderingsgruppen noterar i detta sammanhang att allianserna i de system med tidskonton som tillämpas i syfte att premiera en hög sysselsättningsgrad bland dem som redan är anställda likställer arbete som skådespelare, dansare respektive musiker oavsett om det avser privat eller offentligt finansierade anställningar eller uppdrag.

Även om det finns historiska skäl till kravet att i viss omfattning ha arbetat inom statligt/offentligt finansierad verksamhet för att komma i fråga för en alliansanställning, kan det mot bakgrund av syftet med statens stöd till scenkonstallianserna och de förändringar som sker på scenkonstområdet enligt utvärderingsgruppens bedömning finnas skäl att överväga i vilken mån kravet alltfjämt är relevant eller om det bör förändras.

Gruppen har inte haft möjlighet att fördjupa sig i konsekvenserna av en sådan eventuell förändring och föreslår därför att regeringen uppdrar till lämplig förvaltningsmyndighet att närmare utreda frågan. Därvid bör även de praktiska svårigheter som eventuellt kan finnas med värderingen av meriter från privat finansierad verksamhet tas upp samt hur dessa i så fall kan avhjälpas. Även frågan om hur meriter från tv och film ska bedömas bör övervägas. Som framgår av utvärderingen har vissa scenkonstnärer, framför allt musikalartister, erfarenhet som utövare från flera olika scenkonstområden. Även frågan om hur meriter från olika scenkonstområden ska bedömas i samband med rekrytering till allianserna bör tas upp av en kommande utredning. Uppdraget bör enligt gruppen genomföras i samråd med berörda aktörer/parter.

Resultatet av förmedlingsinsatserna bör följas upp

För att få engagemang som skådespelare, dansare eller musiker är scenkonstnärerna i hög grad beroende av att upphovsmän, initiativtagare och arrangörer

känner till dem och deras konstnärliga uttryck. Utvärderingen visar att de tre scenkonstalliansernas arbete med arbetsförmedling och matchning i första hand syftar till att genom olika aktiviteter föra samman de anställda utövarna med potentiella arbets- eller uppdragsgivare, snarare än att förmedla enskilda uppdrag, även om detta förekommer i begränsad omfattning. Det är svårt att uppskatta hur många uppdrag som alliansernas förmedlingsinsatser genererar eftersom en insats där kontakter uppstått kanske inte direkt leder till ett engagemang men kan komma att spela en avgörande roll för möjligheten att få arbete längre fram.

Utvärderingsgruppen bedömer att allianserna arbetar aktivt med förmedlingsinsatser och att det sätt allianserna utformat arbetet på är anpassat till de förutsättningar som råder på scenkonstområdet. Samtidigt kan gruppen konstatera att utfallet av insatserna hittills inte har utvärderas på ett systematiskt sätt. Även om det ur metodologisk synvinkel kan vara svårt att mäta hur många uppdrag som förmedlats och vilken karaktär de haft, bedömer utvärderingsgruppen att det är rimligt att återkommande utvärdera resultatet av alliansernas förmedlingsinsatser och förutsätter att detta kommer att göras fortsättningsvis. Därmed skulle bl.a. det villkor för statsbidraget som avser utveckling och rörlighet inom respektive scenkonstområde kunna följas upp.

Allianserna erbjuder även icke anställda frilansare kompetensutveckling

Att erbjuda de anställda kompetensutveckling är en betydelsefull del av alliansernas ansvar som arbetsgivare. Utvärderingen visar att samtliga tre scenkonstallianser arbetar aktivt med insatser för kompetensutveckling och att verksamheten inte enbart är öppen för anställda utan även för andra professionella frilansare inom respektive scenkonstområde. Allianserna samverkar även med andra aktörer. Utvärderingsgruppen konstaterar att den verksamhet som allianserna bedriver är en av få möjligheter till kompetensutveckling för frilansande scenkonstnärer och att denna kompetensutveckling fyller en viktig funktion för såväl anställda som icke-anställda frilansares möjlighet att utvecklas i sitt yrke.

Allianserna ger anställda stöd vid karriärväxling

Utvärderingen visar att samtliga tre scenkonstallianser erbjuder sina anställda stöd om frågan om karriärväxling blir aktuell. Detta kan t.ex. inträffa om en anställd inte varit tjänstledig från den aktuella alliansen för att arbeta som skådespelare, dansare eller musiker i tillräckligt hög omfattning och därför riskerar att förlora sin anställning vid alliansen. Uppgiften att hjälpa anställda till karriärväxling är särskilt viktig för Dansalliansen eftersom karriären som professionell dansare för många avslutas i 40-årsåldern. Mot bakgrund av det som framkommit i utvärderingen gör utvärderingsgruppen bedömningen att allianserna på ett ändamålsenligt sätt erbjuder sina anställda stöd om frågan om karriärväxling blir aktuell.

Samarbetet med Arbetsförmedlingen fungerar delvis

I rapportens avsnitt 3.4.1 redogörs för scenkonstalliansernas samarbete med Arbetsförmedlingen. Där framgår bl.a. att kontakterna och samarbetet har förbättrats under senare år när det gäller förmedlingsfrågor. Även om det alltså kan finnas förbättringsområden uppfattar utvärderingsgruppen att samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och allianserna avseende förmedlingsfrågor i väsentliga delar fungerar tillfredsställande när samarbete varit aktuellt.

Det kan eventuellt i vissa fall finnas vinster att göra vad gäller samverkan och samordning mellan Arbetsförmedlingen och scenkonstallianserna kring insatser avseende kompetensutveckling. De planer på samarbete som funnits har dock inte kunnat realiserats. Samtidigt konstaterar gruppen att scenkonstallianserna och Arbetsförmedlingen i hög grad har olika målgrupper för och syften med sina utbildningsinsatser. Gruppen bedömer att samarbete mellan scenkonstallianserna och Arbetsförmedlingen bör eftersträvas när detta är ändamålsenligt. Utvärderingsgruppen konstaterar dock att det är viktigt att gällande regelverk, däribland lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) följs för att skattemedel ska användas på ett effektivt och ansvarsfullt sätt och för att rättssäkerheten ska upprätthållas. I den mån åtgärder kan vidtas som underlättar samarbetet utan att frångå dessa principer bör dessa prövas, enligt utvärderingsgruppen.

Samarbetet med centrumbildningar varierar mellan scenkonstområdena

Av utvärderingen framgår att Dans- respektive Musikalliansen på olika sätt samarbetar med centrumbildningen inom respektive scenkonstområde i fråga om kompetensutveckling och arbetsförmedling. Teateralliansen samarbetar inte med Teatercentrum på motsvarande sätt eftersom man menar att verksamheterna delvis har olika inriktning. Utvärderingsgruppen bedömer att det är positivt att allianserna samarbetar med centrumbildningarna i de fall detta ger ett mervärde till verksamheten.

Allianserna samarbetar med varandra när det är ändamålsenligt

I kulturpropositionen *Tid för kultur* gjorde regeringen 2009 bedömningen att Teater-, Dans- och Musikallianserna tillsammans vidare borde drivas som tre separata bolag. Alla möjligheter till samarbete borde dock prövas.

Av utvärderingen framgår att allianserna har löpande kontakter sinsemellan och regelmässigt utbyter information och erfarenheter. Samarbete förekommer i frågor som rör kompetensutveckling, upphandling, lokaler och administration. Allianserna genomför även årligen minst ett gemensamt möte för de tre alliansernas styrelser. Utvärderingsgruppen bedömer att det är positivt att scenkonstallianserna samarbetar då de finner detta ändamålsenligt.

Begränsade kontakter med näringslivet

Det tidigare villkoret för statsbidraget att allianserna skulle verka för att skådespelares, dansares och musikers särskilda kunskaper bättre skulle tas till vara inom andra områden, t.ex. näringslivet, har tagits bort i regleringsbrevet till Statens kulturråd för 2012. Av utvärderingen framgår att alliansernas kontakter med näringslivet är begränsade. Utvärderingsgruppen bedömer att det är viktigt att allianserna arbetar för att finna vägar att utveckla sina kontakter med näringslivet, bl.a. eftersom detta skulle kunna öka scenkonstnärernas tillfällen till arbete.

Alliansreformen påverkar i viss mån andra statliga bidrag till konstnärer

En intressant iakttagelse är att inrättandet av scenkonstallianserna har fått vissa konsekvenser för fördelningen av de stipendier som Konstnärsnämnden ansvarar för. Bland annat har inrättandet av Dansalliansen inneburit att arbetsstipendier frigjorts då äldre dansare fått anställning vid alliansen, vilket gjort att yngre dansare i högre utsträckning fått del av Konstnärsnämndens stipendier. Utvärderingsgruppen bedömer att denna indirekta konsekvens av alliansreformen är positiv.

Frågan om scenkonstnärernas pensioner är problematisk

Riksdagen har vid två tillfällen gjort tillkännagivanden till regeringen med anledning av de problem som finns avseende pensionerna på scenkonstområdet och som översiktligt redovisas i utvärderingen (avsnitt 6.3). Det senaste tillkännagivandet gjordes i december 2011 och innebar att regeringen inom ramen för den ordinarie budgetprocessen, gärna i budgetpropositionen för 2013, skulle återkomma till riksdagen med besked om hur scenkonstpensionsfrågan kunde och borde lösas på ett statsfinansiellt ansvarsfullt sätt.

Av utvärderingen framgår att scenkonstallianserna gör pensionsinbetalningar för sina anställda inom ramen för olika system. Endast Teateralliansen berörs direkt av de problem med scenkonstnärernas pensioner som riksdagens tillkännagivande avser. Av utvärderingen framgår samtidigt att Teateralliansen kompenserats för merkostnaderna för premieförändringen, vilket minskat bolagets akuta ekonomiska svårigheter. Teateralliansen menar emellertid att pensionslösningen för skådespelarna är fortsatt problematisk och att alla de principiella invändningar alliansen redovisade i samband med kulturutskottets utvärdering av scenkonstpensionerna 2008 kvarstår.

Utvärderingsgruppen anser att föreliggande utvärdering ytterligare illustrerar behovet av de förändringar avseende scenkonstpensionerna som riksdagen givit regeringen till känna.

Statsbidraget till allianserna pris- och löneomräknas inte

För att förhindra att de statliga myndigheternas förvaltningsanslag urholkas till följd av inflation och löneökningar har riksdagen beslutat om riktlinjer för

hur anslag på statsbudgeten ska räknas om i enlighet med systemet för pris- och löneomräkning (PLO). Enligt huvudprincipen för PLO är det endast förvaltningskostnader för myndigheterna som ska räknas om medan anslagsmedel som går till transfereringar (bidrag) inte omfattas av omräkningen. I enlighet med denna princip pris- och löneomräknas inte statsbidraget till scenkonstallianserna.

Utvärderingsgruppen bedömer att huvudprincipen att endast myndigheternas förvaltningsanslag ska pris- och löneomräknas är viktig att slå vakt om för att inte avsikten med PLO-modellen ska urholkas. Samtidigt konstaterar gruppen att det görs avsteg från huvudprincipen för vissa bidragsmedel.

Av utvärderingen framgår att scenkonstallianserna genom kollektivavtal har förbundit sig att justera de anställdas löner i enlighet med de nivåer som avtalen för respektive scenkonstområde anger. Som ett resultat av detta ökar alliansernas kostnader för löner, som utgör respektive allians största utgiftspost, samtidigt som statsbidraget som finansierar verksamheten inte justeras för dessa förändringar.

Vid en jämförelse med vissa av de stipendier som Konstnärsnämnden fördelar kan gruppen konstatera att dessa i likhet med alliansernas löner är avsedda att bekosta konstnärernas uppehälle. På grund av att undantag gjorts från huvudprincipen omfattas emellertid stipendierna av PLO. Mot bakgrund av de undantag som förekommer och det faktum att allianserna genom kollektivavtal är förbundna att genomföra lönerevisioner skulle det kunna finnas anledning att överväga om inte även statsbidraget till scenkonstallianserna borde omfattas av PLO, trots att detta strider mot huvudprincipen för systemet. Utvärderingen visar att om bidraget till scenkonstallianserna genom ett undantag från huvudprincipen skulle omfattas av PLO skulle detta innebära en höjning av bidraget med ca 570 000 kronor för 2012.

Staten har i flera omgångar satsat betydande summor på att bygga ut modellen med scenkonstallianser. Under perioden 1999 till 2008 har tre scenkonstallianser, Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen, inrättats. Antalet anställda har ökat från 66 till ca 315 år 2012 och omfattar nu såväl frilansande skådespelare och dansare som musiker. Mellan 1999 och 2010 ökade bidraget till alliansverksamhet på scenkonstområdet från 10 till 62 miljoner kronor, vilket är den nivå som gäller för 2012. Detta innebär att staten det senaste decenniet mångfaldigt sitt bidrag till alliansverksamhet. I likhet med kulturutskottets tidigare utvärdering av statsbidraget till teater- och dansområdet visar detta att statsbidragen genom att reformmedel tillskjutits ökat betydligt mer än vad som skulle ha varit fallet om anslaget i stället enbart hade pris- och löneomräknats. Gruppen menar därför att det i nuläget inte finns skäl att uppmana regeringen att frångå huvudprincipen för PLO i detta fall.

Kulturrådets handläggning av statsbidraget till scenkonstallianserna

Av utvärderingen framgår att allianserna i viss mån ställer sig frågande till Statens kulturråds (Kulturrådets) krav på att allianserna ska behöva ansöka

om de statsbidrag som riksdagen redan har beslutat att de ska få och vars belopp även specificerats av regeringen i Kulturrådets regleringsbrev. Synpunkten att ansökningsförfarandet medför en administrativ pålaga på allianserna har presenterats.

Utvärderingsgruppen vill understryka att det är angeläget att staten kontrollerar och följer upp att de bidrag som ges används i enlighet med de syften och villkor som statsmakterna beslutat om. Detta är väsentligt ur ett effektivitetsperspektiv och viktigt för att säkerställa att skattemedel används för de ändamål de är avsedda.

Regeringens återrapportering till riksdagen

Av utvärderingen framgår att Kulturrådet har löpande kontakter med scenkonstallianserna och att myndigheten under 2010 inledde ett arbete med att förtydliga återrapporteringskraven för respektive scenkonstallians i syfte att få ett bättre underlag för sin analys av verksamhetsresultaten. I sitt budgetunderlag till regeringen för perioden 2012–2014 konstaterar Kulturrådet att allianserna bör utvärderas i relation till de mål som satts upp för verksamheten. Utvärderingen visar att myndigheten inte inlett eller i närtid planerat för någon utvärdering av scenkonstallianserna, men att man ser med tillfredsställelse på kulturutskottets initiativ att utvärdera verksamheten. Utvärderingsgruppen konstaterar därmed att alliansreformen före föreliggande utvärdering endast utvärderats vid ett tillfälle, nämligen av dåvarande Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) 2000.

För att få kunskap om huruvida statsbidraget till scenkonstallianserna används på det sätt som statsmakterna beslutat om, bedömer utvärderingsgruppen att det är viktigt att återkommande följa upp verksamheten. Enligt budgetlagens (2011:203) bestämmelser ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen beslutat om. Gruppen konstaterar att en förutsättning för att regeringen ska kunna följa dessa bestämmelser är att de myndigheter som ansvarar för olika frågor förser regeringen med underlag som medger en sådan återrapportering till riksdagen. Eftersom Kulturrådet hittills inte genomfört någon övergripande analys av resultatet av alliansernas verksamhet bedömer utvärderingsgruppen att regeringens möjlighet att återrapportera resultatet av scenkonstalliansernas verksamhet till riksdagen är begränsad. Utvärderingsgruppen vill mot denna bakgrund understryka att det är väsentligt att resultatet av scenkonstalliansernas verksamhet återkommande följs upp och utvärderas för att riksdagen ska få kunskap om hur de medel som anslagits för ändamålet använts samt i vilken mån de syften man ställt sig bakom uppnåtts. Enligt gruppen är det angeläget att regeringen säkerställer att relevanta uppgifter lämnas till riksdagen.

Scenkonstallianserna bidrar till att uppfylla de kulturpolitiska målen

Riksdagen beslutade 2009 om nya nationella kulturpolitiska mål. För att målen ska kunna nås ska kulturpolitiken bl.a. främja kvalitet och konstnärlig

förnyelse. Av utvärderingen framgår att scenkonstalliansernas verksamhet i flera avseenden ligger väl i linje med ambitionerna i de kulturpolitiska målen, men även att det kan finnas mekanismer som riskerar att inte medverka till att målen uppfylls.

Utvärderingen visar att scenkonstalliansernas kompetensutvecklande insatser på ett positivt sätt bidrar till att stärka kvaliteten och den konstnärliga förnyelsen på respektive scenkonstområde. För att få en alliansanställning ställs det mycket höga krav på att under lång tid ha verkat som professionell scenkonstnär. Detta gör att de anställda är väl meriterade och även fortsättningsvis kan förväntas upprätthålla en hög konstnärlig kvalitet, vilket ligger i linje med de värden som kulturpolitiken ska främja enligt de kulturpolitiska målen.

Utvärderingsgruppen konstaterar att det i första hand är relativt seniora scenkonstnärer som får anställning vid allianserna, vilket är ett resultat av de höga meritkraven och den hårda konkurrensen om tjänsterna. Detta i sig innebär inte att de anställda inte skulle kunna bidra till konstnärlig förnyelse. Tvärtom innebär den ökade tryggheten att meriterade scenkonstnärer får tillfälle att arbeta med inriktning mot konstnärlig förnyelse och dessutom med hög kvalitet i detta arbete. Samtidigt bedömer utvärderingsgruppen att det kan finnas en risk för att återväxten av kompetenta scenkonstnärer inte gynnas av alliansreformen eftersom få unga får del av den trygghet som en anställning vid en scenkonstallians innebär. En låg återväxt av yngre scenkonstnärer skulle kunna innebära ett hinder för att åstadkomma konstnärlig förnyelse och bibehålla hög kvalitet längre fram.

Dansalliansens satsning på tidsbegränsade anställningar för yngre dansare är ett exempel på hur detta problem kan motverkas. Utvärderingsgruppen bedömer att satsningen kan ge yngre dansare möjlighet att under bättre ekonomiska och sociala villkor kunna etablera sig som frilansande dansare. Dansalliansen aviserar emellertid att satsningen av ekonomiska skäl kommer att avvecklas under 2012.

BILAGA 1

Konstnärsnämndens kartläggning

Konstnärsnämnden har genomfört en omfattande kartläggning av konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster som redovisas i tre rapporter publicerade 2009, 2010 och 2011.²¹⁴ I denna bilaga finns en sammanställning av vissa av kartläggningens resultat. Syftet med sammanställningen är att sätta in scenkonstalliansernas verksamhet i ett större sammanhang.

Konstnärsnämndens undersökningar omfattar samtliga konstområden, inte enbart scenkonsten. Den inkluderar såväl utövare (t.ex. skådespelare, dansare och musiker) som upphovsmän (t.ex. regissörer, koreografer och komponister) i kartläggningen. För utövarna på scenkonstområdet har Konstnärsnämnden i viss mån en annan definition än de grupper som omfattas av scenkonstalliansernas verksamhet. Olikheterna i definition är viktigt att hålla i minnet när man tolkar uppgifterna, liksom det faktum att den data analysen bygger på är från 2004 och 2008, dvs. från tiden före Musikalliansens och delvis även Dansalliansens inrättande.

Konstnärernas inkomster

Förvärvsinkomster

Konstnärsnämnden konstaterar att konstnärer generellt sett har en betydligt högre utbildningsnivå än befolkningen som helhet. Samtidigt har konstnärerna generellt sett en väsentligt lägre inkomst.²¹⁵ Medianinkomsten för samtliga konstnärer i undersökningen låg på 183 000 kronor per år och för befolkningen i sin helhet var motsvarande siffra 218 200 kronor.²¹⁶

För dansare respektive skådespelare låg den sammanräknade förvärvsinkomsten per år på medianvärdet 190 100 kronor respektive 216 500 kronor. För musikerna²¹⁷ varierade den sammanräknade förvärvsinkomsten per år mellan 162 500²¹⁸ och 274 000²¹⁹ kronor. Bland såväl skådespelare, dansare som musiker, med undantag för kategorin musiker/komponister, var medianinkomsten lägre för kvinnor än för män.²²⁰

²¹⁴ Konstnärsnämnden: *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004–2005* (2009), *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv. Ekonomi, arbete och familjeliv* (2010) samt *Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster* (2011).

²¹⁵ Uppgifterna avser personer mellan 20 och 64 år.

²¹⁶ Konstnärsnämnden 2009, s. 7 och 8–18.

²¹⁷ Musikerna delas i Konstnärsnämndens studie avseende sammanräknad förvärvsinkomst upp i fem kategorier: jazz/folk/rock, konstmusik, musikalartist, musiker/komponist.

²¹⁸ Konstnärsnämndens kategori musiker/komponister.

²¹⁹ Konstnärsnämndens kategori konstmusik.

²²⁰ Konstnärsnämnden 2009, s. 18–20.

Vid en jämförelse av inkomster i förhållande till utbildningsnivå visar undersökningen att den sammanräknade förvärvsinkomstens medianvärde för befolkningen i sin helhet är högre för personer med grundskola som högsta utbildning (191 800 kronor per år) än för dem med högskoleutbildning med konstnärlig inriktning (189 000 kronor per år). Mellan personer med konstnärlig högskoleutbildning och personer med annan högskoleutbildning skiljer det 85 000 kronor i inkomst per år (189 000 kronor respektive 273 200 kronor.)²²¹

Konstnärdsnämnden konstaterar vidare att konstnärer, däribland scenkonstnärer, ofta arbetar inom andra yrken för att dryga ut sina inkomster från det konstnärliga arbetet. Enligt Arbetsförmedlingen är undervisning det yrkesområde där kulturskapare oftast kompletteringsarbetar. Därefter kommer arbete inom vård- och omsorgssektorn. Uppdragen inom undervisningssektorn anknyter ofta till kulturarbetarens utbildningsbakgrund, såsom lärare inom estetiskt-praktiska ämnen. Arbeten inom vårdsektorn är i större utsträckning sådana som inte kräver specifika kvalifikationer, som exempelvis vårdbiträde, personlig assistent eller skötare.²²²

Inkomster från näringsverksamhet

Konstnärdsnämnden konstaterar att många konstnärer väljer att bedriva egen näringsverksamhet. 40 procent av konstnärerna deklarerade enskild näringsverksamhet 2004. I befolkningen i stort var motsvarande siffra 10 procent. Om man enbart räknar näringsverksamhet som klassats som ”konstnärlig, litterär och artistisk verksamhet” bedrev 16 procent av samtliga konstnärer i undersökningen sådan. Bland dansarna var det knappt 3 procent som bedrev enskild näringsverksamhet med konstnärlig inriktning och bland skådespelarna var motsvarande siffra knappt 9 procent. För personer som arbetade inom musikområdet²²³ varierade andelen mellan ca 10 procent och 14 procent.²²⁴ Om man räknar in all näringsverksamhet som även inkluderar ”konstnärlig, litterär och artistisk verksamhet” bedrev 40 procent av samtliga konstnärer i undersökningen sådan. Bland dansarna var det 4 procent som bedrev enskild näringsverksamhet och bland skådespelarna var motsvarande siffra 18 procent. För personer som arbetade inom musikområdet²²⁵ varierade andelen mellan ca 18 procent och 43 procent.²²⁶

Samtidigt konstaterar Konstnärdsnämnden att inkomsterna från enskild näringsverksamhet generellt sett är utomordentligt låga. Hälften av de konstnärer som deklarerar enskild näringsverksamhet hade en månadsinkomst som un-

²²¹ Konstnärdsnämnden 2009, s. 7 och 27–28.

²²² Konstnärdsnämnden 2011, s. 67.

²²³ Omfattar kategorierna musikalartist, konstmusik och jazz/folk/rock.

²²⁴ I kategorin musiker/komponister var andelen som bedrev enskild näringsverksamhet drygt 24 % med enbart konstnärlig verksamhet och 44% som bedrev näringsverksamhet inklusive konstnärlig verksamhet.

²²⁵ Omfattar kategorierna musikalartist, konstmusik och jazz/folk/rock.

²²⁶ Konstnärdsnämnden 2009, s. 30–31.

dersteg 1 000 kronor. Flertalet konstnärer hade därför en kompletterande löneinkomst.²²⁷

Av undersökningen framgår vidare att dansare, konstmusiker och skådespelare var de konstnärskategorier där störst andel enbart hade inkomst från lön och saknade inkomst från näringsverksamhet. Exempelvis hade 86,5 procent av dansarna och drygt 82 procent av skådespelarna enbart löneinkomster.²²⁸

Inkomster av transfereringar och bidrag

Mot bakgrund av statistiken över förvärvsinkomster konstaterar Konstnärsnämnden att en stor andel av konstnärskollektivet är låginkomsttagare. Trots detta får konstnärgruppen, med undantag för arbetslöshetsstöd, inte mer bidrag i form av t.ex. ekonomiskt bistånd (socialbidrag) eller bostadsbidrag än befolkningen i övrigt. Det relativt höga uttaget av arbetslöshetsersättning är enligt Konstnärsnämnden ofta kopplat till de yrkesgrupper, såsom dansare, musikalartister och skådespelare, vars arbetsmarknad är specifik och som präglas av korta anställningar.²²⁹

Ungefär 30 procent av samtliga konstnärer i jämförelse med 13 procent för befolkningen i sin helhet hade inkomst från arbetsmarknadsstöd någon gång under 2004. Andelen dansare och skådespelare som uppbar arbetsmarknadsstöd uppgick till ca 45 procent. Bland musikerna varierade andelen mellan ca 17 och 36 procent.²³⁰

²²⁷ Konstnärsnämnden 2009, s. 8.

²²⁸ Bland kategorierna jazz/folk/rock, konstmusik, musikalartist, musiker/komponist var det 74,5 procent, 82,6 procent, 78,7 procent respektive 67,1 procent som enbart hade löneinkomst. Konstnärsnämnden 2009, s. 23.

²²⁹ Se vidare utredningarna *Arbete åt konstnärer* (SOU 1997:183), och *Konstnärerna och trygghetssystemen* (SOU 2003:21).

²³⁰ Konstnärsnämnden 2009, s. 41 och 43.

TABELL A: ANDELEN KONSTNÄRER 20–64 ÅR INOM RESPEKTIVE KONSTOMRÅDE SOM NÅGON GÅNG ERHÅLLIT ARBETSMARKNADSSTÖD UNDER 2004 SAMT MEDIANBELOPP FÖR STÖDET

Yrkeskategori	Underkategori	Andel med arbetsmarknadsstöd, %	Medianbelopp för arbetsmarknadsstöd
Dansare		44,9	62 600
Skådespelare		45,6	67 300
Musiker			
	jazz/folk/rock	35,1	72 600
	konstmusik	17,3	49 600
	musikalartist	49,4	64 800
	musiker/komponist	36,5	85 100
Samtliga konstnärer		29,9	65 500
Hela befolkningen		13,0	

Källa: Konstnärsnämnden 2009.

Arbetsbristen för konstområdena musikal, dans och teater förefaller enligt Konstnärsnämnden i någon mån kompenseras inkomstnäsligt genom arbetsmarknadsstöd.²³¹

Nettoinkomster

Nettoinkomster definieras som skattepliktiga inkomster minus skatt och negativa transfereringar. Nettoinkomsten är med andra ord det belopp som den enskilde har kvar till konsumtion eller sparande. Som ett resultat av att bidrag och skatter har en utjämnande effekt är skillnaderna i nettoinkomst mindre mellan olika grupper än vad som är fallet för den sammanräknade inkomsten.

År 2004 var medianvärdet för nettoinkomsten för hela befolkningen 167 000 kronor per år, och för hela konstnärgruppen 154 700 kronor. Motsvarande siffror för skådespelare var 176 000 kronor. För dansare var medianen för nettoinkomsten 155 300 kronor och för musiker varierade den mellan 143 600 och 218 300 kronor per år.²³²

²³¹ Konstnärsnämnden 2011, s. 37.

²³² Konstnärsnämnden 2009, s. 45.

TABELL B: NETTOINKOMST 2004 FÖR KONSTNÄRER 20–64 ÅR SAMT HELA BEFOLKNINGEN, MEDIANVÄDREN

Kategori	Underkategori	Median, kronor
Skådespelare		176 000
Dansare		155 300
Musik		
	jazz/folk/rock	156 100
	konstmusik	218 300
	musikalartist	143 600
	musiker/komponist	144 000
Samtliga konstnärer		154 700
Hela befolkningen		167 000

Källa: Konstnärsnämnden 2009.

Uppgifterna i tabell B ovan visar att det fanns vissa skillnader mellan medianvärdet för nettoinkomsten mellan de olika scenkonstområdena och mellan scenkonstområdena och hela befolkningen. Medan skådespelarna och konstmusikerna hade en högre nettoinkomst än befolkningen i stort, var nettoinkomsterna för övriga musikgenrer samt dansare lägre.

Konstnärsnämnden konstaterar vidare att konstnärer, i jämförelse med befolkningen totalt sett, i något mindre omfattning är självförsörjande och därmed i något högre utsträckning beroende av samhällets stödsystem. År 2004 var andelen som helt försörjde sig själv 31 procent bland befolkningen i sin helhet och 26,3 procent för samtliga konstnärer. Bland skådespelarna var det knappt 20 procent som var helt självförsörjande, bland dansarna 21 procent och bland musikerna varierade graden av självförsörjning mellan ca 18 och 32 procent, beroende på genre.

Den andel av hela befolkningen som var självförsörjande till mer än 90 procent uppgick till knappt 52 procent. Bland samtliga konstnärer var motsvarande siffra 45 procent. Bland skådespelarna var knappt 39 procent självförsörjande i högre grad än 90 procent, medan 34 procent av dansarna var det och musikernas andel varierade mellan drygt 33 procent och nästan 64 procent.

Andelen av hela befolkningen som var självförsörjande till mindre än 50 procent uppgick till ca 15 procent, vilket var en lika stor andel som bland samtliga konstnärer och även skådespelare och dansare. På musikområdet varierade andelen personer med en lägre självförsörjningsgrad än 50 procent mellan ca 4 och 20 procent.²³³

²³³ Konstnärsnämnden 2009, s. 51. Högst är andelen självförsörjande bland personer i 50-årsåldern då få studerar, få har föräldrapenning och antalet personer som har sjukersättning fortfarande är relativt litet.

TABELL C: ANDELEN KONSTNÄRER 20–64 ÅR MED SJÄLVFÖRSÖRJNINGSGRAD PÅ 100 PROCENT RESPEKTIVE STÖRRE ÄN 90 PROCENT SAMT ANDELEN KONSTNÄRER MED STÖRRE BIDRAGSANDEL ÄN 50 PROCENT 2004²³⁴

Yrkeskate- gori	Underkategori	Andel med självförsörj- ningsgrad = 100 procent	Andel med självförsörj- ningsgrad > 90 procent	Andel med självför- sörjnings- grad < 50 procent
<i>Dansare</i>		21,3	34,0	15,0
<i>Skådespelare</i>		19,9	38,8	15,1
<i>Musiker</i>				
	<i>jazz/folk/rock</i>	26,9	45,5	15,8
	<i>konstmusik</i>	31,6	63,9	4,4
	<i>musikalartist</i>	18,4	33,2	20,1
	<i>musiker/ komponist</i>	27,0	42,8	16,0
<i>Samtliga konstnärer</i>		26,3	45,0	15,5
<i>Hela befolk- ningen</i>		31,3	51,8	15,3

Källa: Konstnärsnämnden 2009.

Arbetslöshet och antal uppdrag eller arbetsgivare

Enligt Konstnärsnämnden är höga arbetslöshetstal ett resultat av att utbudet av arbete är mindre än antalet arbetstagare eller att arbetskraften inte är tillräckligt kvalificerad för de uppdrag som erbjuds. En enkätundersökning som Konstnärsnämnden genomfört visar att andelen heltidsarbetslösa 2008 var låg bland dem som svarade medan andelen deltidsarbetslösa var hög.²³⁵

²³⁴ Konstnärsnämnden 2009, s. 51.

²³⁵ Konstnärsnämnden 2011, s. 33.

TABELL D: ANDEL ARBETSLÖSA 2008, EFTER KONSTNÄRLIGT OMRÅDE

Var du arbetslös under år 2008?	Konstområde			
	Musikal	Musik	Dans	Teater
Nej	55,7	77,4	63,9	65,9
Ja, mindre än 25 % av tiden	23,7	9,2	24,6	21,2
Ja, mellan 25 och 49 % av tiden	19,1	10,3	9,2	8,4
Ja, mellan 50 och 74 % av tiden	0,8	1,5	1,5	3,4
Ja, mellan 75 och 100 % av tiden	0,8	1,5	0,8	1,1
Totalt	100	100	100	100

Källa: Konstnärsnämnden 2011.

Enligt Arbetsförmedlingens statistik var 325 dansare, 998 skådespelare och 1 808 musiker (inklusive sångare) inskrivna vid Arbetsförmedlingen inom området scen och ton år 2007.²³⁶

TABELL E: ANTAL INSKRIVNA PERSONER VID ARBETSFÖRMEDLINGEN KULTUR MEDIA, SCEN OCH TON, 2007

Yrke	Antal personer
Dansare	325
Musiker, klassisk musik	847
Musiker, populärmusik	448
Sångare, klassisk musik	300
Sångare, populärmusik	213
Skådespelare	998

Källa: Arbetsförmedlingen 2011.

Antal uppdragsgivare

Många scenkonstnärer arbetar på frilansbasis och har därmed tidsbegränsade anställningar och uppdrag. Detta medför att flertalet av dessa scenkonstnärer har flera olika uppdragsgivare. I tabell F redovisas hur stor andel av scenkonstnärerna som hade 1–100 eller fler arbets- eller uppdragsgivare 2008.

²³⁶ Uppgifter i e-postmeddelande från Arbetsförmedlingen, 2011-09-23.

TABELL F: ANDEL UPPDRAGSGIVARE ELLER ARBETSGIVARE INOM DIREKT KONSTNÄRLIGT ARBETE 2008, EFTER KONSTOMRÅDE²³⁷

Antal arbetsgivare	Musikal	Musik	Dans	Teater
1	13,7	14,4	27,4	23,5
2	15,3	6,4	20,2	15,3
3	13,7	9,0	18,6	17,1
4	5,3	5,9	10,5	12,9
5	7,6	6,4	6,5	10,0
6–10	10,7	24,5	10,5	14,1
11–20	16,0	19,2	5,7	3,5
21–50	14,5	11,7	0,8	3,5
51–100	3,1	2,1	0,0	0,0
100–	0	0,5	0,0	0,0
Totalt	100	100	100	100

Källa: Konstnärsnämnden 2011.

Konstnärsnämndens undersökning visar att konstnärer inom områdena musikal och musik hade flest uppdrags- eller arbetsgivare. På musikområdet hade 33,5 procent fler än tio uppdrags- eller arbetsgivare och på musikalområdet var motsvarande siffra 33,6 procent. På dansområdet hade 6,5 procent fler än tio uppdrags- eller arbetsgivare medan motsvarande siffra för konstnärer inom teaterområdet var 7 procent.

Olika benägenhet att skaffa barn

Vad gäller benägenheten att skaffa barn är den mest påtagliga skillnaden i jämförelse med befolkningen totalt sett att kvinnor som är verksamma inom konstnärliga yrken i betydligt lägre utsträckning har barn. Bland konstnärerna är det 35 procent av kvinnorna som inte har barn jämfört med 27 procent av den totala kvinnliga befolkningen. Bland männen är förhållandet det motsatta. Konstnärligt yrkesverksamma män är i mindre omfattning barnlösa än män i befolkningen i stort. I konstnärgruppen är det 32 procent av männen som inte har barn jämfört med 36 procent av den manliga befolkningen i sin helhet.

Särskilt inom scenkonstområdet förefaller könsskillnaderna vara omfattande vad gäller benägenheten att skaffa barn. Var femte man och var tionde kvinna inom musikområdet hade tre barn eller fler. Samma förhållande gällde inom teater. Bland musikalartisterna är andelen män som har tre barn eller fler 18 procent och andelen kvinnor 5 procent. Dansområdet var det enda av scenkonstområdena där det är fler män än kvinnor som inte har barn, 64 procent respektive 50 procent. Men även inom dansområdet var det fler män än kvinnor som hade tre barn eller fler, 9 procent respektive 7 procent.

²³⁷ Enkätfrågans ordalydelse: Ungefär hur många uppdragsgivare och/eller arbetsgivare (ej kunder) inom direkt konstnärsarbete hade du inkomster från år 2008?

Konstnärsnämnden menar att uppgifterna om antal barn vittnar om vikten av att analysera konstnärers situation med utgångspunkt i könsuppdelad statistik. Av undersökningen framgår att det framför allt är kvinnorna i konstnärgruppen som skiljer sig i förhållande till kvinnor i befolkningen i sin helhet genom att i större utsträckning inte ha något barn alls eller endast ha ett barn medan en betydligt större andel av kvinnorna i befolkningen har två, tre eller fler barn.

Som en förklaring till vissa av skillnaderna mellan män och kvinnor när det gäller antal barn mellan och inom olika konstområden samt i jämförelse med befolkningen i stort lyfter Konstnärsnämnden fram konstområdenas olika förutsättningar. Dans- och musikalartister har exempelvis kroppen som sitt mest väsentliga verktyg, vilket ger utrymme för en karriär främst i unga år. Enligt Konstnärsnämnden är det därför troligt att det finns olika andelar äldre och yngre inom de olika konstområdena. Är andelen unga stor inom en kategori är det rimligt att många ännu inte har fått barn. Mot den bakgrunden blir jämförelsen mellan olika yrkeskategorier mindre intressant. Det som i stället är intressant att analysera rör skillnaden mellan kvinnor och män inom samma konstområde.²³⁸

Samtidigt konstaterar Konstnärsnämnden att konstnärer i hög utsträckning är högutbildade och att mönstret med antalet barn stämmer överens med vad som gäller för högutbildade grupper generellt. Högutbildade kvinnor föder färre barn och är oftare barnlösa än lågutbildade. Högutbildade män däremot är mer sällan barnlösa än lågutbildade män. I genomsnitt har de också fler barn.

När det gäller dilemmat att kombinera familjeliv med konstnärliga arbetsvillkor samt att hantera återkomsten till arbetsmarknaden efter föräldraledigheten har scenkonstnärerna diskuterats som en särskilt utsatt grupp. Konstnärsnämnden menar att en konsekvens av den ojämlika inkomstsituationen och proportionen på hem- och omsorgsarbete kan bli att kvinnor inom scenkonstområdet avbryter sin konstnärliga karriär efter graviditeten.²³⁹

²³⁸ Konstnärsnämnden 2010, s. 65.

²³⁹ Konstnärsnämnden 2010, s. 68–69.

BILAGA 2**Anslaget till kulturallianserna²⁴⁰**

Vad skulle en pris- och löneomräkning (PLO) av stödet till kulturallianserna kosta?

Bidrag till kulturallianserna (Teater-, Dans- och Musikalliansen) redovisas i utgiftsområde 17, anslag 1:2, anslagspost 2. Syftet med allianserna är att minska frilansande skådespelares, dansares och musikers beroende av arbetslöshetsförsäkringen samt att stimulera till utveckling och rörlighet inom respektive konstområde.

För 2011 anslogs 62 036 000 kronor som bidrag till kulturallianserna, varav 28 036 000 kronor till Teateralliansen, 12 000 000 kronor till Dansalliansen och resterande 22 000 000 kronor till Musikalliansen. Hur stor denna anslagspost blir för 2012 framgår inte i budgetpropositionen för 2012.

Frågeställaren önskar veta vad denna anslagspost skulle uppgå till 2012 om den i stället för en anslagshöjning räknades upp med hjälp av det pris- och löneuppräkningsystem (PLO) som tillämpas inom andra kulturpolitiska områden.

Eftersom merparten av bidraget till kulturallianserna utgör ersättning för perioder då de berörda personerna saknar arbetsinkomst är det sannolikt mest relevant att räkna upp beloppet med hjälp av löneutvecklingen. I budgetpropositionen redovisas det omräkningstal som ska användas för att räkna upp löner inom PLO-systemet. Omräkningstalet för löner inklusive ett produktivtetsavdrag är 0,92 procent 2012 (källa: budgetpropositionen 2012).

En uppräknings av 2011 års anslagsnivå skulle därmed innebära ett nytt belopp på 62 606 000 kronor ($62\,036 \times 1,0092$). Det motsvarar en höjning av anslaget med ca 570 000 kronor. Hur anslaget fördelas på respektive allians framgår av tabell 1.

TABELL 1 BERÄKNAT ANSLAG 2012 GIVET PLO-UPPRÄKNING, TKR

	Omräkningstal 2012	Anslag 2011	Anslag efter PLO 2012	Höjning
Teateralliansen	0,92 %	28 036	28 294	258
Dansalliansen	0,92 %	12 000	12 110	110
Musikalliansen	0,92 %	22 000	22 202	202
Totalt	0,92 %	62 036	62 606	570

²⁴⁰ PM upprättad av riksdagens utredningstjänst (RUT) på uppdrag av utvärderingsgruppen, oktober 2011.

BILAGA 3**Effekter för a-kassan**²⁴¹

Uppdragsgivaren undrar i vilken mån kostnaderna för a-kassan har förändrats efter instiftandet av Dans- respektive Musikalliansen som inledde sina respektive verksamheter 2006 och 2008. En förlaga till en sådan undersökning finns i form av en rapport från AMS som 2000 undersökte effekterna på a-kassan i samband med Teateralliansens inrättande.

1 Bakgrund

Dansalliansen är en arbetsmarknads- och kulturpolitisk reform vars huvudsakliga uppgift är att minska arbetslösheten bland frilansande dansare. I den mån budgetmedlen tillåter finns inom alliansen ett antal frilansande dansare med grundanställning. Under tiden för anställning hos en annan arbetsgivare tar dansaren tjänstledigt från Dansalliansen, för att senare återgå när den tidsbegränsade anställningen upphör (vid Dansalliansen bedrivs ingen egen produktion). På detta sätt undviks perioder av arbetslöshet. Dansalliansen drivs i bolagsform och finansieras med statsanslag via Statens kulturråd.

Utöver ekonomisk trygghet kan Dansalliansen erbjuda de anställda bl.a. artistförmedling och kompetensutveckling. Sedan verksamheten startade den 1 oktober 2006 har fem anställningsomgångar genomförts, den senaste i augusti 2010. Antalet anställda frilansande dansare är i dagsläget ungefär 65.

År 2008 inrättades Musikalliansen – en motsvarighet till Dansalliansen för musiker. Musikalliansens huvuduppgift är att ge yrkesverksamma frilansmusiker en grundtrygghet i form av en villkorad tillsvidareanställning. Musikalliansen drivs och finansieras på motsvarande sätt som Dansalliansen. De instrumentaler, sångare, musikalartister och dirigenter som är anställda i Musikalliansen arbetar inom musikområden som omfattas av offentligt kulturstöd. I oktober 2011 hade sammanlagt 111 musiker anställning vid Musikalliansen.

2 Syfte

I ett internt uppdrag undersöker riksdagens utredningstjänst (RUT) möjligheten att beräkna kostnadseffekten för de berörda arbetslöshetskassorna av införandet av Dans- respektive Musikalliansen. Enligt vad RUT erfar finns en förlaga från dåvarande Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) som avser en motsvarande beräkning med anledning av införandet av Teateralliansen 1999. I

²⁴¹ PM upprättad av riksdagens utredningstjänst (RUT) på uppdrag av utvärderingsgruppen, januari 2012.

avsnitt 3 redogörs i korthet för denna beräkning; i avsnitt 4 undersöker utredningstjänsten ett alternativt tillvägagångssätt för att beräkna eventuella kostnader för arbetslöshetsförsäkringen i ett scenario utan allianserna.

3 Fakta om de anställda i allianserna

I det nedanstående redogörs för fakta om de anställda vid allianserna med avseende på antal anställda, genomsnittlig tjänstledighetsgrad och inkomster. Dessa uppgifter ger oss en fingervisning om i vilken mån de anställda dansarna hade varit deltidsarbetslösa utan grundanställningen.

3.1 Dansalliansen

Som framgår av tabell 1 samt ovan var antalet anställda vid Dansalliansen något färre under 2010 jämfört med 2011. Tjänstledighetsgraden för arbete per anställd var under åren 2008–2010 i genomsnitt 45–50 procent. Detta motsvarar den tid som de anställda dansarna har haft uppdrag på den reguljära arbetsmarknaden. Härigenom får vi även en indikation på i vilken utsträckning som dansarna i medeltal hade varit (deltids-)arbetslösa om de inte hade haft anställning vid alliansen: 50–55 procent av året.

Den totala tjänstledighetsgraden – dvs. inklusive föräldra- och studieledigheter – var under perioden i genomsnitt 56–59 procent.

TABELL 1: DANSALLIANSENS ANSTÄLLDA, ANTAL OCH TJÄNSTLEDIGHETSGRAD

År	Antal anställda	Tjänstledighetsgrad – arbete	Tjänstledighetsgrad – totalt ²⁴²
2008	47	45 %	59 %
2009	60	48 %	56 %
2010	60	50 %	57 %
2011	65	i.u.	i.u.

Källa: Dansalliansen.

Under 2010 uppgick kostnaderna för lön och sociala avgifter för dansarna (60 st) till ca 8,4 miljoner kronor²⁴³. Beaktat åldersstrukturen, som påverkar kostnaden för de statliga socialavgifterna, kan den genomsnittliga ersättningen per månad till dansarna beräknas till 8 800 000 kronor (2010).

3.2 Musikalliansen

Utredningstjänsten har från Musikalliansen fått månatliga uppgifter om tjänstledighet. Utifrån detta material har RUT räknat fram ovägd årsstatistik (se tabell 2). Notera att verksamheten var under uppbyggnad under 2009. Efter-

²⁴² Inklusiv föräldraledighet och studieledighet.

²⁴³ Årsredovisning för räkenskapsåret 2010 (Dansalliansen). Av detta belopp avser 182 000 kronor aktivitetsersättning till dansare som inte var anställda vid alliansen.

som musikers gager kan variera ganska mycket – sinsemellan och från gång till annan – redovisar Musikalliansen även ett mått på det genomsnittliga löneuttaget från alliansen, som är avräknat mot övriga inkomster. Från Musikalliansen har RUT även fått uppgifter om antalet tjänstledighetsansökningar per anställd under 2010. Dessa uppgifter visar att den genomsnittliga anställda i medeltal är tjänstledig oftare än en gång i veckan (64 gånger per år).

Statistiken visar att de anställda musikerna i snitt är tjänstlediga 34–35 procent av tiden. Sett till antalet dagar var dock tjänstledigheten 2010, dvs. tiden i reguljärt arbete, något större: 129 dagar, eller drygt 50 procent av det normala antalet arbetsdagar under ett år. Musikerna får i genomsnitt 60 procent av sina inkomster från andra källor än Musikalliansen.

TABELL 2: MUSIKALLIANSENS ANSTÄLLDA, ANTAL OCH TJÄNSTLEDIGHETS-GRAD

År	Antal anställda (genomsnitt)	Antal tjänstledighetsdagar per anställd	Tjänstledighetsgrad	Genomsnittligt procentuellt löneuttag	Tjänstledighetsansökningar per anställd
2009	68	123	33,7 %	40,3 %	
2010	101	129	35,3 %	40,6 %	64
2011	111	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.

Källa: Musikalliansen.

Den totala lönekostnaden (inklusive socialavgifter) för Musikalliansens konstnärliga personal 2010 var 13,7 miljoner kronor och beräknas uppgå till 15,95 miljoner kronor 2011 och 17,5 miljoner kronor 2012. Medianlönen uppgick under perioden 2009–2011 till 10 792 kronor i månaden.

4 Effekten för arbetslöshetsförsäkringen – AMS beräkning avseende Teateralliansen

Teateralliansen, som startade som försöksverksamhet i januari 1999, har fungerat som förlaga till Dans- respektive Musikalliansen. I en rapport från 2000 undersöker dåvarande Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) Teateralliansens verksamhet, bl.a. med bäring på vilken effekt införandet hade på arbetslöshetsförsäkringens kostnader.

I rapporten konstaterar AMS att kostnaden för a-kassan Teaterverksamma hade minskat något efter upprättandet av Teateralliansen. Effekten var dock marginell, vilket kunde förklaras med att den grupp som anställdes vid alliansen var relativt liten (66–80 personer under perioden). Dessutom uppvisade de som anställdes redan innan försöksverksamheten en jämförelsevis hög sysselsättningsgrad. Vidare skriver AMS att de samlade kostnaderna för försöksverksamheten var högre än om de anställda i stället hade uppburit ersättning från a-kassan. Detta ska dock vägas mot andra vinster såsom ökad ekonomisk och social trygghet samt ökad konstnärlig frihet. Därtill torde

statens skatte- och avgiftsintäkter ha ökat till följd av anställningarna, samtidigt som belastningen på Arbetsförmedlingen minskade.

AMS beräknar kostnadseffekten för arbetslöshetsersättningen genom att jämföra summan av utbetalningarna från Teaterverksammas a-kassa avdelning 110 (skådespelare) över perioden januari–juni under åren 1998–2000. Resultatet visar att kostnaden under perioden minskade med 3 procent eller ca 860 000 kronor. Under första halvåret 1999 minskade kostnaderna med 8 procent, vilket var mer än för övriga arbetslöshetskassor (-1,5 procent).

4.1 Kan motsvarande beräkning göras för dans- och musikallianserna?

RUT gör bedömningen att AMS undersökning inte kan användas som förlaga för att skatta effekten på arbetslöshetsförsäkringen av införandet av Dans- respektive Musikalliansen. Nedan redogörs för varför.

Enligt vad RUT erfar är Teaterverksammas arbetslöshetskassa den a-kassa som samlar flest yrkesutövande dansare (372 i oktober 2010). Dansarna utgör därmed ca 6 procent av det totala medlemsantalet om 6 400 i Teaterverksammas arbetslöshetskassa. Under antagandet att alla Dansalliansens anställda är medlemmar utgör dessa mindre än 1 procent av medlemsantalet och ca 16 procent av samtliga dansare som är medlemmar i kassan. RUT har inte fått tillgång till a-kassans kostnadsutveckling för ersättning till arbetslösa dansare men gör bedömningen att sådana uppgifter i alla händelser skulle vara svårtolkade. Sannolikt kan ingen tydlig koppling göras till införandet av Dansalliansen och utvecklingen av utbetald ersättning, vilket huvudsakligen skulle bero på gruppens relativa litenhet men framför allt det stora medlemstapp som uppstått på grund av regelförändringar med stora avgiftshöjningar som följd. Teaterverksammas a-kassa tillhör de kassor i vilka avgiften höjts mest under senare år.

Antalet musiker anställda vid Musikalliansen skulle i teorin ha motsvarat ca 8 procent av alla medlemmar i Musikernas arbetslöshetskassa under 2010 (110 av ca 1 300) och ca 4 procent under 2009 (68 av ca 1 600). Den stora medlemsminskning som flertalet a-kassor har upplevt under senare år har varit särskilt påtaglig i Musikernas a-kassa; mellan mars 2006 och mars 2011 minskade antalet medlemmar från ca 2 800 till ca 1 300. Sedan inrättandet av Musikalliansen 2008 har medlemsantalet minskat med 700 eller ca 35 procent. I likhet med Teaterverksammas tillhör Musikernas a-kassa den grupp kassor som tvingats till de största avgiftshöjningarna sedan regelförändringarna.

Sammanfattningsvis bedömer utredningstjänsten att motsvarande beräkningar som AMS gjorde för Teateralliansen inte kan göras för vare sig Dans- eller Musikalliansen. Anledningen är att populationerna är för små samtidigt som övriga händelser – främst den negativa medlemsutvecklingen i a-kassorna – ytterligt försvårar analyserna. Därtill skulle det sannolikt i de flesta fall röra sig om deltidsarbetslöshet, vilket gör den tänkbara effekten mindre och ännu svårare att identifiera.

I nästa avsnitt undersöker RUT förutsättningarna för att göra uppskattningar utifrån statistiska uppgifter om de anställda vid Dans- respektive Musikalliansen.

5 En alternativ metod

Ett alternativt tillvägagångssätt för att utröna alliansernas effekt på kostnaderna för a-kassorna är att angripa problemet underifrån, dvs. på individnivå. Med hjälp av vissa uppgifter om de anställda skulle eventuellt skattningar kunna göras av vilken arbetslöshetsersättning som tillfallit dessa om de inte var anslutna till någon av allianserna. Resultatet visar dock att inte heller denna metod medger rimliga skattningar – varför förklaras nedan. Dessförinnan ges en allmänt hållen beskrivning av villkoren för ersättning från a-kassan.

5.1 Villkor för arbetslöshetsersättning och beräkning av dagpenning

För att över huvud taget beviljas ersättning från a-kassan måste vissa krav uppfyllas. Kraven är olika för ersättning med dagpenning på grundnivå (320 kronor per dag) och för inkomstrelaterad ersättning (max 680 kronor per dag). Av utrymmesskal fokuserar vi här endast på den senare.

Ett grundläggande krav för inkomstrelaterad ersättning från a-kassan är det s.k. medlemsvillkoret, dvs. att man har varit medlem i någon av a-kassorna under minst tolv månader. Utöver detta måste man uppfylla arbetsvillkoret om 80 timmars arbete i månaden i minst sex månader eller minst 480 timmar fördelat på sex sammanhängande månader (med minst 50 timmars arbete per månad).

Arbetslöshetsersättning lämnas under längst 300 dagar (ersättningsperiod); till en sökande som dag 300 är förälder till ett barn under 18 år lämnas dock ersättning under längst 450 dagar. Ersättningen är 80 procent av inkomsten dag 1–200 och 70 procent under resterande tid. Dagpenningen är, som framgår ovan, maximalt 680 kronor och minst 320 kronor (vilket motsvarar grundbeloppet).

Den s.k. 75-dagarsregeln innebär att maximalt 75 dagar får användas för att täcka upp under veckor då en deltidsarbetslös person arbetar. Resterande dagar (225 st) får endast användas för veckor då inget arbete utförts.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) fastställer varje år ett schabloniserat timlönebelopp för att beräkna arbetstiden vid konstnärligt arbete. Beloppet är för närvarande 148 kronor, och arbetstiden beräknas genom att gaget för ett arbete divideras med detta belopp. Med hjälp av den framräknade arbetstiden beräknas sedan dagpenningen.

5.2 Problem vid typfallsberäkningar

Allianserna har översänt vissa uppgifter om de anställda till RUT. I denna del fokuserar vi på uppgifterna från Musikalliansen. Statistiken i tabell 2 över genomsnittlig tjänstledighetsgrad och genomsnittligt procentuellt löneuttager ger en fingervisning om i vilken omfattning anställda vid Musikalliansen skulle vara deltidsarbetslösa utan grundanställningen (någonstans mellan 40 och 65 procent).

Vi har, som framgår i tabellen, även kännedom om det genomsnittliga antalet tjänstledighetsansökningar per anställd och år i Musikalliansen. De anställda var i medeltal tjänstlediga 64 gånger under 2010. Detta motsvarar i snitt 1,2 gånger per vecka. Det är färre tjänstledigheter under sommarmånaderna jämfört med övriga året, vilket indikerar att de anställda då i mindre utsträckning arbetar. En förklaring till detta är att de anställda sommartid ofta föredrar grundanställningen som medger semesteruttag.

Tack vare uppgifterna om tjänstledighet har vi en tämligen god uppfattning om hur mycket tid i deltidsarbetslöshet en anställd vid alliansen på årsbasis skulle beröras av i ett scenario utan Musikalliansen. Vad vi emellertid inte har möjlighet att beakta är säsongsvariationen och annat som från vecka till vecka påverkar tjänstledighetsgraden. Det är i detta sammanhang som det kanske största problemet vid en typfallsberäkning kommer in i bilden, nämligen 75-dagarsregeln.

5.2.1 75-dagarsregeln

75-dagarsregeln innebär att en deltidsarbetslös endast får använda 75 dagar med dagpenning av en ersättningsperiod för att täcka upp för dagar under veckor som han eller hon arbetar. Eftersom vi inte i detalj känner till i vilken omfattning musikerna arbetar olika veckor kan vi heller inte bedöma hur många dagar av en ersättningsperiod som de skulle ha rätt till. Utan 75-dagarsregeln hade beräkningen varit tämligen enkel: all tid i överksamhet hade antagits fyllas med dagpenning till det att ersättningsperioden är till ända.

En ytterligare komplicerande faktor är att 75-dagarsregeln potentiellt kan ge upphov till beteendeförändringar. Pondera att en deltidsarbetslös musiker beviljas ersättning från a-kassan fr.o.m. den 1 januari 2012. Vi antar att personen har ett över året jämnt flöde av uppdrag som innebär i genomsnitt 2,5 dagar av ersättning från a-kassan per vecka. Den första veckan fås ingen ersättning på grund av karenstiden. Därefter utbetalas ersättning för halva veckor mellan vecka 2 och vecka 31. När de 75 dagarna är till ända återstår ett tjugotal veckor av året då ersättning inte betalas ut förutsatt att musikern fortsätter arbeta i samma utsträckning som tidigare. I detta läge är det inte osannolikt att han eller hon i åtminstone något sammanhang skulle föredra heltidsarbetslöshet och således vara berättigad till a-kassa för hela veckor. Sådillvida innebär 75-dagarsregeln, i det nämnda fallet, minskade incitament för arbete.

5.2.2 Hur många skulle vara berättigade till a-kassa?

I sammanhanget bör nämnas att det också utöver 75-dagarsregeln finns annat som skulle försvåra en skattning av den totala effekten för a-kassorna utifrån en typfallsberäkning. Vi har ingen information om de aktuella musikernas anslutningsgrad i a-kassan och i vilken mån de är berättigade till grundbelopp eller inkomstrelaterad ersättning. Därmed hade vi tvingats göra ytterligare antaganden.

6 Avslutande kommentar

RUT gör bedömningen att det utifrån befintliga uppgifter inte går att göra en beräkning av alliansernas effekt på kostnaderna för berörda a-kassor. Bägge metoder som utredningstjänsten presenterat ovan uppvisar stora brister.

För att på ett ändamålsenligt sätt undersöka Dans- respektive Musikalliansens effekt på den utbetalda arbetslöshetsersättningen krävs sannolikt en longitudinell undersökning i vilken man följer individerna – främst hur de rör sig mellan reguljära uppdrag och anställning vid allianserna – och jämför dessa med en kontrollgrupp utanför allianserna. Således skulle man få en uppfattning om hur arbetslöshetsförsäkringen, och för den delen andra transfereringssystem, påverkas av allianserna.

I en samhällsekonomisk kontext kan effekten i vilket fall beskrivas som ringa, emedan det endast rör sig om 65 respektive 111 personer som endast i viss utsträckning skulle vara deltidsarbetslösa.

Referenser

Offentliga utredningar

SOU 1997:183 *Arbete åt konstnärer.*

SOU 2003:21 *Konstnärerna och trygghetssystemen.*

SOU 2009:16 *Kulturutredningen.*

SOU 2009:50 *Nytt pensionssystem för den statsunderstödda scenkonsten.*

Propositioner, betänkanden, riksdagsskrivelser m.m.

Prop. 1991/92:100 *med förslag till statsbudget budgetåret 1992/93.*

Prop. 1997/98:87 *Konstnärernas villkor.*

Prop. 1999/2000:1 *Budgetpropositionen för 2000.*

Prop. 1999/2000:100 *2000 års ekonomiska vårproposition.*

Prop. 2000/01:1 *Budgetpropositionen för 2001.*

Prop. 2005/06:1 *Budgetpropositionen för 2006.*

Prop. 2006/07:100 *2007 års ekonomiska vårproposition.*

Prop. 2007/08:1 *Budgetpropositionen för 2008.*

Prop. 2009/10:3 *Tid för kultur.*

Prop. 2010/11:1 *Budgetpropositionen för 2011.*

Prop. 2010/11:40 *En reformerad budgetlag.*

Prop. 2011/12:1 *Budgetpropositionen för 2012.*

Mot. 2005/06:Kr398 (V).

Mot. 2011/12:Kr320 (MP).

Mot. 2011/12:Kr286 (V).

Bet. 1991/92:FiU20 *Den ekonomiska politiken och budgetregleringen m.m.*

Bet. 1997/98:KrU13 *Konstnärernas villkor.*

Bet. 1999/2000:FiU27 *Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2000.*

Bet. 2000/01:KU23 *Riksdagen inför 2000-talet.*

Bet. 2000/01:FiU1 *Utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna, m.m.*

Bet. 2000/01:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*

Bet. 2004/05:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*

Bet. 2005/06:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*

Bet. 2005/06:KU21 *Riksdagen i en ny tid.*

Bet. 2005/06:KrU27 *Pris- och löneomräkningsfrågor.*

Bet. 2007/08:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*

- Bet. 2008/09:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*
- Bet. 2009/10:KrU5 *Tid för kultur.*
- Bet. 2010/11:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*
- Bet. 2010/11:KU14 *En reformerad budgetlag.*
- Bet. 2011/12:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*
- Yttr. 1997/98:AU8y *Konstnärernas villkor.*
- Yttr. 1999/2000:AU4y *Tilläggsbudget för 2000 – Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.*
- Rskr. 1991/92:128.
- Rskr. 1997/98:303.
- Rskr. 1999/2000:262.
- Rskr. 2000/01:36.
- Rskr. 2000/01:59.
- Rskr. 2004/05:97.
- Rskr. 2007/08:59.
- Rskr. 2008/09:89–93.
- Rskr. 2009/10:145.
- Rskr. 2011/12:74.
- Förs. 2000/01:RS1, Riksdagskommitténs förslag, *Riksdagen inför 2000-talet.*
- Framst. 2005/06:RS3 *Riksdagen i en ny tid.*
- Kulturutskottet, prot. 2010/11:19.

Författningar

Regeringsformen

Riksdagsordningen

SFS 1974:12, *Lagen om anställningsskydd.*

SFS 1976:528, *Förordning om bidrag till konstnärer.*

SFS 1982:80, *Lagen om anställningsskydd.*

SFS 2003:56, *Förordning om tjänstepension och tjänstegrupplivförsäkring för vissa arbetstagare med icke-statlig anställning.*

Övriga skriftliga referenser

Arbetsgivarverket, Avtal PA03, *Centrala avtal 2008:3*, 2008-06-18.

Arbetsmarknadsstyrelsen, *Försöksverksamhet med tredje anställningsform inom teatern. Slutrapport augusti 2000. Dnr A99-732-09. 2000.*

- Dansalliansen, *Kollektivavtal beträffande regler för anställning m.m. för konstnärlig personal (dansare) vid DA Dansalliansen AB, perioden 2010-01-01–2011-12-31*.
- Ekonomistyrningsverket, *Statens verksamhetskostnader i nyckeltal 2008. ESV 2009:28*.
- Konstnärsnämnden, *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004–2005*. 2009.
- Konstnärsnämnden, *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv. Ekonomi, arbete och familjeliv*. 2010.
- Konstnärsnämnden, *Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster*. 2011.
- Larsson, Ann, *En framtida dansallians*. Januari 2005.
- Musikalliansen, *Kollektivavtal Musikalliansen, perioden 2008-06-01–2009-12-31 (prolongerat)*.
- Musikalliansen, Musikcentrum Väst och Musikcentrum: *Kartläggningssprojekt frilansförmedling*. 2011.
- Rapporter från riksdagen 2005/06:RFR5, *Statsbidrag till teater och dans – En uppföljning av pris- och löneomräkningens konsekvenser*.
- Rapporter från riksdagen 2008/09:RFR1, *Uppföljning av pensionsvillkoren inom scenkonstområdet*.
- Rapporter från riksdagen 2008/09:RFR13, *Uppföljning av hyressättningen inom kulturområdet*.
- Regeringsbeslut N1999/3742/8.
- Regeringsbeslut Ku2003/2414/Kr.
- Regeringsbeslut Ku2007/2376/Kr.
- Regeringsbeslut Ku2010/1135/KV, Ku2010/2028/SAM, *Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Statens kulturråd*.
- Regeringsbeslut Ku2010/1203, 2011/14, 437/KV, 1960/RFS (delvis), *Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Konstnärsnämnden*.
- Regeringsbeslut Ku2011/1960/RFS (delvis), *Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens kulturråd*.
- Scenkonstpensionsutredningen Fi 2008:01, *Pressmeddelande 2009-05-28*.
- Statens kulturråd, *Ansökan om verksamhetsbidrag för Teateralliansen AB*. Beslut 2011-02-07, dnr KUR 2011/72.
- Statens kulturråd, *Ansökan om verksamhetsbidrag för Musikalliansen i Sverige AB*. Beslut 2011-02-14, dnr KUR 2011/159.
- Statens kulturråd, *Ansökan om verksamhetsbidrag för DA Dansalliansen AB*. Beslut 2011-03-14, dnr KUR 2011/1001.
- Statens kulturråd, *Musikalliansen*. Kulturrådets skriftserie 2007:10.
- Statens kulturråd, *Årsredovisning 2010*.

Statens kulturråd, *Budgetunderlag 2012–2014*, dnr KUR 2010/5977.

Teateralliansen, *Avtal beträffande regler för anställning m.m. för konstnärlig personal vid TA Teateralliansen AB, perioden 2011-01-01–2011-12-31*.

Teateralliansen, *En lägesrapport om Teateralliansen i oktober 2006*. 2006.

Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen, Remissvar över Kulturutredningen (SOU 2009:26), 2009-05-15.

Korrespondens

Arbetsförmedlingen, e-brev 2011-09-23 och 2011-12-19.

Dansalliansen, e-brev 2011-05-10, 2012-01-05, 2012-02-01, 2012-02-16, 2012-02-20 och 2012-02-22.

Musikalliansen, e-brev 2011-05-09, 2011-12-20, 2012-01-30, 2012-01-31, 2012-02-15 och 2012-02-21.

Statens kulturråd, e-brev 2011-12-14 och 2012-01-30.

Teateralliansen, e-brev 2011-05-09, 2011-05-10, 2011-10-19, 2011-12-20, 2012-02-01 och 2012-02-16.

Teaterförbundet, e-brev 2011-05-09 och 2012-02-14.

Trygghetsrådet TRS, e-brev 2012-02-14.

Intervjuer

Arbetsförmedlingen Kultur Media, 2011-09-20.

Cecilia Nilsson, Teateralliansanställd skådespelare, 2011-09-02.

Dansalliansen, 2011-04-04.

Danscentrum, 2011-09-28.

Finansdepartementet, 2011-06-28.

Konstnärsnämnden, 2011-04-12.

Kulturdepartementet, 2011-03-30.

Musikalliansen, 2011-04-08.

Musikcentrum, 2011-10-10.

Musikcentrum Väst, 2011-10-17.

Musikerförbundet, 2011-04-08.

Myndigheten för kulturanalys, 2011-06-21.

Statens kulturråd, 2011-04-01.

Svensk Scenkonst, 2011-09-01.

Svensk teaterunion, 2011-09-08.

Sveriges yrkesmusikerförbund, 2011-04-08.

Teateralliansen, 2011-04-11.

Teatercentrum, 2011-08-16.

Teaterförbundet, 2011-04-13.

Trygghetsrådet TRS, 2011-06-29.

Örebro länsteater, 2011-09-19.

2009/10:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av statens insatser för småskalig livsmedelsproduktion
2009/10:RFR2	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Svenska fiskbestånd med framtidsfokus
2009/10:RFR3	SOCIALUTSKOTTET Forskning som berör socialtjänstlagen och kompletterande regelverk
2009/10:RFR4	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets och Statens medicinsk-etiska råds öppna seminarium om en ny fosterdiagnostisk metod den 22 oktober 2009
2009/10:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna seminarium om äldrefrågor den 26 november 2009
2009/10:RFR6	FÖRSVARSKOTTET Försvarskottets offentliga utfrågning om Afghanistan
2009/10:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Pumplagen – uppföljning av lagen om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel
2009/10:RFR8	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om funktionshindrade och scenrummet
2009/10:RFR9	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna seminarium om socialtjänstlagen med fokus på dess utformning och tillämpning inom socialtjänsten den 28 januari 2010
2009/10:RFR10	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning om den senaste tidens stora tågförseningar den 18 februari 2010
2009/10:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om jämställdhet och maktstrukturer inom kulturens område
2009/10:RFR12	CIVILUTSKOTTET Näringslivets självregleringsorgan – utvecklingen sedan 2003
2009/10:RFR13	TRAFIKUTSKOTTET Samhällsekonomisk kalkylering – referat från trafikutskottets seminarium den 12 november 2009

2010/11:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion
2010/11 RFR2	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av statens satsning på hållbara städer
2010/11 RFR3	CIVILUTSKOTTET, TRAFIKUTSKOTTET, MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Hållbara städer – med fokus på transporter, boende och grönområden
2010/11:RFR4	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vinterberedskapen inom järnvägstrafiken
2010/11:RFR5	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av riksbankens penningpolitik och arbete med finansiell stabilitet 2005–2010
	Engelska Evaluation of the Riksbank's monetary policy and work with financial stability 2005–10
2010/11:RFR6	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om barns och ungas rätt till kultur

- 2011/12:RFR1 MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET
Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft –
En uppföljning
- 2011/12:RFR2 UTBILDNINGSPÄREKOTTET
Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om forsk-
nings- och innovationsfrågor
- 2011/12:RFR3 MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET
Offentlig utfrågning om biologisk mångfald i rinnande
vatten och vattenkraft
- 2011/12:RFR4 KONSTITUTIONSUTSKOTTET
Konstitutionsutskottets seminarium om en nordisk same-
konvention
- 2011/12:RFR5 NÄRINGSUTSKOTTET
eHälsa – nytta och näring
- 2011/12:RFR7 SOCIALUTSKOTTET
Socialutskottets öppna utfrågning på temat Missbruks-
och beroendevård – vem ska ansvara för vad? torsdagen
den 24 november 2011
- 2011/12:RFR8 TRAFIKUTSKOTTET
Tillsynen av yrkesmässiga godstransporter på väg – En
uppföljning
- 2011/12:RFR9 TRAFIKUTSKOTTET
Trafikutskottets offentliga utfrågning den 8 december
2011 om järnvägens vinterberedskap